

HELSINGIN KAUPPAKORKEAKOULU

Laskentatoimen suuntautumisvaihtoehto

Tytäryhtiöfuusion verosuunnittelu

Helsingin
Kauppa-Korkeakoulun
Kirjasto

7118

Laskentatoimen tutkielma
Kimmo Jyllilä
Syyslukukausi 1997

Laskentatoimen laitoksen
laitosneuvoston kokouksessa 27 / 11 19 97 hyväksytty
arvosanalla magna cum laude approbatur
KTT Jarmo Leppiniemi KTT Markku Koskela

TYTÄRYHTIÖFUUSION VEROSUUNNITTELU

Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena oli analysoida liiketoimintaa harjoittavien osakeyhtiöiden tytäryhtiöfuusion verosuunnittelumahdollisuuksia vastaanottavan yhtiön näkökulmasta. Tytäryhtiöfuusion verosuunnittelua tutkittiin sekä fuusion verotaloudellisesti mahdollisimman hyvän toteuttamisen näkökulmasta että vertaillen vaihtoehtoisena yritysjärjestelykeinona olevaan purkamiseen ja konsernirakenteen säilyttämiseen.

Lähdeaineisto

Tutkimuksessa käytettiin teoriaosan aineistona fuusioita koskevaa kotimaista kirjallisuutta sekä ammatillisten julkaisujen artikkeleita. Empiirisen osan lähteinä käytettiin järjestelyihin osallistuneiden yhtiöiden tilinpäätöksiä ja emoyhtiön sisäisiä muistioita fuusioiden suunnittelusta sekä emoyhtiön hallintojohtajan haastatteluja.

Tutkimuksen tulokset

Elinkeinoverolakiin tehtyjen uudistusten jälkeen tytäryhtiöfuusiolla tavoiteltavat verohyödyt vähenivät oleellisesti. Erityisesti fuusiotuloksen muuttuminen verotukseen vaikuttamattomaksi on vähentänyt verosuunnittelumahdollisuuksia. Tytäryhtiöfuusion verosuunnittelu keskittyykin fuusioerotuksen negatiivisten tulosvaikutusten eliminointiin, sulautuvalta yhtiöltä siirtyvän kuluvaraston tuoman hyödyn optimointiin ja fuusion nettovarallisuusvaikutusten ennakoointiin.

Tytäryhtiöfuusion ja purkamisen verokohtelun eroavaisuuksista seuraa, että tytäryhtiön omaisuus ja toiminta voidaan siirtää emoyhtiölle hyvin erilaisin veroseuraamuksin. Vertailu on moniulotteinen tehtävä ja se tulisi tehdä tapauskohtaisesti. Suuren purkutappion aiheuttavassa tilanteessa on purkaminen yleensä tytäryhtiöfuusiota parempi vaihtoehto. Voitollisissa tilanteissa tytäryhtiöfuusio on yleensä parempi vaihtoehto. Tytäryhtiöfuusiolla ei voida konsernirakenteeseen verrattuna saavuttaa merkittäviä verohyötyjä, joten vertailu näiden välillä tulee tehdä liiketaloudellisten perusteiden pohjalta verosyiden jäädessä sivuosaan.

Avainsanat

Tytäryhtiöfuusio, verosuunnittelu, yritysverotus

1. Johdanto.....	1
1.1 Taustaa	1
1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaus.....	4
1.3 Käsitteiden määrittely.....	5
2. Tytäryhtiöfuusion sääntely	6
2.1 Tytäryhtiöfuusio yhtiöoikeudessa.....	6
2.1.1 Fuusio yleisesti	6
2.1.2 Fuusiomenettely tytäryhtiöfuusiossa	8
2.1.3 Osakeyhtiölain uudistus.....	10
2.2 Tytäryhtiöfuusio kirjanpidossa.....	13
2.2.1 Yleistä.....	13
2.2.2 Kirjaamisajankohta ja -perusta	13
2.2.3 Fuusiotili	15
2.2.4 Fuusioerotuksen kirjaaminen.....	17
2.2.5 Kirjausesimerkki.....	19
2.3 Fuusio verotuksessa.....	22
2.3.1 Uudistuksen taustaa	22
2.3.2 EVL:n sulautumissäännökset.....	25
2.3.3 Vero-oikeudellinen fuusio	26
2.3.4 Jatkuvuusperiaate.....	31
2.3.5 Erillisverotus.....	35
2.3.6 Fuusiotulos.....	36
2.3.7 Liiketaloudellinen perusta	38
3. Tytäryhtiöfuusion tilinpäätös- ja verosuunnittelu	41
3.1 Yleistä tilinpäätös- ja verosuunnittelusta.....	41
3.2 Fuusio verosuunnittelukohteena.....	44
3.3 Fuusion verotaktiikoista ennen uudistusta	47
3.4 Fuusioerotus verosuunnittelussa.....	48
3.4.1 Vähennyskelvoton fuusiotappio	48
3.4.1.1 Kertakuluna käsittely.....	49
3.4.1.2 Jaksottaminen usealle vuodelle	49
3.4.1.3 Kohdistaminen kulumattomaan käyttöomaisuuteen	50
3.4.2 Verovapaa fuusiovoitto.....	51
3.4.3 Vastaanottavan yhtiön osakkeen matemaattinen arvo	51
3.4.4 Fuusioerotukseen vaikuttaminen	56
3.5 Sulautuvalta yhtiöltä siirtyvä kuluvarasto.....	59
3.5.1 Vahvistetut tappiot, veroylijäämät ja yhtiöveron hyvitykset	59
3.5.1.1 Siirtymisen edellytykset	59
3.5.1.2 Suunnittelunäkökulma.....	64
3.5.2 Poistopohja	66
3.5.3 Vapaaehtoiset varaukset	67
3.6 Muita veronäkökohtia.....	68
3.6.1 Varainsiirtoverotus	68
3.6.2 Sulautuvan yhtiön osakkeista tehty arvonalennuspoisto	69
3.7 Purkaminen tytäryhtiöfuusion vaihtoehtona.....	71
3.8 Konsernirakenteen säilytys tytäryhtiöfuusion vaihtoehtona	74
3.9 Riskit verosuunnittelussa.....	75

4. E Oy:n tytäryhtiöfuusiot	79
4.1 Taustaa	79
4.2 Fuusioiden liiketaloudelliset tavoitteet	79
4.3 Fuusioiden verosuunnittelun tavoitteet	80
4.4 Fuusioiden yhtiöoikeudellinen toteuttaminen	80
4.5 Fuusiotuloksen suunnittelu	81
4.6 Muut suunnittelunäkökohdat	83
5. Yhteenveto	85

Lähdeluettelo

1. Johdanto

1.1 Taustaa

Yritysten toimintaympäristö muuttuu alituisesti kansainvälistymisen ja kilpailun kiristymisen seurauksena. Säilyttääkseen tai jopa vahvistaakseen markkina-asemaansa yritysten on sopeuduttava muutoksiin; yritysjärjestelyt ovat eräs keino sopeutua. Niiden avulla voidaan muuttaa yrityksen omistusrakennetta ja toimintapuitteita. Sulautumisessa kahden eri yrityksen toiminnot yhdistetään yhdeksi yritykseksi. Tällainen yritysten yhdistäminen toisiinsa on eräs yritysjohtamisen strategisen johtamisen välineistä.

Sulautumisille onkin esitetty useita yritysstrategisia syitä ja tavoitteita. Koskela on jakanut fuusioon tekoon vaikuttavat syyt seuraavasti¹:

- Synergiavaikutukset: Näillä tarkoitetaan vaikutusta, jossa kahden tai useamman yrityksen arvo on jossakin suhteessa suurempi yhdistettynä kuin erillisenä. Yhdistämisen seurauksena voi syntyä esimerkiksi tulossynergiaa eli tuotot kasvavat ja/tai kustannukset alenevat. Tällainen tulosvaikutus voi syntyä joko yhdistämisen mahdollistaman resurssien käytön tehostamisen (ns. suurtuotannon edut) tai markkina-aseman paranemisen seurauksena.
- Toiminnalliset vaikutukset: Myös näihin kuuluu edellä mainittuja tehokkuushyötyjä. Jos yrityksen A johto ja toiminta ovat tehokkaampia kuin yrityksessä B, yhdistämällä nämä yritykset saattaa yhdistelmän tehokkuus nousta yrityksen A tasolle. Tehokkuusetujen taustalla on myös suurtuotannollisten etujen saavuttaminen.
- Markkinaosuus- ja markkinointivoimasyyt: Näiden taustalla on tavoite siitä, että samalla toimialalla toimivien yritysten yhdistämisellä saadaan aikaan yksikkö, jolla on suurempi markkinaosuus kuin yhdistettyjen yritysten yhteenlaskettu markkinaosuus ennen yhdistämistä. Vaikka markkinavoima saattaa yhdistämisen seurauksena kasvaa, ei markkinaosuus aina kasva samaksi kuin erillisten yritysten yhteenlaskettu markkinaosuus.

---

¹ Koskela 1993 s. 5-18

- Rahoitukselliset vaikutukset: Rahoitukselliset edut yritysten sulauttamisessa Suomessa ovat pääasiassa mahdollisia tehokkuusetuja. Yhden yrityksen puitteissa rahoituksen organisointi ja hankinta voi olla helpompaa kuin erillisinä.
- Tilinpäätös- ja verosuunnitteluun liittyvät syyt: Näiden taustalla ovat verotuskäytäntöön sopeutuminen ja jakokelpoisen voiton suunnittelu ja kohdentaminen. Nämä syyt ovat usein riittävän painavia syitä sulauttamistoimiin ryhtymiseen. Yleensä myös taloushallinnon byrokratia ja kustannukset vähenevät toimittaessa yhdessä yksikössä.

Jaottelu noudattaa Copelandin ja Westonin esittämää sillä erotuksella, että viimeinen kohta on Koskelan lisäämä. Amerikkalaisissa esityksissä tilinpäätös- ja verosyyt sisällytetään useimmiten toiminnallisiin ja rahoituksellisiin vaikutuksiin. Suomessa niillä on kuitenkin ollut niin suuri merkitys, että ne on syytä käsitellä omana ryhmänä.²

Immonen on hieman eri lähtökohdista jakanut fuusiot taustatekijöidensä ja tavoitteidensa perusteella viiteen eri ryhmään³:

- Yritystoston sopeutusfuusio tehdään ostetun yhtiön varallisuuden ja toiminnan siirtämiseksi ostajayhtiölle. Fuusiotyyppinä on yleensä tytäryhtiöfuusio.
- Konsernifuusiossa puretaan jo olemassa oleva konsernisuhde emoyhtiön ja tytäryhtiön väliltä. Tytäryhtiön varallisuus siirtyy emoyhtiön suoraan omistukseen entisen välillisen omistuksen sijasta. Tässäkin fuusiotyyppinä on yleensä tytäryhtiöfuusio.
- Rahoitusjärjestelyfuusiossa ostettu yhtiö sulautetaan ostajayhtiöön, jotta yrityskaupan rahoituskustannukset saadaan peitetyksi ostetun yhtiön liiketoiminnasta tulevilla tuloilla. Tällainen fuusio tehdään tilanteessa, jossa yrityskaupassa on ostajana kauppaan varten perustettu yhtiö tai valmiina ollut apuyhtiö, jolla ei ole omia tuloja. Näin nopea fuusio on tarpeen. Fuusiotyyppinä on näissä tapauksissa yleensä tavallinen fuusio tai kombinaatiofuusio.
- Liiketoiminta- tai yhteistoimintafuusiossa on tavoitteena saada kohdeyhtiön liiketoiminnan voimavarat. Fuusiotyyppinä on yleensä tavallinen fuusio tai kombinaatiofuusio.
- Torjuntafuusiossa torjutaan uhkaava yritysvaltaus sulauttamalla kohdeyhtiö johonkin ystävällismieliseen yhtiöön. Näin tehdään yritysvaltaus hankalammaksi ja kalliimmaksi toteuttaa. Fuusiotyyppinä on tässä tapauksessa yleensä tavallinen fuusio.

² Koskela 1993 s. 5-6

³ Immonen 1992b s. 4-5

Kuten edellä esitetyistä jaotteluista on havaittavissa, voidaan fuusioilla tavoitella monenlaisia liiketaloudellisia hyötyjä. Hyötyjen saavuttaminen ilman huolellista suunnittelua on kuitenkin vaikeaa. Fuusion vaativuutta suunnitteluprosessina lisää se, että vaikka fuusio on periaatteessa peruutettavissa yhtiöittämisen kautta, on se epäonnistuksessaan käytännössä peruuttamaton, mikäli fuusiolle asetettuja tavoitteita ei ole pystytty saavuttamaan. Lisäksi fuusioprosessin läpivieminen vaatii aikaa; menettely kestää yleensä 8-12 kuukautta⁴.

Verotuksellisten näkökohtien vaikutus fuusioiden motiivina on ollut merkittävä. Tästä voidaan pitää osoituksena verotuksessa aikaisemmin edullisesti kohdellun tytäryhtiöfuusion suosiota. Tytäryhtiöfuusio on ollut liiketoimintaa harjoittavien osakeyhtiöitten fuusioista ylivoimaisesti yleisin fuusiotyyppi. Immosen tekemän otantatutkimuksen mukaan vuosina 1990 ja 1991 tehdyistä keskisuurista ja suurista fuusioista oli noin 88,6 % tytäryhtiöfuusioita⁵. Tytäryhtiöfuusion suosion taustalla ei ole ollut pelkästään verotuksen edullisuus. Se on myös yhtiöoikeudellisilta menettelytavoiltaan muita fuusioita yksinkertaisempi toteuttaa.

Osakeyhtiön fuusiota koskevaa sääntelyä on osakeyhtiölaissa, verolaeissa, ja kirjanpitolainsäädännössä. Kaikki nämä osa-alueet ovat Suomen EU-jäsenyyden myötä olleet muutospaineiden alla. Osakeyhtiölain uudistus on tullut voimaan syyskuussa 1997. Kirjanpitolain uudistuksista on olemassa hallituksen esitys ja se tulee voimaan vuoden 1998 alusta. Fuusiota käsittelevät verosäännökset on myös muutettu ja ne ovat tulleet voimaan vuoden 1996 alusta. Fuusion verosäännösten uudistamisen on yleisesti katsottu tiukentaneen fuusioiden verokohtelua ja kaventaneen mahdollisuuksia verosuunnitteluun.

---

⁴ Immonen 1992a s. 93

⁵ Immonen 1992a s. 24-25

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaus

Tutkimuksen tavoitteena on analysoida liiketoimintaa harjoittavien osakeyhtiöiden tytäryhtiöfuusion tilinpäätös- ja verosuunnittelumahdollisuuksia vastaanottavan yhtiön näkökulmasta. Tilinpäätössuunnittelua tarkastellaan siltä osin kuin sillä on kytkeä veroihin ja verosuunnitteluun. Tilinpäätöksen rooli informaatiolaskelmana jää tarkastelun ulkopuolelle. Tutkimuksen tavoitteen saavuttamiseksi annetaan kokonaiskuva tytäryhtiöfuusion kirjanpitokäsittelystä ja verokohtelusta. Koska verotuksen ja yhtiöoikeuden välillä vallitsee fuusion osalta hyvin kiinteä yhteys, esitetään tutkimuksessa myös tytäryhtiöfuusion yhtiöoikeudellinen sääntely. Yhtiöoikeuden osalta esitetään fuusiosääntely ennen 1.9.1997 voimassaolevan osakeyhtiölain mukaisena sekä osakeyhtiölain uudistuksen tuomat muutokset.

Verosuunnittelun osalta tavoitteena on eritellä tekijöitä, joita voidaan pitää päätöksentekotilanteessa ohjaavina. Keskeisinä kysymyksinä ovat tytäryhtiöfuusion vaikutukset vastaanottavan yhtiön tavoitetulokseen ja nettovarallisuuteen. Huomiota kiinnitetään myös siihen, millaiset mahdollisuudet fuusio-osapuolilla on vaikuttaa fuusion verokohteluun ja siihen, millaisia edullisuusnäkökohtia verokohtelusta voidaan tiivistää verosuunnittelua varten.

Suunnittelunäkökulmaan liittyen fuusiota käsitellään reaalisenä operaativaihtoehtona suhteessa konsernirakenteen säilyttämiseen ja tytäryhtiön purkamiseen. Emoyhtiön täysin omistaman tytäryhtiön purkaminen on lopputulokseltaan samanlainen tytäryhtiöfuusion kanssa: tytäryhtiö lakkaa olemasta ja sen omaisuus siirtyy emoyhtiölle. Elinkeinoverolain vastaisesti toteutetussa tytäryhtiöfuusiossa verokohtelu on sama kuin purkamisessa, joten purkamisvaihtoehdon veroseuraamukset on suunnittelu-tilanteessa selvitettävä myös tästä syystä suunnittelutilanteen seurausvaihtoehtojen tuntemiseksi.

Yritysstrategisia tavoitteita ei käsitellä. Tutkimus koskee vain kotimaisten elinkeinotoimintaa harjoittavien osakeyhtiöiden tytäryhtiöfuusiota. Raha-, vakuutus- ja eläkelaitoksia tai kiinteistöosakeyhtiöitä ei tarkastella. Verotuksessa rajoitutaan pääasiassa tuloverotuksen alueelle, elinkeinoverolain verotusperusteisiin. Tuloverolakia, varain-

siirtoverolakia, lakia yhtiöveron hyvityksestä ja lakia verotusmenettelystä käsitellään soveltuvien osin verosuunnittelumahdollisuuksia koskien. Arvonlisäverotus jätetään kokonaisuudessaan tutkimuksen ulkopuolelle.

Tutkimuksen empiirisessä osassa havainnollistetaan tytäryhtiön verosuunnittelua kahden yhtäaikaisesti toteutetun tytäryhtiöfuusion avulla. Tavoitteena on, tutkimuksen kolmannen luvussa esitettyjen näkökohtien puitteissa, kuvata yhtiön fuusioille asettamat verosuunnittelutavoitteet ja keinot joilla tavoitteet saavutettiin.

1.3 Käsitteiden määrittely

Fuusio on liiketaloustieteessä varsin väljä käsite. Se kattaa usein sekä yritystoston eli yrityksen määräämisvallan siirtymisen että tiukempirajaisen oikeudellisen fuusion. Kansainvälisessä kirjallisuudessa käytetäänkin tavallisesti yhteiskäsitettä *mergers and acquisitions*. Käytän työssäni termiä *fuusio* nimenomaan kuvaamaan osakeyhtiölain määrittelemää fuusiota, jossa haltuunotettu yhtiö sulautumismenettelyn kautta lakkaa olemasta.

Käytän työssäni rinnakkain käsitteitä fuusio ja sulautuminen kuvaamaan samaa ilmiötä. Sulautuminen käsitettä käytetään erityisesti lainsäädännössä. Fuusio on taas vakiintunut työssä käsiteltyjen alojen kirjallisuuden kielenkäyttöön.

Käsitteellä *yhtiöoikeudellinen fuusio* tarkoitan fuusiota, joka täyttää osakeyhtiölain fuusionormit. Käsitteellä *vero-oikeudellinen fuusio* tarkoitan fuusiota, joka täyttää elinkeinoverolain fuusiolle asettamat ehdot. *Tytäryhtiöfuusio* on osakeyhtiölain mukainen sulautuminen, jossa vastaanottava yhtiö omistaa sulautuvan yhtiön koko osakekannan.

2. Tytäryhtiöfuusion sääntely

2.1 Tytäryhtiöfuusio yhtiöoikeudessa

2.1.1 *Fuusio yleisesti*

Osakeyhtiölaki määrittelee yhtiöoikeudellisesti fuusion sekä tapahtumana että siinä noudatettavat menettelytavat. Osakeyhtiölain fuusiota koskevat säännökset ovat OYL 14 luvussa. Ne koskevat vain suomalaisten osakeyhtiöiden sulautumista keskenään. Osakeyhtiölaki ei sisällä säännöksiä valtioiden rajat ylittävistä fuusioista tai eri yhtiömuotoa olevien yhtiöiden fuusioista.

Yhtiöoikeudessa sulautumisella tarkoitetaan kahden tai useamman yhtiön sulautumista siten, että yhden tai useamman sulautuvan yhtiön varat ja velat sekä oikeudet ja velvoitteet siirtyvät ilman selvitysmenettelyä vastaanottavalle yhtiölle. Fuusio on toisin sanoen yleisseuraanto, jonka seurauksena sulautuva yhtiö lakkaa olemasta ja vastaanottava yhtiö jatkaa sen toimintaa. Fuusiossa ei osakeyhtiölain mukaan voida jättää mitään osaa sulautuvan yhtiön varoista tai veloista seuraannon ulkopuolelle eli osafuusio ei ole mahdollinen.⁶

Yhtiöoikeudessa fuusiot jaetaan kahteen päätyyppiin: kombinaatiofuusioihin ja absorptiofuusioihin eli tavallisiin fuusioihin. Kombinaatiofuusiossa vähintään kaksi yhtiötä (sulautuvat yhtiöt) yhtyy perustamalla uuden yhtiön jolle sulautuvien yhtiöiden kaikki varat ja velat siirtyvät. Absorptiofuusiossa yhden tai useamman yhtiön (sulautuvan yhtiön) kaikki varat ja velat siirtyvät ilman selvitysmenettelyä vastaanottavalle yhtiölle.⁷

---

⁶ Koski - Sillanpää 1996 s. 14:1-2

⁷ Koski - Sillanpää 1996 s. 14:1

Koska vastaanottava yhtiö ottaa haltuunsa sulautuvan yhtiön toiminnan ja varallisuuden, on sulautuvan yhtiön osakkaiden luovuttava omistamistaan osuuksista sulautuvan yhtiön varallisuuteen eli sulautuvan yhtiön osakkeista. Korvaukseksi osakkeistaan sulautuvan yhtiön osakkaat saavat fuusiovastikkeen. Osakeyhtiölaki ei määrittele mitä fuusiovastikkeena voidaan antaa, mutta käytännössä se on vastaanottavan yhtiön osakkeita, vaihto- tai optiovelkakirjoja, rahaa tai muuta omaisuutta.

Osakeyhtiölaki tuntee myös kolmannen fuusiotyyppin tytäryhtiöfuusion, joka on absorptiofuusion erityistapaus, sillä siinä vastaanottava yhtiö omistaa sulautuvan yhtiön kaikki osakkeet⁸. On huomattava, että tytäryhtiöfuusiossa edellytetään aina nimenomaan 100 %:n välitöntä omistusta. Se, että sulautuva yhtiö on vastaanottavan yhtiön tytäryhtiö ei riitä, tytäryhtiö-statukseenhan riittää jo 50 % välillinenkin omistus. Tilanne, jossa emoyhtiön toinen 100 %:sti omistama tytäryhtiö omistaa osan osakkeista eli emoyhtiö omistaa välillisesti kaikki osakkeet, ei myöskään täytä tytäryhtiöfuusion ehtoja. Sulautuvan tytäryhtiön omistamat omat osakkeet eivät kuitenkaan estä tytäryhtiöfuusiota⁹.

Emoyhtiö voi hankkia 100 %:n omistuksen ennen fuusiota, joko normaaleilla osakekaupoilla, julkisella ostotarjouksella tai lunastusmenettelyn kautta. Emoyhtiöllä on nimittäin OYL 14:8:n mukaan oikeus lunastaa käypään hintaan osakkeet tytäryhtiönsä vähemmistöosakkailta, jos emoyhtiö yksin tai muiden tytäryhtiöiden kanssa omistaa tytäryhtiönsä osakkeista yli 90 % ja näillä osakkeilla on yli 90 % kaikista äänistä. Toisaalta myös vähemmistöosakkailla on oikeus vaatia pakkolunastusta. Käytännössä tällainen lunastusmenettely edeltää usein tytäryhtiöfuusiota¹⁰.

Edellä mainittujen fuusiotyyppien lisäksi on verotuskäytännössä käytetty termiä sekafuusio kuvaamaan tilannetta, jossa vastaanottava yhtiö omistaa osan sulautuvan yhtiön osakkeista, esimerkiksi puolet osakekannasta. Osakeyhtiölaissa ei ole tästä erillisiä määräyksiä, eikä yhtiölainsäädäntö tunne sekafuusiota erillisenä fuusiotyyppinä. Seka- fuusio onkin yhtiöoikeudellisesti tavallinen fuusio. Erityispiirteenä on kuitenkin se,

---

⁸ OYL 14:7

⁹ Koski - Sillanpää 1996 s. 14:16

¹⁰ Koski - Sillanpää 1996 s. 14:16

että vastaanottavan yhtiön omistamille sulautuvan yhtiön osakkeille ei suoriteta fuusiovastiketta.¹¹

2.1.2 *Fuusiomenettely tytäryhtiöfuusiossa*

Fuusiomenettely on tytäryhtiöfuusiossa yksinkertaisempi kuin muissa fuusiotyypeissä. Lievennysten taustalla on sulautuvan yhtiön omistuksen keskittyminen yhdelle omistajalle. Tytäryhtiöfuusiossa ei ole vähemmistöosakkaita, joiden etuja ja oikeuksia menettelytapavaatimuksilla osaksi suojataan. Tuomioistuimen valvonnan katsotaan riittävän velkojen aseman ja oikeuksien turvaamiseksi¹².

Tytäryhtiöfuusion menettelyn vaiheet ovat osakeyhtiölain mukaan seuraavat¹³:

1. Fuusiosopimus
2. Fuusiosopimuksen rekisteröinti
3. Tuomioistuimen fuusiolupa
4. Fuusioluvan rekisteröinti

Tytäryhtiöfuusion toteuttaminen aloitetaan emoyhtiön ja tytäryhtiön hallitusten välisellä sopimuksella, jossa todetaan tytäryhtiön sulautuvan varoineen ja velkoineen emoyhtiönsä. Tytäryhtiöfuusiossa sulautumissopimusta ei tarvitse hyväksyä yhtiöiden yhtiökokouksessa, kuten muissa fuusiotyypeissä. Yhtiöiden mahdollisten hallintoneuvostojen on kuitenkin hyväksyttävä sopimus, jos niiden tehtäväksi on yhtiöjärjestyksessä määritelty yhtiön toiminnan huomattavasta supistamisesta tai laajentamisesta taikka organisaation olennaisesta muuttamisesta päättäminen.¹⁴

Tytäryhtiöfuusiossa ei suoriteta fuusiovastiketta kuten muissa fuusiotyypeissä, sillä vastikkeelle ei ole vastaanottajaa vähemmistöosakkaiden puuttuessa. Fuusiovastiketan annetaan niitä sulautuvan yhtiön osakkeita vastaan, joita vastaanottava yhtiö ei omista. Tämä yksinkertaistaa menettelyjä, sillä fuusiosopimus muodostuu huomatta-

---

¹¹ Immonen 1992a s. 105

¹² Immonen 1992a s. 102

¹³ Wiklund 1988 s. 22

¹⁴ Koski - Sillanpää 1996 s. 14:6, 16

vasti yksinkertaisemmaksi kuin tilanteessa, jossa on määriteltävä fuusiovastike ja sen jakoperusteet¹⁵.

Fuusiosopimuksesta on tehtävä yhtiöiden yhteinen ilmoitus kaupparekisteriin. Ilmoituksen tekemiselle ei ole asetettu määräaikaa, kuten tavallisessa fuusiossa. Rekisteri-ilmoituksen yhteydessä on selvityksellä osoitettava, että emoyhtiö omistaa kaikki tytäryhtiön osakkeet. Tällaiseksi selvitykseksi riittää esimerkiksi tytäryhtiön osake- tai osakasluettelo.¹⁶

Kun fuusiosopimus on rekisteröity kaupparekisteriin, on yhtiöiden neljän kuukauden kuluessa yhdessä haettava fuusion täytäntöönpanoon lupa tytäryhtiön kotipaikan tuomioistuimelta uhalla, että fuusio muutoin raukeaa. Lupahakemukseen on liitettävä selvitys fuusiosopimuksen rekisteröimisestä ja luettelo sulautuvan yhtiön tunnetuista velkojista. Menettelyyn sovelletaan samoja sääntöjä kuin tavalliseen fuusioon. Tuomioistuimen on lain mukaan suostuttava lupahakemukseen, jos kukaan velkojista ei sitä vastusta tai, jos paikalletulopäivänä osoitetaan, että hakemusta vastustaneet velkojat ovat saaneet täyden maksun tai vakuuden saamisistaan.¹⁷

Tuomioistuimen luvan saannin jälkeen on yhtiöiden neljän kuukauden kuluessa yhdessä tehtävä ilmoitus kaupparekisteriin jälleen uhalla, että fuusio muuten raukeaa. Tytäryhtiöfuusio katsotaan tapahtuneeksi ja tytäryhtiö puretuksi sinä hetkenä, kun tuomioistuimen lupaa koskeva päätös on rekisteröity kaupparekisteriin. Fuusiohetkestä ei voida nykyisen osakeyhtiölain mukaan sopia toisin. Siihen voidaan vaikuttaa vain rekisteri-ilmoituksen ajoittamisella lain sallimissa rajoissa. Tytäryhtiöfuusion menettely päättyy siis fuusioluvan rekisteröintiin, erityistä lopputilitystä, johon kuuluvat sulautuvan yhtiön tilinpäätös fuusiohetkelle ja selvitys fuusiovastikkeen jaosta, ei tarvitse antaa.¹⁸

---

¹⁵ Immonen 1992a s. 102

¹⁶ Koski - Sillanpää 1996 s. 14:16

¹⁷ Koski - Sillanpää 1996 s. 14:10, 16

¹⁸ Koski - Sillanpää 1996 s. 14:10-11, 16

2.1.3 Osakeyhtiölain uudistus

Osakeyhtiölain uudistuksen -97 yhteydessä muuttuivat osakeyhtiölain 14 luvun sulautumismenettelyt kokonaan. Fuusioiden osalta uudistukset perustuivat sulautumisdirektiiviin (3. Yhtiöoikeudellinen direktiivi). Direktiivi koskee vain julkisia yhtiöitä, mutta säännökset ulotettiin Suomessa koskemaan kaikkia osakeyhtiöitä. Osakkeenomistajat voivat kuitenkin yksimielisinä yksinkertaistaa menettelyä niiden säännösten osalta, jotka koskevat osakkeenomistajien oikeuksia.¹⁹

Uudistuksessa on yritysjärjestelyjen osalta pyritty kehittämään periaatteita, jotka varmistavat osakkeenomistajien yhdenvertaiset mahdollisuudet saada oikea-aikaista ja riittävää tietoa yhtiössä suunnitelluista hankkeista. Samalla on pyritty varmistamaan että velkojen oikeuksia ei pystytä loukkaamaan.²⁰

Myös uudistuksen jälkeen tytäryhtiöfuusion menettelytapavaatimukset ovat muita fuusiomuotoja lievempiä. Velkojainsuojamenettely on kuitenkin yhtenevä absorptiofuusion kanssa. Lievennykset kohdistuvatkin vastikkeen määräämiseen ja sulautumispäätöksen tekemiseen.²¹

Tytäryhtiöfuusion menettelyn vaiheet ovat osakeyhtiölain mukaan seuraavat:

1. Sulautumissuunnitelman laatiminen
2. Asiantuntijan lausunto sulautumissuunnitelmasta
3. Sulautumissuunnitelman rekisteröinti
4. Sulautumissuunnitelman hyväksyminen
5. Fuusioluvan hakeminen
6. Fuusioluvan rekisteröinti

Fuusion toteuttaminen alkaa siten, että yhtiöiden hallitukset laativat ja sopivat sulautumissuunnitelmasta. Uutena piirteenä on laissa vaadittu riippumattoman asiantuntijan lausunto sulautumissuunnitelmasta, joka on annettava kullekin sulautumiseen osallis-

---

¹⁹ Immonen 1996b s. 43

²⁰ Immonen 1996b s. 6

²¹ Immonen 1996b s. 107

tuvalle yhtiölle.²² Tällaisena riippumattomana asiantuntijana voi toimia hyväksytty tilintarkastaja eli KHT- tai HTM-tarkastaja²³.

Lausunnon tarkoituksena on suojata sekä yhtiöiden osakkeenomistajia että velkojia ja muita yhtiöiden sidosryhmiä. Lausunnossa tuleekin aina ottaa kantaa siihen antaako sulautumissuunnitelma oikeat ja riittävät tiedot seikoista, jotka voivat olennaisesti vaikuttaa sulautumisen syyn ja vastaanottavalle yhtiölle siirtyvän omaisuuden sekä vastikkeen arvon ja jaon arviointiin.²⁴

Jos tytäryhtiöfuusion toteuttamisesta päättävät yhtiöiden hallitukset, ei näistä seikoista tarvitse antaa lausuntoa. Koska vastiketta ei tytäryhtiöfuusiossa suoriteta eikä sulautuminen vaikuta emoyhtiön omaan pääomaan, ei lausunto vastaanottavalle yhtiölle tulevasta omaisuudesta tai vastikkeesta ole tarpeen. Jos tytäryhtiöfuusion toteuttamisesta päättää vastaanottavan yhtiön osalta yhtiökokous, on lausunnon katettava myös sulautumisen syy ja yhtiölle siirtyvä omaisuus.²⁵

Tytäryhtiöfuusiossa, kuten muissakin fuusiossa, on aina päätösprosessista riippumatta vastaanottavalle yhtiölle annettavassa lausunnossa mainittava, onko sulautuminen omiaan vaarantamaan yhtiön velkojen maksun. Vanhassa osakeyhtiölaissa ei ole erityisiä säännöksiä vastaanottavan yhtiön velkojen oikeudesta. Lainmuutoksessa on velkojainsuojamenettely ulotettu myös vastaanottavan yhtiön velkoihin, jos asiantuntijan lausunnossa katsotaan fuusion vaarantavan vastaanottavan yhtiön velkojen maksun.²⁶

Sulautumissuunnitelma on rekisteröitävä kaupparekisteriin ennen asiasta päättäviä kokouksia. Tämä rekisteröinti on tehtävä kuukauden kuluessa suunnitelman allekirjoittamisesta ja sen tekee tytäryhtiöfuusiossa emoyhtiö. Sulautumisesta päättäminen on tytäryhtiöfuusiossa säilynyt pääsääntöisesti entisellään. Tytäryhtiöfuusion toteuttamisesta päättävät edelleen yhtiöiden hallitukset. Vastaanottavassa yhtiössä päätös on

---

²² Blummé - Reinikainen 1996 s. 10

²³ Immonen 1996b s. 54

²⁴ Immonen 1996b s. 54-55

²⁵ Immonen 1996a s. 99-100

²⁶ Immonen 1996a s. 100

kuitenkin tehtävä yhtiökokouksessa, jos sitä vaativat osakkeenomistajat, joilla on vähintään viisi prosenttia yhtiön osakkeista. Yhtiökokouksen myötävaikutus voi olla muutenkin tarpeen, jos sulautumissuunnitelma vaatii esimerkiksi yhtiöjärjestyksen muuttamista.²⁷

Sulautumissuunnitelman hyväksymisen jälkeen on emoyhtiön tytäryhtiöfuusiossa haettava suunnitelman täytäntöönpanoon rekisteriviranomaisen lupa neljän kuukauden kuluessa. Nykyisen lain mukaan lupa haetaan sulautuvan yhtiön kotipaikan tuomioistuimelta. Uudistuksen mukaan tuomioistuinkäsittely on tarpeen vain, jos velkojan vastustaessa fuusiota tulee saamisen maksusta tai sille asetettavasta vakuudesta osapuolten kesken riitaa. Menettelyä on muutettu, koska fuusion täytäntöönpanolupa-asiat ovat olleet harvoin riitaisia. Jos hakemusta ei tehdä määräajassa tai hakemus hylätään, fuusio raukeaa.²⁸

Lupapäätöksen antamisen jälkeen on emoyhtiön tehtävä neljän kuukauden kuluessa rekisteriviranomaiselle ilmoitus sulautumisen täytäntöönpanosta. Jos tätä ilmoitusta ei tehdä määräajassa, fuusio raukeaa. Uutena piirteenä on se, että yhtiöt voivat sulautumissuunnitelmassa ehdottaa rekisteröintiajankohtaa, jona fuusio toteutuu. Rekisteriviranomaisen tulee yleensä ottaa haluttu ajankohta huomioon, ellei siihen ole estettä, eikä ajankohta ole myöhemmin kuin neljän kuukauden kuluttua ilmoituksesta.²⁹ Tämä helpottaa fuusion ajoittamista ja osittain poistaa sulautuvan yhtiön tilinpäätösajankohdan ennakkointiongelman³⁰.

Tytäryhtiöfuusiomenettely päättyy sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröintiin. Sulautuva yhtiö purkautuu ja sen varat ja velat siirtyvät yleisseuraannon periaatteen mukaisesti ilman selvitysmenettelyä vastaanottavalle yhtiölle.³¹ Uudistuksen jälkeenkään tytäryhtiöfuusiossa ei tarvitse tehdä lopputilitystä.

---

²⁷ Immonen 1996a s. 101-102, 108

²⁸ Immonen 1996a s. 109-110

²⁹ Immonen 1996a s. 114

³⁰ ks. kpl 2.2.2

³¹ Immonen 1996a s. 114-115

2.2 Tytäryhtiöfuusio kirjanpidossa

2.2.1 Yleistä

Fuusion kirjanpitokäsittelystä ei löydy sääntelyä kirjanpitolaista, osakeyhtiölaista tai verolaista. Osakeyhtiölain osalta tämä selittyy sillä, että osakeyhtiölaki keskittyy sääntelemään fuusion menettelytapoja sulautuvan ja vastaanottavan yhtiön osakkaiden, velkojien ja muiden sidosryhmien oikeuksien suojelemiseksi. Kirjanpitolaki taas eräänlaisena puitelakina jättää yksityiskohtaiset kirjaustavat hyvän kirjanpitotavan ja kirjanpitolautakunnan ohjeistuksen varaan. Verolait palvelevat pääasiassa vain eräänlaisena veroilmoituksen täyttöohjeena, eikä niilläkään siten ole tarvetta puuttua kirjauskäytäntöön. Fuusion käsittely kirjanpidossa ei ole siten kaikilta osiltaan täysin selkiytynyt ja varsinaisten säännösten puuttuessa tulee fuusion kirjanpitokäsittelyn perustua hyvään kirjanpitotapaan ja yleisiin kirjanpitoperiaatteisiin. Viimeaikaisessa kirjoittelussa on yhä useammin kiinnitetty huomiota fuusion ja konsernitilinpäätöksen kirjanpitologiikan samankaltaisuuteen³². Kummassakin tapauksessa pyritään yhden, useista eri oikeussubjekteista koostuvan, taloudellisen kokonaisuuden esittämiseen tilinpäätöksessä³³.

Käytännössä ongelman muodostavat kysymykset siitä, minkä perusteella omaisuus siirretään sulautuvalta yhtiöltä vastaanottavalle yhtiölle, milloin omaisuus siirretään, miten omaisuus siirretään ja miten mahdollista fuusioerotusta käsitellään. Näitä kysymyksiä käsitellään seuraavissa kappaleissa.

2.2.2 Kirjaamisajankohta ja -perusta

Fuusion tapahtuessa yhdistetään sulautuvan ja vastaanottavan yhtiön kirjanpidot. Yhdistämishetkenä pidetään fuusion voimaantulopäivää eli sitä päivää jona tuomioistuimen fuusiolupapäätös rekisteröidään kaupparekisteriin.

³² Leppiniemi 1996a s. 7:10

³³ Englund 1986 s. 368

Kirjanpitolainsäädäntö ei velvoita sulautuvaa yhtiötä tekemään tilinpäätöstä fuusion voimaantulopäivälle³⁴. OYL 14:6 velvoittaa tekemään tilinpäätöksen, jos kyseessä on tavallinen fuusio tai kombinaatiofuusio. Menettelytapavaatimuksia on tässäkin kohden lievennetty tytäryhtiöfuusion osalta, sillä osakeyhtiölaki ei tytäryhtiöfuusiossa velvoita tekemään sulautuvalle yhtiölle tilinpäätöstä loppuselvitysmenettelyn puuttumisesta johtuen.

Sulautuva yhtiö joutuu kuitenkin tekemään tilinpäätöksen verotussyistä³⁵. EVL 52b.3 §:n mukaan nimittäin sulautuvaa ja vastaanottavaa yhtiötä pidetään erillisinä vero-velvollisina sulautumishetkeen saakka. Tämä tarkoittaa sitä, että sulautuvan yhtiön on tehtävä veroilmoitus fuusiotilikaudelta, joka päättyy fuusioluvan rekisteröimispäivään. Koska verotus perustuu tilinpäätökseen on sulautuvan yhtiön tehtävä tilinpäätös fuusion voimaantulopäivälle. Kirjallisuudessa on pidetty riittävänä, että tilinpäätös laaditaan joko edeltävän tai seuraavan kuukauden viimeiselle päivälle, koska etukäteen ei voida tietää, minä päivänä kaupparekisteri kirjaa fuusioluvan³⁶. Osassa kirjallisuudesta ollaan kuitenkin edellytetty tilinpäätöksen laatimista nimenomaan sulautumispäivälle³⁷. Käytännössä, jos fuusio tapahtuu kesken kuukauden, voitaneen kirjanpito päättää tapahtumiskuukauden lopussa ja yhdistää vastaanottavan yhtiön kirjanpitoon kyseisen ajankohdan tilanteen mukaan³⁸.

Tilinpäätöksen laatimisajankohdasta ei ole nimenomaista oikeuskäytännön kantaa. Ratkaisussa KHO 1989 B 514 näyttää hyväksytyin kanta, että sulautuvan yhtiön tilikausi päättyy täsmällisesti rekisteröimispäivään. Ratkaisu koskee kylläkin osuuskuntien fuusiota ja konserniavustusta, mutta siitä voidaan tehdä laajennettu johtopäätös koskemaan myös muita fuusiotapauksia.³⁹

---

³⁴ Leppiniemi 1996a s. 7:10

³⁵ Leppiniemi - Leppiniemi 1995 s. 305

³⁶ Andersson - Ikkala 1996 s. 448

³⁷ esim. Immonen 1996b s.128, Tikka - Nykänen 1997 s. 21:19

³⁸ Kotiranta 1996 s. 108

³⁹ Immonen 1992a s. 294

Kirjanpitojen yhdistäminen suoritetaan sulautuvan yhtiön fuusiohetkelle laaditun tilinpäätöksen perusteella. Jos sulautuva yhtiö ei jostain syystä tee tilinpäätöstä fuusiohetkelle, kirjataan fuusiotilille myös meneillään olevan tilikauden kaikki tulot ja menot. Vaikka tilinpäätöstä ei tehdä, on sulautuvan yhtiön laadittava kaikkien tiliensä yhdistelmänä ns. jäännöstase, jonka perusteella vastaanottava yhtiö tekee siirto-kirjaukset omaan kirjanpitoonsa⁴⁰.

2.2.3 *Fuusiotili*

Kirjanpidossa sulautuvan ja vastaanottavan yhtiön tilinpäätösten yhdistäminen tehdään avaamalla vastaanottavan yhtiön kirjanpitoon erityinen fuusiotili. Fuusiotiliä käytetään vastatilinä kun sulautuvan yhtiön taseen eri erät liitetään vastaanottavan yhtiön taseen vastaavien erien saldoihin. Vastaanottava yhtiö ei tee fuusiohetkelle tilinpäätöstä, vaan se tekee normaalin tilinpäätöksen tilikauden päättyttyä. Tässä tilinpäätöksessä ovat sulautuvan yhtiön taseen saldot jo yhdistyneinä vastaanottavan yhtiön taseen saldoihin.

Sulautuvan yhtiön kaikki varat, velat ja varaukset oman pääoman eriä lukuun ottamatta siirretään vastaanottavan yhtiön kirjanpitoon fuusiotilin kautta. Tytäryhtiöfuusiossa oman pääoman erien sijasta fuusiotilille kirjataan tytär-yhtiön osakkeiden hankintahinta.⁴¹

Poikkeuksellisen oman pääoman erän muodostaa arvонkorotusrahasto. Arvонkorotus on KPL 18 §:n mukainen informatioerä, joka ei milloin osin saa vaikuttaa kirjanpidon tulokseen, ei myöskään fuusiotuloksen kautta. Koska arvонkorotus merkitsee käyttöomaisuusaktiivan kasvua, vaikuttavat sulautuvassa yhtiössä tehdyt arvонkorotukset fuusiotulokseen, jollei niiden vaikutusta eliminoida.⁴²

---

⁴⁰ Leppiniemi 1996a s. 7:10-11

⁴¹ Leppiniemi 1996a s. 7:11, 13

⁴² Leppiniemi 1996a s. 7:13

Käytännöllisimmin eliminointi voidaan suorittaa siirtämällä sulautuvan yhtiön arvonkorotusrahoista vastaanottavan yhtiön kirjanpitoon fuusiotilin kautta. Arvonkorotusrahoista kirjataan fuusiotilin debet-puolelle, jolloin se oikaisee kredit-puolelle kirjatun käyttöomaisuusaktiivan arvonkorotusosuuden.⁴³

Toinen tapa poistaa arvonkorotusten vaikutus fuusiotulokseen on peruuttaa arvonkorotukset sulautuvan yhtiön kirjanpidossa ennen fuusiokirjausten tekemistä. Osakeyhtiölaki rajoittaa arvonkorotusten käytön vain ilmaisemissioon, mutta arvonkorotusten peruuttaminen on erityisistä syistä mahdollista. Leppiniemen mielestä arvonkorotuksen käyttö ja peruuttaminen lienevät eri asioita, jolloin käyttöä rajoitetaan enemmän kuin peruuttamista. Hänen mielestään fuusio on sellainen syy, joka mahdollistaisi arvonkorotusten peruuttamisen estämään niiden vaikutus yrityksen tulokseen.⁴⁴

Jos arvonkorotusrahoista on sulautuneessa yhtiössä käytetty ilmaisemissioon ja siten siirretty osakepääomaan, arvonkorotusten tulosvaikutus voidaan ilmeisesti poistaa peruuttamalla kirjaus sulautuvan yhtiön kirjanpidossa ennen fuusiokirjauksien tekemistä. Peruuttamisesta seuraavalla osakepääoman määrän alentumisella ei ole merkitystä fuusiotulokseen, sillä osakepääomaahan ei kirjata lainkaan fuusiotilille.⁴⁵

Fuusiokirjausten jälkeen muodostuu vastaanottavan yhtiön kirjanpitoon avattu fuusiotili tytäryhtiöfuusiossa seuraavanlaiseksi:

Fuusiotili	
Siirtyvä vieras pääoma	Siirtyvä käyttöomaisuus
Siirtyvät varaukset	Siirtyvät arvostuserät
Siirtyvä arvonkorotusrahoista	Siirtyvä vaihto-omaisuus
Osakkeiden hankintameno	Siirtyvä rahoitusomaisuus

⁴³ Leppiniemi 1996a s. 7:13

⁴⁴ Leppiniemi 1996a s. 7:13

⁴⁵ Leppiniemi 1996a s. 7:13

2.2.4 Fuusioerotuksen kirjaaminen

Fuusiutilin debet-puolella ovat velvoitteet, jotka sulautuvasta yhtiöstä ovat vastaanot-
tavalle yhtiölle aiheutuneet tai aiheutuvat. Fuusiutilin kredit-puolella ovat puolestaan
vastaanottavan yhtiön sulautuvalta yhtiöltä saamat varat. Näitten erotuksena muodos-
tuu fuusioerotus, jota kutsutaan myös fuusiotulokseksi. Tytäryhtiöfuusiossa siirtyvät
sulautuvan yhtiön varat ja velat vastaanottavan yhtiön kirjanpitoon tytäryhtiöosak-
keiden tilalle. Fuusioerotus syntyy siksi, että siirtyvät nettovarot ovat harvoin yhtä
suuret kuin vastaanottavan yhtiön taseessa oleva tytäryhtiön osakkeiden hankinta-
meno.⁴⁶

Fuusioerotusta käsitellään kirjanpidossa menojen tai muiden liiketapahtumien oikaisu-
eränä. Tytäryhtiöfuusiossa kirjanpidollinen fuusiovoitto eli fuusiopassiiva syntyy, kun
sulautuvan yhtiön nettovarallisuus kirjanpitoarvoin ylittää tytäryhtiöosakkeiden han-
kintamenon. Tällöin tulonodotuksista on maksettu niiden kirjanpitoarvoa vähemmän.
Päinvastaisessa tapauksessa syntyy fuusiotappio eli fuusioaktiiva. Tällöin tulonodo-
tuksista on maksettu niiden kirjanpitoarvoa enemmän.⁴⁷

Koska fuusiovoitto ja -tappio ovat menonoikaisueriä, tulisi ne kirjata tulosvaikuttei-
siksi sitä mukaa kun sulautuvalta yhtiöltä vastaanotetut aktiivat kirjataan kuluksi.
Periaatteessa fuusiovoitto ja -tappio voitaisiin jakaa aktiivatilien korjauseriksi. Koska
jaolle ei kuitenkaan ole esitettävissä yleispäteviä perusteita, on kirjanpidon luotetta-
vuuden, vertailukelpoisuuden ja tarkastettavuuden kannalta suositeltavaa pitää fuu-
siotulosta yhtenä kirjanpidollisena eränä, joka tuloutetaan (fuusiovoitto) tai kirjataan
kuluksi (fuusiotappio) vastaanotettujen aktiivoiden arvioitua keskimääräistä taloudel-
lista vaikutusaikaa vastaavassa ajassa.⁴⁸

Ongelman muodostaa siis se, että fuusiotappion kohdistamisperusteet eivät ole objek-
tiivisesti todettavissa. Toisaalta samanlainen tase-erille jako on tehtävä aina, kun
hankitaan samanaikaisesti erilaista omaisuutta. Tyypillinen jakokohde on ostettavan

---

⁴⁶ Englund 1986 s. 368

⁴⁷ Leppiniemi 1996a s. 7:12

⁴⁸ Leppiniemi 1996a s. 7:12

kiinteistön hankintamenon jakaminen tontin, rakennuksen, rakennuksen teknisten laitteiden ja muiden erien kesken.⁴⁹

Kirjanpitolautakunta on antanut lausunnon osakeyhtiöiden tytäryhtiöfuusiossa syntyvän fuusioerotuksen käsittelystä⁵⁰. Lausunnon tapauksessa syntynyt fuusioerotus, fuusiotappio, katsottiin tytäryhtiön liikearvosta aiheutuneeksi pitkävaikutteiseksi menoksi. KPL 16.5 §:n ja OYL 11:3 1 kohdan mukaan tällainen liikearvo tulee poistaa tasapoistoina viiden vuoden tai sitä pidemmän vaikutusaikansa aikana. Ehtona on, että kirjausmenettely ei johda fuusioerotuksen aktivoimiseen siitä vielä todennäköisesti kertyvää tuloa suurempana. Jos liikearvo aktivoidaan, on se KPL 16.5 §:n mukaan poistettava vaikutusaikanaan suunnitelman mukaisina poistoina.⁵¹

Lausunnossa edellytettiin myös KPL 16 §:ään ja 19 §:ään viitaten, että fuusiotappio on merkittävä vastaanottavan yhtiön tuloslaskelmaan tulokseen vaikuttavalla tavalla. Fuusioerotusta ei siten voida kirjata tuloslaskelman ohi suoraan taseen vapaaseen omaan pääomaan.⁵²

Fuusiotappio eli negatiivinen fuusioerotus voi johtua useista eri syistä. Usein katso taankin syntysyyn vaikuttavan siihen, miten fuusiotappio tulisi käsitellä vastaanotta van yhtiön kirjanpidossa. Kotirannan mukaan fuusiotappion voi käsitellä kolmella vaihtoehtoisella tavalla⁵³:

1. Jos syynä on se, että sulautuvan yhtiön varojen kirjanpitoarvo on alempi kuin käypä arvo, kohdistetaan erotus sulautuneelta yhtiöltä siirtyneille aktiivaerille.
2. Jos erotus aiheutuu sulautuneen yhtiön liikearvosta, aktivoidaan erotus liikearvona muihin pitkävaikutteisiin menoihin.
3. Jos fuusiotappio johtuu sulautuneen yhtiön toiminnan tappioista tai sen osalta ei ole jostain muusta syystä enää tulonodotuksia, kirjataan erotus tilikauden kuluna ja esitetään satunnaisissa kuluissa.

⁴⁹ Bergroth – Liede 1994 s. 404

⁵⁰ KILA 1986/866

⁵¹ Leppiniemi 1996a s. 7:14

⁵² Leppiniemi 1996a s. 7:14

⁵³ Kotiranta 1996 s. 110-113

Fuusiovoitto voidaan joko kohdistaa saaduille aktiivaerille tai varovaisuuden periaatetta noudattaen tulouttaa luonteensa mukaiselle tulotilille, esimerkiksi liiketoiminnan muiksi tuotoiksi. Kirjanpitokäytännössä fuusiovoittoja on esitetty myös satunnaisina tuottoina.⁵⁴ Kohdistamisen tai kertatulouttamisen sijaan fuusiovoitto voitaisiin myös käsitellä yhtenä eränä ja tulouttaa vastaanotettujen aktiivoiden keskimääräistä taloudellista vaikutusaikaa vastaavassa ajassa.⁵⁵

Käytetystä tilistä ja jaksotuksesta riippumatta fuusiotuloksen tuotoksi/kuluksi kirjaaminen vaikuttaa vastaanottavan yhtiön tulokseen. Fuusiopassiiva kasvattaa siis vastaanottavan yhtiön vapaata omaa pääomaa ja sitä kautta jakokelpoisen voiton määrää. Fuusioaktiiva taas pienentää vastaanottavan yhtiön vapaata omaa pääomaa.

2.2.5 Kirjausesimerkki⁵⁶

Emo Oy omistaa Tytär Oy:n koko osakekannan ja on maksanut siitä 150. Tytär Oy:n fuusiohetkelle laaditun tilinpäätöksen tase on seuraavanlainen:

	Vastaavaa	Vastattavaa	
Käyttöomaisuus	200	100	Oma pääoma
Vaihto-omaisuus	100	50	Varaukset
Rahoitusomaisuus	100	250	Vieras pääoma

Tytär Oy:n oma pääoma sisältää 50 suuruisen arvonorotusrahaston. Esimerkin yksinkertaistamiseksi tase ja seuraavaksi tehtävät kirjaukset esitetään ainoastaan taseen pääryhmittäin. Todellisessa tapauksessa kirjaukset tulisi suorittaa eräkohtaisesti kaikkien taseen eri ryhmiin kuuluvien tilien osalta⁵⁷.

Emo Oy Yhdistää fuusiokirjauksilla Tytär Oy:n taseen erät fuusiotilin kautta omaan kirjanpitoonsa. Tytär Oy:n oman pääoman eriä ei kuitenkaan siirretä Emo Oy:n

⁵⁴ Leppiniemi - Leppiniemi 1995 s. 310

⁵⁵ Immonen 1992a s. 315

⁵⁶ Esimerkki on mukailtu teoksesta Leppiniemi - Leppiniemi 1995 s. 307-310

⁵⁷ Leppiniemi - Leppiniemi 1995 s. 308

kirjanpitoon, sillä Tytär Oy:n oma pääoma on jo merkitty Emo Oy:n kirjanpitoon Tytär Oy:n osakkeiden hankintamenona käyttöomaisuuteen osakkeiden ja osuuksien tilille.

Emo Oy:n kirjanpidossa tehdään seuraavat kirjaukset Tytär Oy:n tase-erien siirtämiseksi Emo Oy:n kirjanpitoon.

per	Käyttöomaisuus	200
an	Fuusiotili	200
per	Vaihto-omaisuus	100
an	Fuusiotili	100
per	Rahoitusomaisuus	100
an	Fuusiotili	100
per	Fuusiotili	50
an	Varaukset	50
per	Fuusiotili	250
an	Vieras pääoma	250

Näiden kirjausten lisäksi fuusiotilille kirjataan oman pääoman sijasta edellä mainittu Emo Oy:n kirjanpidossa oleva Tytär Oy:n osakkeiden hankintameno. Samalla tytäryhtiön osakkeet poistuvat emoyhtiön taseesta.

per	Fuusiotili	150
an	Osakkeet ja osuudet	150

Tytäryhtiön taseen omassa pääomassa olevan käyttöomaisuuden arvonorotuksen tulosvaikutus eliminoidaan seuraavalla kirjauksella.

per	Fuusiotili	50
an	Arvonkorotusrahasto	50

Kirjausten jälkeen Emo Oy:n fuusiotilin sisältö on seuraava:

	Fuusiotili		
Varaukset	50	200	Käyttöomaisuus
Vieras pääoma	250	100	Vaihto-omaisuus
Osakkeet	150	100	Rahoitusomaisuus
Arvonkorotusrahasto	50		
	500	400	

Vastattavaa puolella on omaisuus, joka on vastaanotettu. Vastaavaa puolella on "hint", joka omaisuudesta on maksettu eli vastattavaksi otetut velat ja osakkeista aikoinaan maksettu hinta. 400 arvoisesta omaisuudesta on maksettu 500. Omaisuuden ja hinnan välinen erotus -100 on fuusioaktiivaa. Seuraavat kirjaukset (a ja b) ovat vaihtoehtoisia ja niistä voisi toteuttaa vain toisen.

a) Fuusioaktiivaa käsitellään liikearvona ja fuusiotilin päättämiseksi tehdään seuraava kirjaus.

per	Liikearvo	100
an	Fuusiotili	100

b) Fuusioaktiivasta kohdistetaan 50 maa-alueeseen ja loput 50 kirjataan kuluksi. Fuusiotilin päättämiseksi tehdään seuraavat kirjaukset:

per	Maa-alueet	50
per	Satunnaiset kulut	50
an	Fuusiotili	100

2.3 Fuusio verotuksessa

2.3.1 Uudistuksen taustaa

Fuusion verokohtelua on vuosien mittaan muutettu useaan otteeseen. Tämä on johtunut osittain siitä, että yritysjärjestelyissä liikutellaan suuria omaisuusarvoja ja niihin kohdistuu sen vuoksi fiskaalisia odotuksia. Järjestelyjä on ollut myös vaikea sovittaa yhteen elinkeinoverolain peruseriaatteiden kanssa, koska näissä järjestelyissä varallisuutta ei luovuteta, varallisuutta vain siirtyy. Yritysjärjestelyjen kenttä onkin ollut altis veropolitiikan suunnanmuutoksille.⁵⁸

Pääasiallisesti muutoksissa on ollut kyse fuusiotuloksen verokohtelusta. Ajoittain sekä fuusiovoitto että fuusiotappio ovat olleet verotukseen vaikuttamattomia, ajoittain jompi kumpi tai molemmat ovat voineet vaikuttaa vastaanottavan yhtiön verotettavaan tuloon. Fuusion verokohtelu on myös vaikuttanut fuusion suosioon yritysjärjestelykeinona. Jos fuusio on koettu erityisen edulliseksi verotuksen kannalta, on fuusioiden määrä lisääntynyt. Jos fuusion on katsottu olevan verotuksen kannalta epäedullinen, on käytetty vaihtoehtoisena toimenpiteenä esimerkiksi tytäryhtiön purkamista.⁵⁹

Yritysjärjestelyiden verosääntelyn viimeisin uudistus tuli voimaan vuoden 1996 alusta. Uudistuksen taustalla on Suomen liittyminen Euroopan unioniin. Jäsenyys velvoittaa Suomen saattamaan voimaan pakottavan direktiivin *eri jäsenvaltioissa olevia yhtiöitä koskeviin sulautumisiin, diffuusioihin, varojen siirtoihin ja osakkeiden vaihtoihin sovellettavasta yhteisestä verojärjestelmästä (90/434/ETY)*. Tämän direktiivin lyhennettynä suomennoksena käytetään varsin vakiintuneesti termiä yritysjärjestelydirektiivi.⁶⁰ Yritysjärjestelydirektiivi on luonteeltaan varsin erikoinen, sillä se käsittelee välitöntä verotusta, jonka yhtenäistäminen on EU:ssa varsin vähäistä⁶¹.

⁵⁸ Immonen 1997a s. 369

⁵⁹ Immonen 1996b s. 109

⁶⁰ Mattila 1996 s. 33, kirjallisuudessa on käytetty myös nimeä fuusioverotusdirektiivi

⁶¹ Immonen 1996b s.109

Direktiivin tarkoituksena on poistaa verotukselliset esteet yritystoiminnan uudelleenjärjestelyiltä EU:n alueella vaarantamatta kuitenkaan jäsenvaltioiden verotuksellisia intressejä. Tämän toteuttamiseksi direktiivin lähtökohtana on, että kaikki asetetut edellytykset täyttävät uudelleenjärjestelyt on voitava toteuttaa siten, ettei niistä aiheudu välittömiä veroseuraamuksia järjestelyihin osallistuville yrityksille tai niiden omistajille. Tämä taas edellyttää ns. jatkuvuusperiaatteen toteuttamista eli vastaanotavan yhteisön verotuksessa varojen hankintamenot ja muut siirtyvät menot vähennetään samalla tavalla kuin ne olisi vähennetty varat luovuttaneen yhteisön verotuksessa. Siirtyvien varojen osalta verotus lykkääntyy siten ajankohtaan, jolloin tapahtuu yritysjärjestelyä seuraava varojen luovutus.⁶²

Yritysjärjestelydirektiivi asettaa veroetujen saamisen ehdoksi, että yritysjärjestelyllä on liiketaloudellinen peruste eli yritysjärjestelyä ei saa tehdä pelkästään veroetujen saavuttamiseksi. Jos fuusiolla ei ole liiketaloudellisia perusteita, oikeuttaa direktiivi jäsenvaltion epäämään jatkuvuuteen perustuvan verokohtelun⁶³.

Yritysjärjestelydirektiivi koskee jäsenvaltioita pakottavana vain sellaisten yritysjärjestelyjen osalta, jotka tapahtuvat vähintään kahden eri jäsenvaltioista peräisin olevan yhteisön välillä. Direktiivi ei siis suoraan vaikuta sellaisten yritysjärjestelyjen verokohteluun, joissa osallisina ovat samassa jäsenvaltiossa kotipaikan omaavat yhteisöt.⁶⁴ Direktiivissä korostetaan kuitenkin neutraalisuuden vaatimusta, verotus ei saa vaikuttaa siten, että kotimainen fuusio olisi verotuksellisesti edullisempi kuin maan rajat ylittävä⁶⁵.

Yritysjärjestelydirektiivi on omaksuttu jäsenvaltioissa varsin epätasaisesti, esimerkiksi Saksa, Kreikka ja Iso-Britannia eivät ole implementoineet direktiiviä fuusion ja jakamisen osalta vedoten yhtiöoikeudellisten normien puutteeseen. Suomessa direktiivi on omaksuttu poikkeuksellisen laajana. Suomessa on saatettu direktiivin määräykset kos-

---

⁶² Mattila 1996 s. 33

⁶³ Immonen 1996b s. 112

⁶⁴ Mattila 1996 s. 33

⁶⁵ Immonen 1996b s. 111

kemaan samanlaisina sekä maan sisäisiä että rajat ylittäviä fuusioita. Perusteena on ollut se, ettei yrityksille syntyisi houkutuksia käyttää ulkomaisia yhtiöitä luonteeltaan kotimaisten yritysjärjestelyjen toteuttamiseen.⁶⁶

Koska EVL:n uudistettujen yritysjärjestelynormien taustalla on direktiivi, ei niiden sisältöä tulkittaessa voida pitäytyä pelkästään kansalliseen tulkinta-aineistoon, vaan on kiinnitettävä huomiota myös direktiivin valmisteluaineistoon. Tämä kansainvälinen näkökulma on uusi Suomen elinkeinoverotuksessa. Muina seurauksina yritysjärjestelydirektiivin tarkasta omaksumisesta on katsottu olevan kansallisen lainsäädäntövallan kaventuminen ja tarkoin määriteltyjen yritysjärjestelykeinojen jäykistävä vaikutus liiketoiminnan menettelytapoihin.⁶⁷

On myös huomattava, että Yhteisöjen tuomioistuin on ottanut ennakkoratkaisussaan kannan, jonka mukaan sillä on toimivalta tulkita yhteisöjen oikeutta silloin kun se ei suoraan koske kokonaan kansallista järjestelyä. Lisäksi ennakkoratkaisun mukaan Yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta käsitellä myös yksinomaan maan sisäisiä tilanteita, kun kansallinen lainsäätäjän on saatuaan direktiivin säännöksiä osaksi kansallista oikeusjärjestystä päättänyt käsitellä sekä kokonaan maan sisäisiä tilanteita että direktiivin käsittelemiä tilanteita samalla tavalla ja siten mukauttanut kansallisen lainsäädännön yhteisön oikeuteen.⁶⁸ Näin Yhteisöjen tuomioistuimella olisi toimivalta antaa sitovia ratkaisuja elinkeinoverolain yritysjärjestelysäännösten EVL 52 – 52g §:ien soveltamisesta.

Fuusion verokohtelun merkittävimmät periaatteet ovat seuraavat⁶⁹:

- sulautuvan yhtiön ei katsota purkautuvan verotuksessa ja kysymyksessä on yleisseuraanto
- jatkuvuusperiaate on voimassa yhtiöiden ja niiden osakkaiden verotuksessa
- sulautumistilikaudelta on mahdollista tehdä vain yhdet täydet poistot
- sulautumistilikaudelta toimitetaan erillisverotus

---

⁶⁶ Immonen 1996b s. 113

⁶⁷ Immonen 1996b s. 110, 114

⁶⁸ Immonen 1997a s. 370

⁶⁹ Mattila 1996 s. 35

- osakkeiden vaihtuminen fuusiovastikkeena saatuihin osakkeisiin ei ole luovutus (toisin rahavastikkeen osalta)
- fuusiovastikkeena voidaan antaa vain vastaanottavan yhteisön uusia osakkeita (eräin pienin poikkeuksin)
- fuusiovoitto ei ole enää miltään osin veronalaista tuloa eikä fuusiotappio miltään osin vähennyskelpoista menoa
- rajat ylittävät fuusiot ovat periaatteessa mahdollisia

Näitä periaatteita käsitellään lähemmin seuraavissa kappaleissa.

2.3.2 EVL:n sulautumissäännökset

Uudistetut sulautumista koskevat verosäännökset on sijoitettu EVL 52, 52a, 52b ja 52g §:iin. EVL 52 § määrittelee yritysjärjestelysäännösten yleisen soveltamisalan, 52a § määrittelee säännösten hyväksymän vero-oikeudellisen fuusion, 52b §:ssä säännellään 52a §:n mukaisen fuusion verokohtelusta ja 52g § on yritysjärjestelyjen oma veronkiertoa estävä säännös.

Yritysjärjestelysäännöksiä sovelletaan EVL 52 §:n mukaan sekä kotimaisiin yritysjärjestelyihin, että sellaisiin, jotka tapahtuvat EU:n eri jäsenvaltioiden toimivien yritysten kesken. Yritysjärjestelydirektiivissä luetellaan ne yritysmuodot, joihin näitä säännöksiä eri maissa on sovellettava. Yhtiön katsotaan asuvan jäsenvaltiossa, jos sen kotipaikka on jäsenvaltion lainsäädännön mukaan tuossa jäsenvaltiossa, eikä sen katsota jäsenvaltion ja kolmannen valtion välisen kaksinkertaisen verotuksen välttämissopimuksen mukaan olevan EU:n ulkopuolisessa valtiossa asuva. Viimeksi mainitulla rajoituksella on käytännössä vähäinen merkitys, sillä yhteisön kotimaasta vallitsee vain harvoin epätietoisuutta. Käytännössä rajat ylittävät fuusiot eivät ole vielä mahdollisia, sillä yhteisölainsäädäntö ei tunne rajat ylittäviä fuusioita. Tällaisia yhteisöoikeudellisia sääntöjä ei sisälly myöskään uudistettuun 1.9.1997 voimaan tulleeseen uuteen osakeyhtiölakiin.⁷⁰

---

⁷⁰ Andersson - Ikkala 1996 s. 440

EVL 52 §:n säännökset koskevat fuusioita, joissa molemmat osapuolet ovat elinkeinoimintaa harjoittavia yrityksiä. Jos vastaanottava yhteisö on EVL:n mukaan verotettava sovelletaan EVL:n säännöksiä, vaikka sulautuva yhteisö olisikin TVL:n mukaan verotettava esimerkiksi kiinteistöyhtiö. Jos molemmat yritykset ovat TVL:n mukaan verotettavia, sovelletaan TVL 28 §:n fuusiosäännöstä, joka on olennaisilta osiltaan sama kuin EVL:n, johon se vain viittaa.⁷¹

2.3.3 Vero-oikeudellinen fuusio

Perinteisesti on verotuksessa asetettu vero-oikeudellisen fuusion perusteeksi oikein toteutettu yhtiöoikeudellinen fuusio. Verotuksessa ei ole siten ollut tarpeen esittää erikseen fuusion määritelmää. Vanhassa EVL 52 §:ssä säädetttiinkin vain seuraavasti: "Yhteisöjen tai yhtymien sulautuessa..."

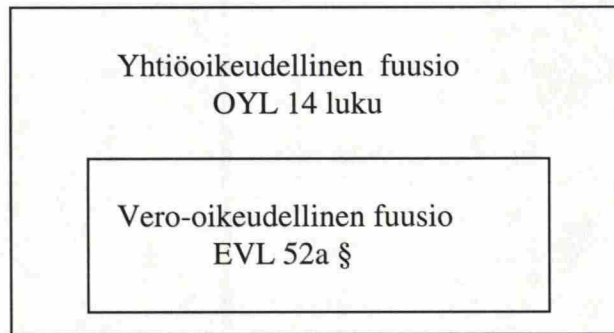
Uuden EVL 52a §:n mukaan vero-oikeudellinen fuusio ja yhtiöoikeudellinen fuusio on eriytetty. Tämän takia ei kaikkia osakeyhtiölain mukaisesti tehtyjä fuusioita veroteta samalla tavalla, vaan fuusioilta edellytetään vero-oikeudellisen fuusion tunnusmerkistöä. Jos fuusio ei täytä EVL 52a §:ssä asetettuja vero-oikeudellisen fuusion vaatimuksia, verotetaan sitä yhtiön purkautumisena, vaikka yhtiö onkin osakeyhtiölain mukaisesti sulautunut. Yhteys veronormien ja yhtiöoikeuden välillä on kuitenkin säilynyt siten, että verotuksessa hyväksytään vain osakeyhtiölain mukainen fuusio.⁷² Yhtiöoikeudellisen ja vero-oikeudellisen fuusion suhdetta on selvitetty kuvassa 1. Fuusioiden ero johtuu siitä, että OYL sallii eräitä sellaisia menettelyjä, jotka eivät ole verotuksessa sallittuja⁷³.

⁷¹ Andersson - Ikkala 1996 s. 443

⁷² Immonen 1996b s. 114-115

⁷³ Andersson - Ikkala 1996 s. 442

Kuva 1: Vero-oikeudellisen fuusion suhde yhtiöoikeudelliseen fuusioon

Vero-oikeudellinen fuusio määritellään EVL 52a §:ssä seuraavasti:

Tämän lain sulautumista koskevia säännöksiä sovelletaan järjestelyihin, joissa yksi tai useampi osakeyhtiö (sulautuva yhtiö) purkautuen selvitysmenettelyttä siirtää kaikki varansa ja velkansa toiselle osakeyhtiölle (vastaanottava yhtiö) ja joissa sulautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat vastikkeena omistamiensa osakkeiden mukaisessa suhteessa vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita. Vastike saa olla myös rahaa, kuitenkin enintään 10 prosenttia vastikkeena annettavien osakkeiden yhteenlasketusta nimellisarvosta tai nimellisarvon puuttuessa osakkeita vastaavana osuudesta maksettua osakepääomaa.

Kuten edellä olevasta vero-oikeudellisen fuusion määrittelevästä EVL 52a §:stä selviää, verotuksessa ei erotella yhtiöoikeudellisia fuusiotyyppejä toisistaan, vaan kaikkia fuusiotyyppejä käsitellään samojen säännösten mukaisesti. Jos menetellään tarkasti EVL 52a §:n sanamuodon mukaisesti, ei tytäryhtiöfuusio täyttäisi vero-oikeudellisen fuusion kriteerejä, sillä sanamuoto edellyttää fuusiovastikkeen antamista. Tämä ei tytäryhtiöfuusiossa tule kysymykseen, koska vastaanottava yhtiö omistaa sulautuvan yhtiön koko osakekannan. Tämä ei kuitenkaan Immosen mielestä estä tytäryhtiöfuusiota olemasta vero-oikeudellinen fuusio.⁷⁴

⁷⁴ Immonen 1996b s. 115

Anderssonin ja Ikkalan mukaankin tytäryhtiöfuusio on vero-oikeudellinen fuusio, sillä muuten ei olisi mieltä säätää 52b.1 §:ssä, että sulautumisvoitto ei ole veronalaista tuloa, eikä sulautumistappio vähennyskelpoinen, sillä tämä problematiikka on aiemmin koskenut vain tytäryhtiö- ja sekafuusioita⁷⁵. Käsitykset vahvistaa KVL:n ennakotieto, jonka mukaan tytäryhtiöfuusio on EVL 52a §:n mukainen fuusio vaikkei vastiketta suoriteta⁷⁶.

Yritysjärjestelydirektiivi mainitsee sulautumisen koskevan myös tytäryhtiöfuusioita, mikä onkin luonnollista. On epäselvää, miksi tämä maininta on jäänyt pois Suomen uusista säännöksistä, varsinkin kun suurin osa kotimaisista fuusioista on nimenomaan tytäryhtiöfuusioita.⁷⁷

Myös vero-oikeudellisessa fuusiossa varat ja velat siirtyvät yhtenä kokonaisuutena yleisseuraannon periaatteen mukaisesti ilman selvitysmenettelyä. Säännös viittaa yhtiöoikeudelliseen seuraantoon ja fuusiomenettelyyn, joka eroaa OYL 13 luvun mukaisesta purkamismenettelystä. Fuusiossa sulautuva yhtiö kuitenkin aina purkautuu, osafuusio, jossa yhtiö jäisi olemaan ei ole mahdollinen verotuksessa. Tällä ei kuitenkaan ole merkitystä, sillä osafuusiota ei hyväksytä osakeyhtiölaissakaan.⁷⁸

Jos jo toteutunut fuusio perutaan ja poistetaan kaupparekisteristä, ei sitä voida enää käsitellä vero-oikeudellisena fuusiona, koska varallisuus ei ole siirtynyt vastaanottavalle yhtiölle. Tällainen fuusio ei jää kirjanpidossakaan voimaan, vaan tilit on oikaistava uuden tilanteen mukaiseksi. Tilanne on kuitenkin lähinnä teoreettinen, sillä tiettävästi yhtään fuusiota ei ole poistettu rekisteristä.⁷⁹

Vero-oikeudellisen ja yhtiöoikeudellisen fuusion erona ovat EVL 52a §:n rajoitukset fuusiovastikkeen laadulle vero-oikeudellisessa fuusiossa. Verolakien taustalla on ajatus, ettei fuusio vaikuta omistukseen vaan osakkeenomistajat jatkavat vastaanottavan yhtiön omistajina eli saavat tämän yhtiön osakkeita vastineeksi omistamistaan sulau-

⁷⁵ Andersson - Ikkala 1996 s. 444

⁷⁶ KVL 169/1996

⁷⁷ Andersson - Ikkala 1996 s. 443-444

⁷⁸ Immonen 1996b s. 116

⁷⁹ Immonen 1992a s. 159

tuvan yhtiön osakkeista. EVL 52a §:n mukaan fuusiovastikkeena voidaan antaa vain vastaanottavan yhtiön liikkeelle laskemia uusia osakkeita. Aiemmin oli mahdollista käyttää vastikkeena yhtiön hallussa olevia omia osakkeita tai sulautuvalta yhtiöltä siirtyneitä omia osakkeita. Tässä erotaan nykyisen yhtiöoikeuden vapaan vastikkeen periaatteesta.⁸⁰

Uudistettujen säännösten mukaan voidaan fuusiovastikkeena antaa uusien osakkeiden rinnalla myös rahaa. EVL 52a §:n mukaan rahaa voidaan antaa enintään 10 % vastikkeena annettavien osakkeiden yhteenlasketusta nimellisarvosta. Enimmäismäärä lasketaan osakkeiden nimellisarvosta, joten mahdollinen vararahasto ja muut sidotun oman pääoman erät jätetään huomioonottamatta.⁸¹

Rahan käyttö vastikkeena on asiallisesti tarkoitettu käytettäväksi täydennyseränä silloin, kun osakkeiden lukumäärä ei mene tasan. Säännöksen sanamuoto antaa kuitenkin mahdollisuuden maksaa 10 % yhdellekin osakkeenomistajalle, koska suhdelukua ei lasketa osakaskohtaisesti. Näin vastikkeella voidaan lunastaa osakasvähemistö pois.⁸²

Fuusiota vastustavien osakkaiden osakkeet on voitu heidän vaatimuksestaan lunastaa sulautumismenettelyn aikana. Myös heille maksettu rahavastike lasketaan mukaan käteisvastikkeeseen, eikä se näin ollen saa ylittää 10 %:n raja-arvoa⁸³. Tämä ei kuitenkaan koske ennen sulautumismenettelyn alkua tehtyä vähemmistöosakkaiden osakkeiden lunastusta.

Mikäli käteisvastike ylittää edellä mainitun rajan ei fuusiota käsitellä verotuksessa fuusiona. Muuta omaisuutta kuin uusia osakkeita tai rahaa ei EVL 52a §:n mukaan voi käyttää fuusiovastikkeena.⁸⁴ Vastaanottavan yhtiön liikkeellelaskemat vaihtovelkakirjalainat tai optiolainat rinnastettaneen käteisvastikkeeseen⁸⁵.

---

⁸⁰ Immonen 1996b s. 120-121

⁸¹ Malmlund 1996 s. 131

⁸² Immonen 1996b s. 122

⁸³ Verohallitus 1997 kpl 2.1

⁸⁴ Immonen 1996b s. 121-122

⁸⁵ Malmlund 1996 s. 131

Käteisvastikerajoituksen syynä on se, että edullinen verokohtelu halutaan rajata tapauksiin, joissa järjestelyllä haetaan yritysrakenteiden ja omistuksen uudelleenjärjestelyä. Veroetuja ei haluta liittää ensi sijassa kaupan luonteisiin toimiin.⁸⁶

Fuusio tulee hyväksyä verotuksessa, vaikka vastike olisi liian pieni tai liian suuri osakkeiden arvoon nähden, eikä näillä seikoilla ole merkitystä fuusion verokohteluun. Ali- tai ylivastikkeella voi olla kuitenkin muita seurauksia, esimerkiksi lahjan tai peitellyn osingonjaon veroseuraamukset.⁸⁷

Koska tytäryhtiöfuusiossa ei voida jakaa fuusiovastiketta, täytyy EVL 52a.2 §:ssä asetettujen fuusiovastikkeen laadunrajoitusten koskea vain tavallisia ja sekafuusioita. Ei voitane myöskään edellyttää, että fuusiovastiketta olisi näissäkään fuusioissa aina jaettava esimerkiksi tilanteissa, jossa yksi omistaja omistaa sekä vastaanottavan ja sulautuvan yhtiön koko osakekannan. Anderssonin ja Ikkalan mielestä fuusion verotusperiaatteiden ei tulisi olla riippuvaisia siitä, suoritetaanko yhteydessä fuusiovastiketta vai ei ja fuusiovastikkeen laatua koskevaa säännöstä tulisi soveltaa vain, jos fuusiovastiketta suoritetaan.⁸⁸

Koska yhtiöoikeudellinen fuusio ja vero-oikeudellinen fuusio eroavat toisistaan vain vastikerajoitusten osalta, on kaupparekisteriin rekisteröity yhtiöoikeudellinen tytäryhtiöfuusio aina myös vero-oikeudellinen fuusio, sillä tytäryhtiöfuusiossa ei jaeta lainkaan fuusiovastiketta. Teoriassa voisi käydä niin, että kaupparekisteriin esimerkiksi inhimillisen erehdyksen kautta hyväksyttäisiin yhtiöoikeuden vastainen fuusio; tällaista fuusiota ei kuitenkaan verotuksessa hyväksytä vero-oikeudelliseksi fuusioksi. Vaikka tytäryhtiöfuusio aina täyttäisikin vero-oikeudellisen fuusion tunnusmerkistön, voidaan fuusion verokohtelu evätä liiketaloudellisen perusteen puuttumisen vuoksi⁸⁹.

⁸⁶ Tikka - Nykänen 1997 s. 21:2

⁸⁷ Immonen 1996b s. 118

⁸⁸ Andersson - Ikkala 1996 s. 444

⁸⁹ ks. kpl 2.3.7

2.3.4 *Jatkuvuusperiaate*

Vero-oikeudellisen fuusion verokohtelu perustuu EVL 52b.1 §:n mukaan jatkuvuusperiaatteeseen:

Sulautuvan yhtiön ei katsota purkautuvan verotuksessa. Sulautuvan yhtiön verotuksessa vähentämättä olevat hankintamenot ja muut vähennyskelpoiset menot vähennetään vastaanottavan yhtiön verotuksessa samalla tavalla kuin ne olisi vähennetty sulautuvan yhtiön verotuksessa...

Jatkuvuusperiaatteen mukaan muodostuva sulautuvan ja vastaanottavan yhtiön yhdistelmä ottaa yhtiöiden paikan. Sulautuvan yhtiön varaukset eivät purkaudu eivätkä poistot palaudu. Edellytykset täyttävä fuusio voidaan siten toteuttaa ilman, että yhteisölle tai sen osakkaille aiheutuisi välittömiä veroseuraamuksia. Verotus siirtyy siihen ajankohtaan, jona sulautumisessa siirtyneet varat tai vastikkeena saadut osakkeet luovutetaan edelleen.⁹⁰ Jatkuvuus ilmentääkin verotuksen neutraalisuuden tavoitetta eli verosäännöksiin ei pyritä estämään tai kannustamaan fuusion toteuttamista.

Vastaanottava yhtiö perii jatkuvuusperiaatteen mukaan sulautuvan yhtiön verotusaseman. Kuluvarasto eli erilaiset tuloksenjärjestelykeinot siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle käytettäväksi sen verotuksessa samalla tavalla kuin sulautunut yhtiö olisi voinut käyttää ne omassa verotuksessaan. Vastaanottavalle yhtiölle siirtyvän omaisuuden omistusajat eivät myöskään katkea.⁹¹

Sulautuneen yhtiön poistamatta olevat vähennyskelpoiset hankinta- ja muut menot siirretään vastaanottavalle yhtiölle sellaisenaan mitään lisäämättä tai vähentämättä. Käyttö- vaihto- ja sijoitusomaisuus, aktivoituneet korot, kurssitappiot, pitkävaikutteiset menot ja muut erät siirretään vastaanottavalle yhtiölle poistamatta olevien hankintamenojen määrästä eli yleensä kirja-arvosta. Sulautuneen yhtiön tekemät kulukirjaukset eivät tällöin purkaudu eikä voittoa missään muodossa realisoidu sulautuneessa yhti-

⁹⁰ Tikka - Nykänen 1997 s. 21:1-2

⁹¹ Immonen 1993 s. 88

össä eli varoissa olevaa arvonnousua ei tarvitse tulouttaa. Arvonnousu realisoituu vasta kun vastaanottava yhtiö luovuttaa fuusiossa sille siirtyneitä hyödykkeitä.⁹²

Kaikki siirtyneet aktivoidut erät vähennetään vastaanottavan yhtiön tulosta aivan samalla tavalla kuin sulautunut yhtiö olisi ne voinut vähentää, jos se olisi edelleen itsenäinen. Sulautuneen yhtiön EVL 30 §:ssä tarkoitettu omaisuus tulee vastaanottavan yhtiön käyttöomaisuudeksi ja sulautuneen yhtiön menojäännös lisätään vastaanottaneen yhtiön menojäännökseen. Samoin sulautuneen yhtiön rakennukset siirtyvät vastaanottaneen yhtiön käyttöomaisuudeksi.⁹³

Joissakin tilanteissa voivat siirtyvät omaisuushyödykkeet kuulua vastaanottavassa yhtiössä eri omaisuuslajiin kuin mihin ne kuuluivat sulautuvassa yhtiössä. Tällöin noudatetaan omaisuuslajisiirtoja koskevaa EVL 51 §:n säännöstä. Menettely on sama kuin tilanteessa, jossa omaisuuslajin muutos toteutuu saman verovelvollisen elinkeinotoiminnan piirissä.⁹⁴ Tällä ei kuitenkaan ole suuria verovaikutuksia, koska mahdollisuus varastovarauksen tekoon on poistunut verovuodesta 1993 alkaen. Siirtyvä omaisuus voi fuusion yhteydessä siirtyä myös tulolähteestä toiseen esimerkiksi elinkeinotulolähteestä TVL-tulolähteeseen. Näin voisi käydä, kun kiinteistössä harjoitettu liiketoiminta lopetetaan kokonaan ja kiinteistö vuokrataan ulkopuoliselle.

Kuten edellä todettiin sulautuminen ei muodosta siirtyville käyttöomaisuuteen kuuluville kiinteistöille ja osakkeille uutta saantoa. Tällä ei kuitenkaan ole merkitystä EVL:n mukaisessa verotuksessa, koska käyttöomaisuuteen kuuluvien kiinteistöjen ja arvopapereiden luovutusvoittoverotuksessa ei ole käytössä omistusaikaan sidottuja lievennyksiä.⁹⁵

Merkillepantavaa on, että jatkuvuusperiaate koskee myös käyttöomaisuuden hankintamenosta ja muista pitkävaikutteisista menoista tehtäviä poistoja sinä verovuonna, jona fusio on tapahtunut. EVL 52b.2 §:n mukaan vastaanottava yhtiö saa vähentää

⁹² Andersson - Ikkala 1996 s. 446

⁹³ Andersson - Ikkala 1996 s. 446-447

⁹⁴ Tikka - Nykänen 1997 s. 21:8

⁹⁵ Tikka - Nykänen 1997 s. 21:8

fuusiovuoden verotuksessa fuusiossa siirtyneen käyttöomaisuuden hankintamenosta ja muista pitkävaikutteisista menoista poistoina enintään määrän, joka vastaa verovuoden enimmäispoistoja vähennettynä sulautuvan yhtiön verotuksessa verovuonna hyväksyttävän poiston määrällä.⁹⁶

Enimmäispoistoa laskettaessa on huomattava, että laskuperusteena käytetään sulautuvan yhtiön menojäännöstä ennen verotuksessa hyväksyttyä verovuoden poistoa, ei poiston jälkeistä menojäännöstä.⁹⁷ Seuraava esimerkki selventää tilannetta.

Sulautuvan yhtiön menojäännös ennen verovuoden poistoa	100
Sulautuvan yhtiön verotuksessa hyväksytty poisto (30%)	30
Vastaanottavan yhtiön oma menojäännös	200
Enimmäispoisto vastaanottavan yhtiön verotuksessa	30% * 300 = 90
Tästä vähennetään sulautuvan yhtiön tekemä poisto, joten vastaanottava yhtiö saa vähentää verotuksessaan 60 suuruisen poiston	

EVL 52b.2 § voi johtaa tilanteeseen, jossa vastaanottava yhtiö ei voi tehdä lainkaan poistoa ja säännöksessä määritelty poistojen yhteismäärä on ylittynyt. Näin käy jos vastaanottava yhtiö on luovuttanut ennen verovuoden loppua niin paljon irtainta omaisuutta, että vastaanottaneen yhtiön menojäännös verovuoden lopussa on pienempi kuin sulautuneen yhtiön menojäännös ennen fuusiota. Tämä tarkoittaa sitä, että vastaanottavan yhtiön enimmäispoisto ei yllä edes sulautuvan yhtiön jo tekemän poiston tasolle.⁹⁸

Vastaanottavan yhtiön tuloon ei EVL 52b.2 §:n nojalla voida kuitenkaan lisätä sulautuvan yhtiön verovuoden enimmäispoistojen määrään nähden ylisuuria poistoja, sillä sulautuvaa ja vastaanottavaa yhtiötä käsitellään erillisinä verovelvollisina siihen asti, kun sulautuminen on tullut voimaan, ja säännös koskee vain vastaanottavan yhtiön verotuspoistojen enimmäismäärää sulautumistilikaudella.⁹⁹ Tähän käsitykseen voi päätyä myös verohallituksen ohjeistuksen perusteella¹⁰⁰.

⁹⁶ Immonen 1996b s. 128-129

⁹⁷ Verohallitus 1997 kpl 2.2

⁹⁸ Malmlund 1996 s. 133

⁹⁹ Malmlund 1996 s. 133

¹⁰⁰ Verohallitus 1997 kpl 2.2

EVL 52b §:ssä on erikseen selvennetty, että vastaanottavalle yhtiölle siirtyneet varaukset ja siirtyneisiin varoihin kohdistetut 5a §:ssä tarkoitetut oikaisuerät luetaan veronalaiseksi tuloksi samalla tavalla kuin ne olisi luettu veronalaiseksi tuloksi sulautuvan yhtiön verotuksessa. Tämä koskee esimerkiksi EVL 42.1 §:n nojalla käyttöomaisuusosakkeista tehtyjen poistojen palauttamista tuloon.¹⁰¹ Muita kyseeseen tulevia oikaisueriä ovat mm. EVL 17§:n 2 kohdan, 28.1 §:n ja 29.1 §:n mukaiset arvonalennukset¹⁰².

Varausten osalta käyttämättömät siirtymävaraukset, investointivaraukset ja investointirahastot luetaan viimeistään verovuoden 1997 verotettavaksi tuloksi. Epäselvää on luetaanko mainitut varaukset vuonna 1997 tapahtuvassa fuusiossa sulautuvan yhtiön verovuoden 1997 tuloon vai voidaanko varaukset siirtää vastaanottavalle yhtiölle ja lukea tämän yhtiön verotettavaan tuloon vuodelta 1997. Fuusiota ei rinnasteta verotuksessa purkautumiseen eikä verotuksessa vähennettyjä varauksia lueta sulautuvan yhtiön tuloksi. Sulautuvan yhtiön ei siis voitane katsoa lopettavan toimintaansa sulautumishetkellä. Täten mainittuja varauksia ei tuloutettane sulautuvassa yhtiössä vuonna 1997, vaikka tämä onkin sulautuvan yhtiön viimeinen itsenäinen verovuosi.¹⁰³

Uudet säännökset eivät selkeästi määrittele, mikä niissä säädetyn jatkuvuusperiaatteen vaihtoehtona. Tarkoitus kuitenkin on, että vaihtoehtona on luovutuksen verottaminen käyvän arvon mukaisesti eli kuten tytäryhtiö olisi purkautunut. Tämä voikin olla hyvin kohtalokas yllätys verovelvolliselle, joka on kuvitellut toteuttavansa yritysjärjestelyn ilman välittömiä veroseuraamuksia. Anderssonin ja Ikkalan mielestä uudet EU:n direktiiveihin perustuvat säännöksemme sisältävät eräissä suhteissa melko tiukkoja muodollisia edellytyksiä, joiden toteutumisen varmistaminen yksittäisessä tapauksessa ei ole helppoa. He näkevätkin, että kohtuuttomuuksien välttämiseksi on tärkeää, että laintulkinta muodostuu riittävän joustavaksi ja että sallitaan joitakin kirjanpidon jälkikäteisiä korjauksia.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ Mattila 1996 s. 35

¹⁰² Immonen 1996b s. 129

¹⁰³ Malmlund 1996 s. 133

¹⁰⁴ Andersson - Ikkala 1996 s. 439-440

2.3.5 Erillisverotus

Kuten aiemmin fuusion kirjanpitokäsittelyn yhteydessä todettiin käsitellään EVL 52b.3 §:n mukaan sulautuvia verovelvollisia erillisinä verovelvollisina fuusion voimaantuloon eli fuusioluvan rekisteröimispäivään saakka. Tämä merkitsee sulautuvalle yhtiölle tilinpäätöksen laatimisvelvollisuutta fuusiotilikaudelta. Sulautuvan yhtiön veroilmoituksen perusteella maksuunpannun veron maksuvelvollisuus siirtyy normaalein velkavastuun siirtoperustein vastaanottavalle yhtiölle.¹⁰⁵

Erillisverotus aiheuttaa sen edellä mainitun ongelman, että kirjanpitovelvollisen tulisi pystyä ennakoimaan tilinpäätöksen ajankohta eli rekisteröintipäivämäärä. Veropoliittiselta kannalta voidaan korostaa, että fuusio-osapuolille ei saisi antaa liikaa järjestelyvara. Jos tilinpäätöksen päivämäärää voitaisiin siirtää rekisteröintikuukauden haarukassa joko kuukauden alkuun tai loppuun, voisi tämä mahdollistaa tulojen tai menojen siirtämisen sulautuvalle tai vastaanottavalle yhtiölle, edullisuudesta riippuen. Kuluvarastohan voi tilanteesta riippuen antaa paremman tuloksenjärjestelyn hyöty-suhteen vastaanottavassa kuin sulautuvassa yhtiössä. Ei ole myöskään luontevaa pitää vastaanottavan yhtiön varoina ja velkoina sellaisia eriä, joiden omistusoikeus ei ole vielä siirtynyt vastaanottavalle yhtiölle. Tilinpäätöksen tekeminen rekisteröimiskauden alussa voi vääristää fuusiolaskelmaa, kun taas sen tekeminen kuukauden lopussa voi vääristää varat-velat- asetelmaa.¹⁰⁶

Pitäytymistä fuusion rekisteröimispäivässä voidaan perustella myös verotuksen yksinkertaisuusnäkökulmalla. Lisäksi hallinnollisen joustavuuden kannalta pitäytyminen voimaantuloajankohtaan on perusteltua, sillä verotuksessa ei tarvitse tutkia tuloksen ohjailua; on tapahtunut vain normaali tuloksen jaksottaminen. Myös tytäryhtiöfuusiossa erillistuloksilla on merkitystä, sillä yhtiöt ovat eri verovelvollisia, vaikka tulokset konsernitilinpäätöksessä yhdistettäisiinkin.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Immonen 1996b s. 127-128

¹⁰⁶ Immonen 1992a s. 292-293

¹⁰⁷ Immonen 1992a s. 293

Tilinpäätöspäivän siirtomahdollisuutta voidaan puolustaa teknisillä syillä ja käytännön haittojen välttämällä, esimerkiksi vaihto-omaisuuden inventointi kesken kuukauden voi tuottaa ongelmia. Rekisteröimispäivän ennustaminen voi olla suurimmassa osassa tapauksista melkein mahdotonta ja päivän täsmäyttäminen haluttuun päivämäärään vaatii tiivistä yhteistyötä kaupparekisterin kanssa. Tilinpäätöksen ajoittuminen rekisteröimispäivälle aiheuttaa sen, että ajoitus riippuu muista kuin fuusio-osapuolista. Ennakoiminen on vaikeaa ja verovelvolliset voivat joutua eri asemaan, sillä kaikilla on tuskin samanlaisia mahdollisuuksia rekisteröintipäivän ennakkointiin ja täsmäyttämiseen. Tilinpäätöspäivän valinnaisuutta voitaisiin myös puolustaa osakeyhtiölain argumenteilla, sillä se ei tytäryhtiöfuusiossa vaadi tilinpäätöksen laatimista lainkaan.¹⁰⁸

Käytännön argumenteista huolimatta Immonen pitää perusteltuna, että tilinpäätös tehdään sulautuvassa yhtiössä rekisteröimispäivälle. Joustaminen ajankohdassa avaisi mahdollisuuden laajalle tuloksenjärjestelylle ja verolain ei Immosen mielestä ole aiheellista tukea tällaista mahdollisuutta.¹⁰⁹

Osakeyhtiölain uudistus helpotti fuusion ajoittamista, sillä sulautumissuunnitelmaan voidaan kirjata ehdotus sulautumisen voimaantulopäiväksi, jolloin rekisteriviranomainen noudattaa ehdotettua voimaantuloajankohtaa, mikäli ajankohta on neljän kuukauden aikahaarukassa. Verotus ei estä sitä, että sulautuvan yhtiön liiketoimintaa siirretään vastaanottavalle yhtiölle jo ennen fuusion voimaantuloa, jos siirrot tehdään asianmukaisesti. Vastikkeettomina siirrot voivat olla varojen laitonta käyttöä ja lisäksi ne vääristävät yhtiöiden tuloksia.¹¹⁰

2.3.6 Fuusiotulos

Fuusion seurauksena syntynyt voitto ei ole EVL 52b.1 §:n mukaan veronalaista tuloa eikä syntynyt tappio ole vähennyskelpoinen meno. Merkittävänä muutoksena aikai-

¹⁰⁸ Immonen 1992a s. 293

¹⁰⁹ Immonen 1992a s. 294

¹¹⁰ Immonen 1996b s. 127-128

sempaan sääntelyyn on fuusiotappion täydellinen vähennyskeltottomuus. Tämä selvästi kansainvälisestä kehityksestä poikennut erityispiirre on siirtynyt historiaan.¹¹¹

Yritysjärjestelydirektiivi ei tätä vaatinut. Muutosta voidaan perustella vastavuoroisuudella, sillä direktiivi ei salli veronalaista fuusiovoittoa, joten yhdenmukaisuuden mukaan on ollut perusteltua poistaa fuusiotappion vähennyskelpoisuus. Vähennyskeltottomuutta perusteltiin hallituksen esityksessä neutraalisuusvaatimuksella. Jos Suomi sallisi fuusiotappion vähentämisen kotimaisille yhtiöille, olisi se myös sallittava, jos sulautuva yhtiö olisi toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa. Esityksessä korostettiin myös sulautumistappio ja -voitto käsitteiden ongelmallisuutta, koska fuusiossa ei yleisseuraantona tulisi aiheutua voittoa tai tappiota, sillä tulo tai meno ei realisoidu fuusiossa.¹¹²

Hallituksen esityksen mukaan sulautumistappio ei olekaan yleensä luonteeltaan liikeloudellinen tappio, vaan lähinnä korjauserä, joka syntyy kirjanpitoja yhdistettäessä. Sulautumistappio voi muodostua keskeisesti sulautuvan yhtiön hyväksikäyttämistä veroeduista kuten yliipoistoista ja varauksista. Vähennyskelpoisuus voitaisiin lisäksi nähdä sulautumiseen kannustavana veroetuna. Näiden syiden takia hallituksen esityksen mukaan ei sulautumistappion vähentämisen verotuksessa voida katsoa olevan perusteltua.¹¹³

Fuusiovoiton osalta verovapaus viittaa siihen, ettei fuusiossa ole elinkeinoverolain kannalta kyse fuusiovarallisuuden vaihdosta sulautuvan yhtiön osakkeisiin tai fuusiovastikkeeseen, kuin myöskään sulautuvan yhtiön osakkeiden muuntyyppisestä luovutuksesta. Koska fuusiotappio ei ole vähennyskelpoinen, viittaa tämä siihen, ettei elinkeinoverolain kannalta olisi kysymys fuusiovarallisuuteen sitoutuneen liikearvon hankinnasta eikä yleensääkään fuusiovarallisuuden hankinnasta tai sen epäsuhteesta sulautuvan yhtiön osakkeiden hankintameno.¹¹⁴

---

¹¹¹ Jääskeläinen 1996 s. 19

¹¹² Immonen 1996b s. 122-123

¹¹³ HE 177/1995 s. 4

¹¹⁴ Immonen 1992a s. 296

2.3.7 Liiketaloudellinen perusta

Vaikka tytäryhtiöfuusio, joka on toteutettu osakeyhtiölain mukaisesti, on verotuksessa hyväksyttävä vero-oikeudellinen fuusio, voidaan fuusion verokohtelu ja sen mukanaan tuomat veroedut evätä, jos on ilmeistä, ettei fuusiolla ole liiketaloudellista perustetta. Tämä käy ilmi EVL 52 g §:stä:

Lain 52-52f §:ssä olevia säännöksiä ei sovelleta, jos on ilmeistä, että järjestelyn yksinomaisena tai pääasiallisena tarkoituksena on ollut veron kiertäminen tai verotuksen välttäminen.

Jos fuusion pääasiallisena tai ainoana tarkoituksena katsotaan olevan veron kiertämisen tai verotuksen välttäminen ei siihen EVL 52g §:n mukaan sovelleta jatkuvuusperiaatetta. Tällaisissa tapauksissa katsotaan sulautuvan yhtiön verotuksellisesti purkautuvan eikä kysymyksessä ole yleisseuraanto, vaikka fuusio yhtiöoikeudellisesti jääkin voimaan. Jatkuvuusperiaatteen ohittamisesta voi olla mm. seuraavia seuraamuksia: poistoja saattaa palautua tuloon, varaukset purkautua, ja realisoitumaton arvonnousu tuloutua. Käytännössä tällaiset tilanteet tullevat jäämään harvinaisiksi, koska fuusiosäännökset, fuusiotappion vähennysoikeuden poistumisen myötä, eivät tarjoa erityisiä veroetuja, joita fuusiolla voitaisiin tavoitella¹¹⁵.

Hallituksen esityksen mukaan EVL 52g §:n säätämistä perusteltiin sillä, ettei VML 28 §:n nojalla voida tarpeeksi tehokkaasti puuttua ilmeisiin veronkiertotapahtumiin silloin, kun verokohtelu on laissa kytketty yritysjärjestelyssä käytettyyn menettelytapaan. Esimerkiksi sulautumiseen liittyviä veroetuja ei ole katsottu voitavan evätä, jos järjestelyssä on käytetty sulautumismenettelyä, vaikka sulautumiselta puuttuisikin liiketaloudellinen tarkoitus.¹¹⁶

EVL 52g §:n mukaista veronkiertosäännöstä tultaneen soveltamaan paljon herkemmin kuin VML 28 §:n vastaavaa säännöstä. Yritysjärjestelyn edullinen verotuskohtelu voidaan hallituksen esityksen mukaan evätä, mikäli verovelvollinen ei kykene osoitta-

¹¹⁵ Mattila 1996 s. 35-36

¹¹⁶ HE 177/1995 s. 10

maan yritysjärjestelyn perustuvan yhteenkään merkittävään liiketaloudelliseen perusteeseen.¹¹⁷

Valtiovarainvaliokunnan mietinnön 49/1995 mukaan esimerkiksi keinotekkoisten apuyhtiöiden perustaminen tai peräkkäisten yritysjärjestelyjen toteuttaminen voivat viitata veron välttämistarkoitukseen. Yritysjärjestelyn verotusta voidaan muuttaa myös jälkikäteen, mikäli tieto siihen liittyvästä veronvälttämistarkoituksesta saadaan vasta myöhempänä ajankohtana. Näin voi käydä esimerkiksi tilanteessa, jossa yritysjärjestely liittyy laajempaan kokonaisuuteen, jonka päämäärä selviää vasta usean vuoden kuluttua yritysjärjestelystä.¹¹⁸

Sarjana tehtävät järjestelyt ovat usein välttämättömiä, jotta halutut muutokset yritysraenteessa saavutetaan. Olisikin valitettavaa, jos verotuskäytännössä puututtaisiin kovin herkästi veronkiertoepäilyin tällaisiin toimenpiteisiin. Verovelvollisen on kuitenkin syytä varautua huolellisin dokumentoinnein perustelemaan toimenpiteiden liiketaloudellisia syitä. On huomioitava, että toimenpidesarja voidaan jälkikäteen torjua hyvinkin pitkän ajan kuluttua. Puuttumista tällaisiin useiden vuosien aikana toteutuihin toimenpidesarjoihin rajoittaa etupäässä jälkiverotuksen aikaraja ja sen muut edellytykset.¹¹⁹

Lainsoveltamisessa ei ole toistaiseksi noussut yhtenäisemmin tarkasteluun kysymystä EVL 52 g §:n ja yleisen veronkiertosäännöksen eli VML 28 §:n suhteesta. EVL:n veronkiertosäännös on hierarkisesti etusijalla, mutta sitä voidaan sanamuotonsa perusteella soveltaa vain neljään nimettyyn yritysjärjestelyyn. Käytännössä vaihteittain toteutettu toimenpidesarja voi sisältää fuusion, jakautumisen, liiketoimintasiirron tai osakevaihdon lisäksi muitakin järjestelyjä, kuten yrityskauppoja, yritysmuodon muutoksia tai purkamisia. Tällöin veronkiertoa arvioitaessa joudutaan soveltamaan kahta säännöstä, joita ei kuitenkaan voida soveltaa päällekkäin. Ongelmallisuutta lisää se,

---

¹¹⁷ Malmlund 1996 s. 136

¹¹⁸ Malmlund 1996 s. 136

¹¹⁹ Immonen 1997a s. 371

että EVL:n veronkiertosäännöksen tulkinnan taustalla on direktiivi ja VML 28 §:n tulkinta rakentuu täysin kansalliselle perustalle.¹²⁰

EVL 52 g §:n tulkinnassa on otettava huomioon Yhteisöjen tuomioistuimen antama päätös¹²¹, jonka mukaan pelkän verotuksellisen edun tavoittelu ei ole liiketaloudellinen peruste yritysjärjestelyjen toteuttamiselle. Kyseisessä tapauksessa tuomioistuin päätti, että osakevaihdossa horisontaalisen tappiontasauksen tavoittelu ei ole hyväksyttävä taloudellinen syy.¹²²

EVL 52 g §:n veronkiertosäännöksen tarkoituksena ei ole vaikeuttaa tai estää normaalia verosuunnittelua, terveitä liiketoimintaa edistäviä rakennemuutoksia, toiminnan uudelleenorganisointia tai muuta liiketaloudellisesti perusteltua järjeistämistä. Yritysjärjestelyjen erillinen veronkiertosäännös toimiikin ehkä parhaiten ennalta ehkäisevästi, koska sen tuodessa yritysten verosuunnitteluun uudenlaisen epävarmuusalueen, järjestelyjen sisältöä ja menettelyjä suunnitellaan tarkemmin ja erityisesti liiketaloudellisista lähtökohdista.¹²³

---

¹²⁰ Immonen 1997a s. 371

¹²¹ tuomio 17.7.1997/C-28/5

¹²² Immonen 1997a s. 372

¹²³ Immonen 1997a s. 371

3. Tytäryhtiöfuusion tilinpäätös- ja verosuunnittelu

3.1 Yleistä tilinpäätös- ja verosuunnittelusta

Yrityksen tilinpäätös- ja verosuunnittelu on osa yrityssuunnittelua. Verosuunnittelun tavoitteena on arvioida erilaisten suunnittelutilanteiden verokohtelu, osoittaa ja valita verotuksellisesti edullisia toimintavaihtoehtoja sekä estää verohaittojen ja hallitsemattomien verotustilanteiden syntymistä. Tilinpäätössuunnittelu on läheisessä yhteydessä verosuunnitteluun, koska Suomessa verotus on sidottu kirjanpitoon. Tilinpäätössuunnitteluun saattaa verotussyiden lisäksi liittyä muitakin esimerkiksi yrityskuvaa koskevia tavoitteita. Verosuunnittelun keskeiset tavoitteet ovat:¹²⁴

1. Ennakoida suunniteltujen toimenpiteiden verokohtelu.
2. Etsiä niitä menettelytapoja, joiden avulla yritys saavuttaa tavoitteensa mahdollisimman edullisin verokustannuksin. Tähän liittyen tavoitteena on vaikuttaa yritykseltä ja sen omistajilta veroina perittävien varojen määrään sekä veronmaksun ajoittumiseen.
3. Pyrkä yrityksen rakennetta koskevissa ratkaisussa valitsemaan sellaiset järjestelyt, jotka turvaavat mahdollisimman suuren liikkumavaran yrityksen verotettavan tulon laskemisessa ja jotka tekevät veroseuraamukset mahdollisimman tarkasti ennustettavaksi ja jotka lisäksi ovat joustavia verolainsäädännön tai verotuskäytännön muuttuessa.
4. Estää hallitsemattomien verotustilanteiden syntyminen yllättävien tulkin-
tojen, odottamattomien verolainsäädännön muutosten tms. johdosta.

Kuten jo edellä olevasta voidaan havaita, on verosuunnittelun tavoitteita asettaessa huomattava, ettei tehokas verosuunnittelu ole pelkkää verojen minimointia. Verot ovat kustannus muitten kustannusten joukossa ja pyrkimys verojen pienentämiseen voi aiheuttaa kustannuksia, jotka ylittävät verosäästöinä saatavat hyödyt. Täydellinen

---

¹²⁴ Leppiniemi 1996b s. 11-12

verojen minimointihan voidaan helpoimmin toteuttaa luopumalla voittoa tuottavista investoinneista kokonaan.

Toinen huomioitava seikka on verosuunnittelun aikaväli. Usein suunnittelu keskittyy vain juuri käsillä olevaan verovuoteen. Tilinpäätösratkaisujen osalta tulee kuitenkin ottaa huomioon sekä verovuoden että tulevien verovuosien veroseuraamukset, voitonjakomahdollisuudet ja taseasemat¹²⁵.

Yksi verosuunnittelun osa-alueista on tulossuunnittelu. Kirjanpito- ja verolainsäädäntö tarjoavat yrityksille mahdollisuuksia säädellä toisaalta kirjanpidollista tulosta ja toisaalta verotettavaa tuloa. Voitonjakotarve, pyrkimys tasaisen tuloksen näyttämiseen ja muut vastaavat seikat vaikuttavat siihen, minkälaista tulosta yritys pitää tavoitteenaan. Tämä tavoitetulos muodostaa tulossuunnittelun lähtökohdan.¹²⁶

Osakeyhtiöissä yhtiöoikeudelliset näkökohdat vaikuttavat tavoitetuloksen asettamiseen. Osakeyhtiö voi jakaa osinkoa osakkailleen vain vapaan oman pääoman puitteissa. Myös mahdollisuus antaa rahalainaa tai lainavakuus osakkaille ja omien osakkeiden lunastaminen ilman osakepääoman alentamista on sidottu vapaan oman pääoman määrään. Vapaan oman pääoman kerryttämiseksi yhtiön on näytettävä tietyn suuruinen voitto ja tämä kerryttämistarve onkin osakeyhtiöissä keskeinen tulossuunnittelun taustatekijä.¹²⁷

Verosuunnittelussa korostuu kirjanpito- ja veronormien lähtökohtien ja sitä kautta rakenteen erilaisuus. Kirjanpitolainsäädäntö edustaa rahoittajan tuloslaskelmaa ja sen normit ovat varsin väljät. Näin kirjanpitovelvollisen omalle harkinnalle jää varsin runsaasti liikkumavaraa. Tätä liikkumavaraa sääntelevät kuitenkin mm. hyvä kirjanpito-tapa, varovaisuuden periaate ja vaatimus oikeiden ja riittävien tietojen esittämisestä. Veronsaajan tuloslaskelman näkökulma on fiskaalinen. Normituksella pyritäänkin voitonjaon rajoittamisen sijasta varmistamaan verojen maksaminen.¹²⁸

¹²⁵ Leppiniemi 1996b s. 18

¹²⁶ Tikka – Nykänen 1997 s. 34:1

¹²⁷ Tikka – Nykänen 1997 s. 34:7

¹²⁸ Leppiniemi 1996b s. 18-20

Kirjanpito- ja verolainsäädännön erot näkyvät siinä, että kirjanpidollinen tulos ja verotettava tulo muodostuvat harvoin samaksi. Voitonjaon toteuttamiseksi tavoitetulosta ei siten voida asettaa veronalaisena tulona vaan kirjanpito- ja yhtiölainsäädännön mukaisena jakokelpoisena voittona tai sen tarpeellisena lisäyksenä.

Tavoitetuloksen ohella tulossuunnittelun keskeisen käsitteen muodostaa kuluvarasto eli käytettävissä olevat tuloksenjärjestelykeinot. Kuluvarastoonsa yritys pyrkii hankimaan kuluja tai tuottoja, joiden avulla yritys voi saavuttaa tavoitetuloksensa. Tuloksenjärjestelykeinot voidaan jaotella seuraavasti¹²⁹:

Tuottopuoli:

- Luovutaan tuloista tai lisätään tuloja
- Muutetaan veronalaisia tuloja verovapaiksi tai päinvastoin
- Lykätään tuloja tai tulouttamista tai päinvastoin

Menopuoli

- Lisätään tai vähennetään menoja
- Muutetaan vähennyskeltottomia eriä vähennyskelpoisiksi tai päinvastoin
- Joudutetaan menoja tai kulukirjauksia tai päinvastoin

Jos tuloksenjärjestelykeinoja eli kuluvarastoa, on riittävästi tavoitetuloksen saavuttamiseksi, tilinpäätöstilannetta kutsutaan ei-kriittiseksi. Mikäli kuluvarastoa ei ole riittävästi, on kyseessä kriittinen tilinpäätöstilanne. Ei-kriittisessä tilinpäätöksessä yritys voi saavuttaa tavoitetuloksensa nykyisellä kuluvarastollaan. Ongelmaksi muodostuukin tällöin vain kuluvaraston käyttöjärjestys. Kriittisessä tilinpäätöksessä tilanne on ongelmallisempi, koska yrityksen näyttämä tulos joko ylittää tai alittaa asetetun tavoitetuloksen. Tällaisessa tilanteessa on yrityksen hankittava lisää kuluvarastoa, jolloin tilinpäätös- ja verosuunnittelun merkitys korostuu.

Kirjanpidon tulokseen ja verotettavan tuloon vaikuttavien tilinpäätöshetkellä käytettävissä olevien joustokohtien määrä on ollut olennaisesti pienempi verovuodesta 1993

---

¹²⁹ Leppiniemi 1996b s. 111

alkaen¹³⁰. Samalla yrityksen nettovarallisuus on muodostunut keskeisesti yrityksen omistajien verorasitukseen vaikuttavaksi tekijäksi. Erityisen tärkeää nettovarallisuuden suunnittelu on yrityksissä, joilla on osakkaina luonnollisia henkilöitä, joiden saaman osingon verotusaste voi nousta yrityksen vähäisen nettovarallisuuden takia yli 28 %:n.

Tulossuunnittelun rinnalle onkin noussut nettovarallisuuden ja sitä kautta taseen suunnittelu. Tulossuunnittelu ei kuitenkaan ole menettänyt merkitystään, sillä ilman tulosta ei ole jaettavaa voittoa. Tasekeskeisempi ajattelu tarkoittaa kuitenkin sitä, että verosuunnittelun keinoja ja tilinpäätöksen joustokohtia arvioitaessa on otettava huomioon niiden vaikutukset taseeseen ja sitä kautta nettovarallisuuteen.¹³¹

3.2 Fuusio verosuunnittelukohteena

Yleisesti verosuunnittelun kannalta monia mahdollisuuksia avaava säännöstö ilmentää epäneutraaleja piirteitä. Nykyinen neutraali fuusion verokohtelu pyrkii siihen, ettei fuusiolle aseteta veroesteitä ja toisaalta fuusioon ei myöskään liitetä erityisiä veroetuja, koska molemmat voisivat ohjata verovelvollisen toimenpiteitä.¹³²

Verovelvollisilla on luonnollinen taipumus painottaa ja valita vaihtoehtoja, jotka johtavat kevyempään verokohteluun. Tällöin fuusioon liittyvät verovelvollisen kannalta esteiksi katsottavat veroseuraamukset voivat aiheuttaa sen, että fuusio hylätään vaihtoehtona. Vastaavasti fuusion verokohtelun ollessa edullinen, saattaa fuusio tulla valituksi toimenpiteeksi, vaikka liiketaloudellisesti voisi olla perustellumpaa valita toinen vaihtoehto, mutta tähän liittyy fuusiota epäedullisempia veroseuraamuksia.¹³³

Fuusio yritysrakennetta ja liiketoiminnan ryhmittämistä muovaavana toimenpiteenä liittyy taloudellisessa päätöksenteossa luontevimmin pitkän aikavälin suunnittelun tavoitteistoon. Fuusio vaikuttaa yrityksen verotuksessakin usean verovuoden ajan.

---

¹³⁰ Leppiniemi 1996b s. 110

¹³¹ Penttilä 1996 s. 313-314

¹³² Immonen 1992a s. 414

¹³³ Immonen 1992a s. 415

Vaikka fuusiotulos ei enää suoraan vaikuta yrityksen verotettavaan tulokseen, se muuttaa esimerkiksi vastaisen voitonjaon ja veroylijäämien kohdistamista, tappioiden sijoittumista, konserniavustusten liikkeitä ja muita tällaisia yhtiörakenteesta ja omistuspohjasta riippuvia virtoja. Kun fuusio on vielä käytännössä peruuttamaton tapahtuma, korostuu sen valitsemisessa päätöksen kauaskantoisuus. Nämä seikat huomioiden fuusio on verosuunnittelussa selkeästi strateginen vaihtoehto.¹³⁴

Fuusion verosuunnittelua ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista lähestyä kaavamaisen strategia/taktiikka –erottelun pohjalta, koska fuusioon liittyy moniulotteisena ilmiönä useantyyppisiä ja samanaikaisia suunnittelutarpeita. Tarpeet eivät kohdistu pelkästään tuloverotuksen alueelle vaan myös muille verotuksen lohkoille. Tärkeämpää onkin paljastaa erilaiset keinovalikoimat ja eritellä niiden verovaikutukset. Sitä kautta fuusio näyttäytyy oikeassa verotusympäristössä ja näin on myös helpompaa tehdä vertailuja mahdollisiin muihin vaihtoehtoihin.¹³⁵

Kuten edellä todettiin ei verosuunnittelun yksinomaisena tavoitteena voi olla pelkän pienimmän verokustannuksen jäljittäminen. Tavoitteena parempi voi löytyä kestävästä liiketaloudellisesta pohjasta, johon vero liittyy siedettävänä kustannuksena. Vaikka fuusio olisikin tältä pohjalta perusteltu vaihtoehto, voi veroetujen tavoittelun liiallinen painottaminen vaikeuttaa synergia- ja muiden liiketaloudellisten etujen, jotka mahdollistaisivat kestävästä verosuunnittelun pidemmällä aikavälillä, saavuttamista. Oikein sovellettuna fuusio voi olla keino, joka sekä minimoi verokustannuksia että korjaa yritysrakennetta liiketaloudellisten päämäärien saavuttamiseksi.¹³⁶ Fuusio onkin verosuunnittelun kohteena erittäin yksilöllinen. Suunnitteluperusteita täytyykin eritellä vain suuntaa antavasti, koska yleispäteviä ratkaisumalleja ei voida suunnittelutilanteiden olosuhteiden vaihtelusta johtuen antaa.

Fuusion verosuunnittelua ja sen strategioita/taktiikoita voidaan tarkastella kahdella tasolla. Yhtäältä fuusio on toimintamalli yrityksen strategisena ratkaisuna (ulkoinen

---

¹³⁴ Immonen 1992a s. 415-416

¹³⁵ Immonen 1992a s. 417

¹³⁶ Immonen 1992a s. 417

näkökulma). Toisaalta, kun fuusio on valittu toimintamalliksi, on valittavissa eri tyyppisiä vaihtoehtoja, joihin liittyy erilaistavaa verokohtelua (sisäinen näkökulma).¹³⁷

Verosuunnittelun avulla tulisi luoda sellaiset olosuhteet, jossa verotettavan tulon laskentaan saadaan usean verovuoden jaksolla tarpeellinen liikkumavara. Ulkoinen näkökulma on väljempi. Siinä joudutaan vertailemaan fuusiota mahdollisiin vaihtoehtoihin esimerkiksi konsernirakenteen säilyttämiseen tai tytäryhtiön purkamiseen. Sisäinen näkökulma johtaa tarkastelemaan sitä, miten fuusio halutaan toteuttaa, jos ja kun fuusio on valittu toimintatavaksi.¹³⁸

Fuusiolle asetettavat sisäisen ja ulkoisen näkökulman verosuunnittelutavoitteet liittyvät sekä tulossuunnitteluun että nettovarallisuuden suunnitteluun. Vaikka fuusiotuloksella ei ole suoraa verovaikutusta, on sillä omat vaikutuksensa vastaanottavan yhtiön voitonjakomahdollisuuksiin ja siten tavoitetuloksen asettamiseen, sillä fuusiotulos muuttaa vastaanottavan yhtiön kirjanpidollista tulosta, mutta ei verotettavaa tuloa. Fuusiotulos voi myös vaikuttaa vastaanottavan yhtiön nettovarallisuuteen. Fuusioissa siirtyvillä sulautuvan yhtiön vahvistetuilla tappioilla, veroylijäämillä ja käyttämättömillä yhtiöveron hyvityksillä on vaikutuksensa vastaanottavan yhtiön kuluvarastoon ja siten vastaanottavan yhtiön tulossuunnitteluun. Lisäksi fuusio yhdistää vastaanottavan ja sulautuvan yhtiön kuluvaraston.

Seuraavassa kappaleissa kuvataan taustaksi fuusion verosuunnittelua ennen elinkeinoverolain fuusiosäännösten viimeisintä uudistusta, jotta muutos suunnitteluilmapiirissä tulee esiin. Tätä seuraavissa kappaleissa käsitellään fuusiotuloksen vaikutuksia vastaanottavan yhtiön tulos- ja nettovarallisuussuunnitteluun sekä siirtyvien veroetujen siirtymisedellytyksiä ja niihin liittyviä mahdollisia suunnittelumahdollisuuksia. Lisäksi esitetään fuusioon liittyviä muita verovaikutuksia, joilla saattaa olla vaikutusta suunnittelutilanteeseen. Fuusion verosuunnittelun ulkoista näkökulmaa käsitellään vertailemalla toisaalta purkamisen ja toisaalta konsernisuhteen säilyttämisen tulossuunnittelumahdollisuuksia fuusiovaihtoehtoon.

---

¹³⁷ Immonen 1992a s. 417-418

¹³⁸ Immonen 1992a s. 418

3.3 Fuusion verotaktiikoista ennen uudistusta

Aiemmin fuusion suunnittelutarpeet kohdistuivat pääasiallisesti fuusiotulokseen. Toisessa ääripäässä oli tavoiteltavana veroetuna mahdollisimman suuren vähennyskelpoisen fuusiotappion luominen. Fuusiota käytettiin jopa viimeisenä keinona kuluvaraston puutteessa. Entisessä EVL 52 §:ssä oli omaksuttu linja, joka mahdollisti tytäryhtiö- ja sekafuusiossa osakkeiden hankintamenon muuttamisen kuluvarastoksi vähennyskelpoisen fuusiotappion muodossa. Fuusio olikin houkutteleva emoyhtiöille, joilla oli kriittinen tilinpäätöstilanne eli muita tulosvaikutteisia keinoja ei ollut enää käytössä. Fuusiotappion osalta oli myös mielekästä pyrkiä pienentämään verotuksessa vähennyskeltottoman fuusiotappion määrää, koska se vähennyskeltottomanakin kuitenkin pienensi vapaata omaa pääomaa.¹³⁹

Toisena ääripäänä suunnittelussa oli tavallisesti veronalaisen fuusiovoiton välttäminen. Tämä oli kuitenkin tilanteena varsin harvinainen osakkeiden liikeomaisuuslajivaatimuksen vuoksi. Samoin tavoiteltavaa oli verovapaan fuusiovoiton muodostaminen, koska sillä voitiin korjata vapaata omaa pääomaa.¹⁴⁰

Verosuunnittelun keskittyminen fuusiotulokseen toi mukanaan paineita fuusiovarallisuuden muokkaamiseen. Fuusiotuloksen erilaiset laskutavat kirjanpidossa ja verotuksessa saivat aikaan sen, että raskas tase, joka sisälsi käyttöomaisuuskiinteistöjä ja –arvopapereita, joiden käypä arvo oli kirjanpitoarvoa suurempi, oli vähennyskelpoisen fuusiotappion syntymisen kannalta epätoivottava. Fuusiotappio olikin suurimmillaan fuusiossa, jossa sulautuvan yhtiön varallisuus koostui pääasiassa aliarvostetusta vaihto-omaisuudesta tai liikearvosta.¹⁴¹

Verotuksen ja kirjanpidon fuusiotappio laskettiin eri perusteilla. Eräs liittymä kuitenkin syntyi tarpeesta varmistaa fuusion jälkeisen osingonjaon edellytyksiä. Suunnitte-

¹³⁹ Immonen 1992a s. 419-420

¹⁴⁰ Immonen 1992a s. 420

¹⁴¹ Immonen 1992a s. 420

lutilanteissa korostuivat nimenomaan tapausten yksilölliset erot. Fuusiotappion kannatti olla paitsi vähennyskelpoiselta määrältään mahdollisimman suuri, kuluvaraston kasvattamiseksi, myös sopusoinnussa kirjanpidon fuusiotappion kanssa. Verotaloudellisesti oli epätarkoituksenmukaista, jos kirjanpidon fuusiotappiosta jäi suuri osa vähennyskelvottomaksi, koska tämän perusteena oli sulautuvasta yhtiöstä maksettu kauppahinta. Verotuksessa vähennyskelvoton osa tuli kattaa verotuksessa tuloksesta. Kokonaisuutena oli sen vuoksi tärkeää pyrkiä pienentämään kirjanpidollisen ja verotuksessa vähennyskelpoisen fuusiotappion eroa.¹⁴²

3.4 Fuusioerotus verosuunnittelussa

Vaikka kirjanpidollisella fuusioerotuksella ei ole enää verovaikutuksia, on sillä silti verotuksellista merkitystä. Syntyvä fuusioaktiiva/-passiiva vaikuttavat tai voivat vaikuttaa tulokseen ja siten vapaaseen omaan pääomaan. Koska tällä on vaikutusta yrityksen tulevien vuosien osingonjakomahdollisuuksiin, vaikuttaa se myös tulevien vuosien tavoitetulokseen ja tämän myötä veron määrään.¹⁴³ Fuusioerotuksen osalta suunnittelun tarve ei ole siten poistunut, mutta näkökulma on osittain muuttunut uudistusta edeltäneeseen aikaan verrattuna. Fuusioerotuksella on tavoitetuloksen lisäksi merkitystä myös yrityksen nettovarallisuuden ja osakkeen matemaattisen arvon suunnittelussa.

3.4.1 Vähennyskelvoton fuusiotappio

Vaikka fuusiotappio on verotuksessa vähennyskelvoton, on se vähennettävä kirjanpidossa tulokseen ja samalla vapaaseen omaan pääomaan vaikuttavalla tavalla. Tämä saa aikaan ylimääräisen verorasituksen, sillä fuusiotappiosta on maksettava vero joko verotettavan tulon kasvun tai vähennyskelpoisen tappion pienenemisen muodossa. Fuusiotappion mahdollinen aktivointi vaikuttaa siihen, millä aikavälillä fuusiotappion

---

¹⁴² Immonen 1992a. s. 420-421

¹⁴³ Leppiniemi 1996c s. 122

kirjanpidollista tulosta pienentävä vaikutus tulee esiin. Toisaalta aktivoinnilla on myös vaikutuksensa vastaanottavan yhtiön nettovarallisuuteen.

3.4.1.1 Kertakuluna käsittely

Fuusiotappio voidaan kirjata kerralla kuluksi fuusiovuonna. Näin olisikin toimittava, jos fuusioaktiivan ei voida katsoa sisältävän varallisuusarvoa ja olevan seurausta esimerkiksi sulautuneen yhtiön tappiollisesta toiminnasta. Tämä johtaa kuitenkin siihen, että fuusiotappio vaikuttaa kirjanpidon voittoa ja vapaata omaa pääomaa pienentävästi kokonaisuudessaan jo fuusiovuonna. Fuusiotappion kirjaaminen kerralla kuluksi vaikuttaa siten merkittävästi tilikauden tavoitetulokseen. Koska fuusiotappio ei ole verotuksessa vähennyskelpoinen, kasvaa myös verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen ero fuusiotappion verran. Tämä voi johtaa siihen, että tilikaudelta on maksettava veroja, vaikka jaettavaa voittoa ei synny.

Kun fuusiotappio on liiketoiminnan tulokseen nähden suuri, voi kerralla kirjaamisella olla hyvinkin suuria negatiivisia vaikutuksia vapaaseen omaan pääomaan. Jos vastaanottaneen yhtiön voitonjakomahdollisuuksia fuusiotilikaudelta ja välittömästi sen jälkeen pidetään kriteereinä, ei kertakuluna kirjaaminen voi olla suositeltava ratkaisu.

3.4.1.2 Jaksottaminen usealle vuodelle

Jos fuusioaktiivan voidaan katsoa johtuvan jostain tietystä omaisuuserästä tai liikearvosta, voidaan se aktivoida tulonodotusten mukaisesti. Näin fuusiotappion vaikutukset jakautuvat useammalle tilikaudelle. Käytettävissä oleva jaksotusaika riippuu aktivoidun erän vaikutusajasta. Käsiteltäessä fuusiotappiota pitkävaikutteisiin menoihin kuuluvana liikearvona, säätelee jaksotusaikaa OYL 11:3 1. kohta, jonka mukaan liikearvon hankintameno on poistettava viiden vuoden kuluessa tai sitä pidempänä vaikutusaikanaan, kuitenkin enintään 20 vuoden kuluessa.

Viittä vuotta pidempää jaksotusaikaa harkittaessa on otettava huomioon hyvään kirjanpitolapaan sisältyvä varovaisuuden periaate¹⁴⁴. EVL 24 §:n vaatimuksella kymmenen verovuoden enimmäispoistoajasta ei ole merkitystä, koska fuusioaktiivasta tehdyt poistot eivät ole verotuksessa vähennyskelpoisia.

Jos fuusioaktiivan katsotaan johtuvan kuluvaan käyttöomaisuudesta tai jostain muusta sellaisesta omaisuuserästä, poistetaan se poistosuunnitelman mukaisesti jäljellä olevana taloudellisenä vaikutusajanaan. Poistosuunnitelmia laadittaessa on otettava huomioon, että kysymyksessä ei ole uusi käyttöomaisuus¹⁴⁵.

Kun fuusioaktiiva jaksottamalla jaetaan useammalle vuodelle, sen vaikutus on fuusiotilikauden kirjanpidon tulokseen pienempi. Näin tilikauden voitonjakomahdollisuudet säilyvät parempina kuin kertakuluna kirjattaessa. Toisaalta fuusioaktiiva tulee vähennettäväksi kokonaisuudessaan tulevina tilikausina. Vastaanottaneen yhtiön vapaa oma pääoma pienenee vuosittain niiden poistojen verran, jotka tehdään mainituista lisäaktivoinneista. Vaikutus vapaaseen omaan pääomaan ilmenee siten vähitellen, mutta yhteismäärältään yhtä suurena kuin kertakuluna kirjattaessa.

3.4.1.3 Kohdistaminen kulumattomaan käyttöomaisuuteen

Fuusiotappion vaikutusta vapaaseen omaan pääomaan voidaan lykätä kauemmaksi tulevaisuuteen, jos sen voidaan katsoa kohdistuvan kulumattomaan käyttöomaisuuteen kuten osakkeisiin tai maa-alueisiin. Tällöin se rasittaa vapaata omaa pääomaa vasta, kun kyseinen omaisuuserä myydään, sillä omaisuuserälle kohdistettu lisähankintameno ei ole vähennyskelpoinen verotettavaa luovutusvoittoa laskettaessa. Kohdistamista tehtäessä on kuitenkin noudatettava varovaisuuden periaatetta, jotta aktivointi ei ylittäisi tulonodotuksia.

Voitonjakomahdollisuuksien kannalta fuusioaktiivan kohdistaminen mahdollisimman pysyvästi omistettavaan kulumattomaan käyttöomaisuuteen voi olla erittäin hyvä rat-

¹⁴⁴ ks. KILA 1986/866

¹⁴⁵ Kotiranta 1996 s. 112

kaisu, sillä silloin vapaata omaa pääomaa pienentävä vaikutus voi siirtyä hyvinkin pitkälle tulevaisuuteen.

3.4.2 Verovapaa fuusiovoitto

Verovapaa fuusiovoitto lisää yhtiön vapaata omaa pääomaa ja nettovaroja ilman verokustannuksia. Pääsääntöisesti fuusiovoitto tuloutetaan kokonaisuudessaan vastaanottavan yhtiön fuusion jälkeisessä tilinpäätöksessä. Näin se parantaa vastaanottavan yhtiön vakavaraisuutta ja kasvattaa voitonjakopotentiaalia koko määrällään heti fuusiotilikaudella. Fuusiolla voidaanakin muuttaa tytäryhtiöosakkeisiin liittyvä hallussapitovoitto täysimääräisesti emoyhtiön jakokelpoiseksi voitoksi. Myös vaihto- ja sijoitusomaisuudessa olevien tytäryhtiöosakkeiden arvonnousu siirtyy verovapaasti emoyhtiölle. Yhtiöveron hyvitysjärjestelmä estää kuitenkin osittain arvonnousun verovapauden, sillä verovapaasta fuusiovoitosta joudutaan maksamaan vero vastaanottaneen yhtiön tekemän voitonjaon yhteydessä, mikäli syntyvää täydennysveroa ei voida kattaa emoyhtiön omilla tai tytäryhtiöltä siirtyneillä veroylijäämillä.

3.4.3 Vastaanottavan yhtiön osakkeen matemaattinen arvo

Fuusiotappio on osoittautunut nettovarallisuutta laskettaessa hankalasti käsiteltäväksi eräksi. Periaatteessa sulautuminen ei saisi lisätä nettovarallisuutta, mutta se ei saisi myöskään vähentää sitä. Nykyinen oikeustila ei kuitenkaan kaikilta osiltaan ole sopuinnussa tämän lähtökohdan kanssa.¹⁴⁶

Kuten edellä on esitetty, fuusiotappioita on periaatteessa kahdenlaisia. Fuusiotappio voi olla todellinen, aito tappio. Se voi johtua esimerkiksi sulautuvan yhtiön tappiollisesta toiminnasta tai siitä, että sulautuva yhtiö on enemmän tai vähemmän tyhjennetty esimerkiksi konserniavustuksilla tai osingonjaolla. Tällaisissa tilanteissa ei fuusioerotusta voida selittää sulautuvan yhtiön taseessa näkymättömillä erillä. Näin fuusiotappioon ei voi liittyä tulonodotuksia, eikä sitä näin hyvän kirjanpitotavan mukaan

---

¹⁴⁶ Penttilä 1997 s. 249

voida aktivoida. Koska aitoon fuusiotappioon ei liity tulonodotuksia, ei sillä myöskään ole varallisuusarvoa.¹⁴⁷

Merkkinä tällaisesta aidosta fuusiotappiosta voi olla tytäryhtiön osakkeista tehty poisto. Tämän voi katsoa olevan osoituksena siitä, että vastaanottava yhtiö ei enää odota vastaavien tulojen kertyvän. Tällaista poistoa ei siten voisi fuusion yhteydessä palauttaa kirjanpitoon ja aktivoida. Jos kirjattu poisto osoittautuu aiheettomaksi, se on palautettava vastaanottavan yhtiön kirjanpitoon ennen fuusion täytäntöönpanemista. Palautettava poisto on EVL 5a §:n mukaan vastaanottavan yhtiön sen verovuoden tuloa, jona poisto osoittautui perusteettomaksi.¹⁴⁸ Kuitenkin poiston palauttaminen pelkästään aktivointimahdollisuuden saavuttamiseksi on tuskin kannattavaa, sillä tehty poisto on ollut verotuksessa vähennyskelpoinen, kun taas poiston palauttamisen seurauksena syntyvä fuusiotappion kasvu ei ole verotuksessa vähennyskelpoinen ja kasvattaa siten verorasitusta.

Edellä mainitusta aidosta fuusiotappiosta on erotettava fuusioerotus, joka johtuu siitä, että vastaanottava yhtiö on maksanut sulautuvan yhtiön osakkeista enemmän kuin sulautuvan yhtiön nettovarojen kirjanpitoarvo, koska varojen arvo on vastaanottavan yhtiön kannalta kirjanpitoarvoa suurempi. Tällöin fuusioerotus on sulautuvan yhtiön taseessa näkyvän liikeomaisuuden lisähankintamenoa ja/tai liikearvon hankintamenoa.¹⁴⁹

KHO on ratkaisuisaan 1994 B 545 ja 1994 B 546 ottanut kantaa kirjanpidossa aktivoidun fuusiotappion käsittelyyn nettovarallisuuslaskelmissa. KHO katsoi, että kirjanpidollinen fuusioerotus on sellainen pitkävaikutteinen meno, jolla on varallisuusarvoa. Tämä toteutui sekä tilanteessa, jossa fuusioaktiiva kohdistettiin sulautuneelta yhtiöltä siirtyneiden maa-alueiden ja osakkeiden tase-erille (545), että tilanteessa, jossa fuusioaktiiva käsiteltiin liikearvona (546).¹⁵⁰

---

¹⁴⁷ Penttilä 1997 s. 249

¹⁴⁸ Bergroth – Liede 1994 s. 403

¹⁴⁹ Penttilä 1997 s. 249-250

¹⁵⁰ Penttilä 1997 s. 250

Fuusioerotuksen käsittely verotuksessa ei ole siis riippuvainen siitä, onko se kirjanpidossa esitetty yhtenä eränä vai tase-erille jaettuna. Tämä onkin perusteltua, sillä jos näin ei olisi, voisivat eri kirjanpito- ja verovelvolliset manipuloida osakkeen matemaattista arvoa tavoitteidensa mukaan.¹⁵¹ Toisaalta pelkkä erän aktivointi ei voi saada aikaan erän varallisuusarvoa. Aktivoinnin edellytyksenä on aina, että erästä on vielä odotettavissa tuloja tulevaisuudessa.

KHO:n ratkaisut täyttävät sen vaatimuksen, että nettovarallisuuden ei tulisi fuusion yhteydessä vähentyä. Päätöksissään KHO hyväksyi kirjanpidollisen fuusioerotuksen käsittelemisen yhtiön varoina. Tällöin fuusiotappion vähennyskelvottomuudella verotuksessa ei tarvitse olla vaikutusta nettovarallisuuslaskelmiin. Fuusiotappion käsittely yhtiön varoina voi kuitenkin joissakin tapauksissa johtaa siihen, että yhtiön nettovarallisuus lisääntyy fuusion johdosta. Tätä voidaan kuvata seuraavalla esimerkillä:¹⁵²

Sulautuvan yhtiön omistaman kiinteistön verotuksessa poistamaton hankintameno on 400 ja verotusarvo 600. Sulautuvalla yhtiöllä ei ole muuta varallisuutta tai velkoja, jolloin sen osakkeiden matemaattinen arvo on 600. Vastaanottavan yhtiön taseessa sulautuvan yhtiön osakkeiden verotuksessa poistamaton hankintameno on 700 eli suurempi kuin osakkeiden matemaattinen arvo. Vastaanottavalla yhtiöllä ei ole muuta varallisuutta tai velkoja, jolloin sen osakkeiden matemaattinen arvo on 700. Fuusiossa kiinteistö siirtyy kirjanpitoarvostaan 400 ja vastaanottavalle yhtiölle muodostuu fuusiotappiota 300 ($=700-400$). Koska esimerkkitapauksessa fuusioerotus mitä ilmeisimmin johtuu kiinteistön arvosta, fuusioerotus olisi perusteltua kohdistaa kirjanpidossa kiinteistön hankintamenoon, eikä käsitellä erillisenä eränä. Käsittelytavalla ei ole lopputuloksen kannalta kuitenkaan merkitystä, koska fuusioerotus on KHO:n päätösten mukaan nettovarallisuutta kohdistamisesta riippumatta. Koska kiinteistön verotusarvo (600) on suurempi kuin verotuksessa poistamatta oleva hankintameno (400), saadaan vastaanottaneen yhtiön nettovarallisuudeksi $600 + 300 = 900$ entisen 700 sijaan. Nettovarallisuus muodostuu samaksi fuusioerotuksen kohdistamisesta riippumatta, sillä nettovarallisuuslaskelmassa kiinteistön verotusarvoa verrataan nimenomaan verotuksessa poistamatta olevaan arvoon eikä kirjanpitoarvoon.

¹⁵¹ Bergroth – Liede 1994 s. 404-405

¹⁵² Penttilä 1997 s. 250-251

Kiinteistöjen ja arvopapereiden verotuksessa poistamatta olevien hankintamenojen korvaaminen nettovarallisuuslaskelmissa korkeammilla verotusarvoilla, saattaa johtaa nettovarallisuuden lisääntymiseen fuusiossa ja emoyhtiön osakkeen matemaattisen arvon kasvuun¹⁵³. Jos fuusiotappio kohdistetaan kulumattomalle käyttöomaisuudelle, etu säilyy niin pitkään kuin arvopapereiden/kiinteistöjen verotusarvo on verotuksessa poistamatta olevaa hankintamenoa suurempi tai kunnes hyödyke myydään. Tämä johtuu siitä, että kulumattoman käyttöomaisuuden osalta ei lisäaktivoinnista tehdä poistoja kuten liikearvosta.

Fuusiovoitto ei ole verotus- ja oikeuskäytännössä aiheuttanut ongelmia osin ilmeisesti sen vuoksi, että voitot ovat olleet fuusiotappioita harvinaisempia. Lisäksi ongelmattomuus voi olla perua myös siitä, että tällainen voitto on jo pidempään ollut yleensä verovapaata tuloa. Vastaanottavan yhtiön nettovarallisuuden lisäämisen kannalta fuusiovoitto saattaa tarjota joskus mielenkiintoisia mahdollisuuksia.¹⁵⁴

Konsernirakenne voi saada aikaan sen, että tytäryhtiön nettovarallisuus ei vaikuta täydellä painolla emoyhtiön nettovarallisuuteen. On myös mahdollista, että tuottoisan tytäryhtiön osakkeiden verotusarvo laahaa VVL 27.3 §:n vuosinousua rajoittavan säännöksen vuoksi tytäryhtiön nettovarallisuuden perusteella laskettavan osakkeen matemaattisen arvon perässä. Sulautuminen voi olla keino kuroa tällainen jälkeenjääneisyys nopeasti kiinni. Seuraava esimerkki selventää tilannetta:¹⁵⁵

Sulautuvan yhtiön nettovarallisuus on 400 ja osakkeiden poistamaton hankintameno vastaanottavan yhtiön verotuksessa on 150. Sulautuvan yhtiön osakekannan verotusarvo on 220. Jos vastaanottavan yhtiön nettovarallisuutta laskettaessa arvopaperit arvostetaan verotusarvoon, sulautuvan yhtiön arvona tulee huomioonotetuksi 220. Kun toteutetaan sulautuminen, siirtyy koko tytäryhtiön nettovarallisuus 400 emoyhtiön nettovarallisuuden lisäykseksi. Nettovarallisuuden lisäys on 180 ja kirjanpidollinen fuusioerotus 250.

---

¹⁵³ Penttilä 1997 s. 251

¹⁵⁴ Penttilä 1997 s. 311

¹⁵⁵ Penttilä 1997 s. 311-312

On myös mahdollista, että tytäryhtiön nettovarallisuus ei vaikuta täysimääräisesti emoyhtiön nettovarallisuuteen sen vuoksi, että osakkeet arvostetaan emoyhtiön nettovarallisuutta laskettaessa muiden arvopaperien mukana poistamattomaan hankintamenoonsa. Tällöinkin sulautumisella voidaan saada tytäryhtiön nettovarallisuus hyödynnettyä täysimääräisesti.¹⁵⁶

Jos edellisessä esimerkissä oletetaan, että sulautuvan yhtiön osakkeet arvostetaan vastaanottavan yhtiön nettovarallisuutta laskettaessa poistamatta olevan hankintamennon mukaan 150. Sulautumisessa saatava emoyhtiön nettovarallisuuden lisäys on koko fuusioerotuksen 250 suuruinen.

Fuusio ei ole kuitenkaan ainoa keino tytäryhtiön nettovarallisuuden käytön optimointiin. Nettovarallisuuden siirto emoyhtiölle on mahdollista myös konserniavustuksilla tai voitonjakona. Myös tällä keinolla voidaan tytäryhtiön nettovarallisuus saada vaikuttamaan emoyhtiön taseessa osittain kahteen kertaan, jos siirtojen seurauksen tytäryhtiön osakkeiden poistamaton hankintameno ylittää tytäryhtiön nettovarallisuuden määrän¹⁵⁷.

Fuusio voi tuottaa ongelmia välittömästi fuusion jälkeen toteutetussa osingonjaossa. Sulautuneen yhtiön nettovarallisuutta ei välttämättä oteta huomioon vastaanottaneen yhtiön osingonjaossa. Tämä johtuu LOAVMp:ssä olevasta kytkennästä verovuosi-kohtaiseen matemaattisen arvon laskentaan. Seuraava esimerkki selventää ongelmaa¹⁵⁸:

Sekä sulautuvan yhtiön että vastaanottavan yhtiön tilikausi on päättynyt 31.3.1996. Sulautuminen tulee voimaan 15.9.1996. Vastaanottava yhtiö jakaa osinkoa 15.5.1997 osinkoa 31.3.1997 päättyvältä tilikaudeltaan, siis myös siihen sulautuneen yhtiön osakkaille. Vastaanottavan yhtiön osakkeen matemaattinen arvo lasketaan LOAVMp 9.4 §:n mukaan tilinpäätöksestä 31.3.1996, ottamatta huomioon sulautuneen yhtiön varoja ja velkoja ja muuttunutta osakkaiden lukumäärää. Näin vastaanottavan yhtiön 15.5.1997 jakaman osingon ja yhtiöveron hyvityksen pääomatulo-osuus lasketaan

¹⁵⁶ Penttilä 1997 s. 312

¹⁵⁷ Järvenoja 1997 s. 175

¹⁵⁸ Penttilä 1997 s. 248-249

pelkästään vastaanottavan yhtiön tilinpäätöksen 31.3.1996 perusteella lasketun osakkeen matemaattisen arvon perusteella. LOAVMp 9.3 §:n mukaan sulautuminen otetaan kuitenkin osakkeen verotusarvoa laskettaessa huomioon.

Kun siis osinkoa jaetaan tilikauden päättymistä seuraavan kalenterivuoden aikana, eikä sulautumista ole merkitty kaupparekisteriin ennen vastaanottavan yhtiön sen tilikauden loppumista jolta osinkoa jaetaan, ei sulautuvan yhtiön nettovarallisuutta oteta mitenkään huomioon osakkeen matemaattista arvoa laskettaessa. Murretun tilikauden tapauksissa ei sulautuvan yhtiön nettovarallisuutta oteta huomioon matemaattista arvoa laskettaessa, vaikka sulautuminen olisi merkitty kaupparekisteriin ennen vastaanottavan yhtiön sen tilikauden loppumista jolta osinkoa jaetaan, mikäli osinko jaetaan samana kalenterivuonna kuin minä tilikausi on päättynyt.¹⁵⁹

Uuden yhtiön, jota ei ole perustettu jatkamaan ennestään olemassa olleen yhteisön toimintaa, osakkeen matemaattiseksi arvoksi katsotaan nimellisarvo. Tilanteessa, jossa uuden yhtiön osakkeet on laskettu liikkeeseen ylikurssiin, voidaan yhtiön tai sen osakkaan vaatimuksesta katsoa osakkeen matemaattiseksi arvoksi nimellisarvoa korkeampi merkintähinta. Merkillä pantavaa on, että nimellisarvoa on käytetty myös silloin, kun yhtiön on sen ensimmäisen tilikauden aikana fuusioitu yhtiö, jonka osakekannan uusi yhtiö oli ostanut. KVL 1993/271 mukaan matemaattisen arvon laskentaperusteena ei käytetty sulautuneen yhtiön fuusiotasetta, koska vastaanottavaa yhtiötä ei katsottu perustetun vanhan yhtiön toiminnan jatkamista varten¹⁶⁰. Tämä voi tulla ongelmana esiin tilanteessa, jossa yritysostoa varten on perustettu osakeyhtiö, johon ostettu yhtiö välittömästi fuusioidaan.

3.4.4 Fuusioerotukseen vaikuttaminen

Koska tytäryhtiöfuusiossa ei jaeta fuusiovastiketta, on fuusioerotuksen määrä riippuvainen sulautuvan yhtiön osakkeiden hankintamenon ja oman pääoman suhteesta. Jos sulautuvan yhtiön oma pääoma on hankintamenoa suurempi, syntyy fuusiovoitto. Jos

¹⁵⁹ Järvenoja 1997 s. 134

¹⁶⁰ Tikka – Nykänen 1997 s. 5:33

oma pääoma on hankintamenoa pienempi, syntyy fuusiotappio. Näin erotuksen määrään vaikuttavat osakkeiden hankintamenon ja oman pääoman suhde hankintahetkellä sekä tässä suhteessa hankinnan jälkeen tapahtuneet muutokset.

Tytäryhtiöfuusiossa fuusioerotuksen suuruuteen vaikuttavat siten seuraavat erät¹⁶¹:

- vastaanottavan yhtiön hankkimien sulautuvan yhtiön osakkeiden hankintamenon ja osakkeiden hankintahetkellä sulautuvalla yhtiöllä olleen kirjanpidollisen oman pääoman suhde
- sulautuneen yhtiön toiminnan tulos osakkeiden ostamisen jälkeen
- sulautuvan yhtiön voitonjako sen jälkeen, kun vastaanottava yhtiö on hankkinut sulautuvan yhtiön osakkeet
- sulautuvan yhtiön antamat ja saamat konserniavustukset sen jälkeen kun vastaanottava yhtiö on ostanut sulautuvan yhtiön osakkeet
- vastaanottavan yhtiön sulautuvan yhtiön osakkeista kirjaamat poistot

Mitkään sellaiset erät, jotka muuttavat sekä osakkeiden hankintamenoa että tytäryhtiön omaa pääomaa yhtä paljon tai eivät muuta kumpaakaan, eivät vaikuta fuusioerotuksen määrään. Esimerkiksi seuraavat erät eivät vaikuta fuusioerotuksen suuruuteen¹⁶²:

- itse perustetun tytäryhtiön osakepääoman merkitsemisen yhteydessä maksettu pääoma ja ylikurssi
- omistusaikana tapahtuneet osakepääoman korotukset ja muut oman pääoman sijoitukset
- sulautuvan ja vastaanottavan yhtiön keskinäiset velat ja saamiset

Osakkeiden hankinnan jälkeen voidaan tytäryhtiöfuusiossa vaikuttaa fuusioerotukseen siten sulautuvan yhtiön vapaan oman pääoman määrän suunnittelulla ennen fuusion täytäntöönpanemista. Fuusioerotukseen voidaankin vaikuttaa tytäryhtiön normaalilla tulossuunnittelulla, tytäryhtiön voitonjakopolitiikalla ja tytäryhtiön antamilla tai saamalla konserniavustuksilla.

¹⁶¹ Bergroth – Liede 1994 s. 402-403

¹⁶² Bergroth – Liede 1994 s. 403

Konserniavustuksen siirtymisedellytykset on fuusiossa perusteltua kytkeä fuusion toteuttamisajankohtaan. Aikaisemman lainsäädännön aikana käytännössä antajan ja saajan tilikauden samanaikaista päättymistä koskeva vaatimus sai aikaan sen, että fuusioon päättyvänä tilikautena eivät konserniavustuksen antamisedellytykset toteutuneet sulautuvan ja vastaanottavan välillä, eivätkä liioin sulautuvan yhtiön ja sen tytäryhtiön välillä.¹⁶³ Uuden osakeyhtiölain mahdollisuus fuusion toimeenpanopäivän määrittelyyn mahdollistaa konserniavustuksen antamisen fuusiotilikaudella, jos fuusio toteutetaan yhtiöiden yhteisenä tilinpäätöspäivänä. Voitonjaon toteuttaminen fuusiotilikaudelta on tällöinkin mahdotonta, koska voitonjaosta päättävää yhtiökokousta ei voida pitää sulautuneen yhtiön lakkaamisen takia.

Konserniavustuksen enimmäismääränä on tilikauden liiketoiminnan tulos ja voitonjaon rajoitteena sulautuvan yhtiön jakokelpoisen vapaan oman pääoman määrä. Näiden rajoitteiden ja edellä mainittujen fuusiotilikaudella tapahtuvan varainsiirron rajoitteiden vuoksi voi olla pakollista pyrkiä ennakoimaan ja suunnittelemaan fuusiotulosta jo fuusiota edeltävien tilikausien aikana. Jos fuusiotulosta aletaan suunnitella vasta fuusiotilikauden lopun lähestyessä, jää käytännössä sulautuvan yhtiön oman pääoman suunnittelu sulautuvan yhtiön normaalin tulossuunnittelun varaan. Tämän onnistumismahdollisuudet ovat riippuvaisia sulautuvan yhtiön kuluvarastosta fuusiotilikauden lopussa.

Fuusioerotukseen voidaan myös vaikuttaa osakkeiden hankintamenoa muuttamalla Tytäryhtiöosakkeista voi olla mahdollista tehdä EVL 42.1 §:n mukainen poisto, jos verovelvollinen osoittaa, että osakkeiden käypä arvo on verovuoden lopussa niiden hankintamenoa olennaisesti pienempi. Olennaisuuden on katsottu toteutuvan ainakin silloin, kun arvonalentuminen on ollut vähintään 20 %. EVL 42.1 §:ää on tulkittu siten, että käyvällä arvolla ei tarkoiteta pelkästään todennäköistä luovutushintaa, vaan huomioon tulee ottaa myös osakkeiden arvo yhtiön toiminnan kannalta.¹⁶⁴

¹⁶³ Tikka – Nykänen 1997 s. 18:10

¹⁶⁴ Pallonen 1995 s. 359

Tytäryhtiön hankinnan jälkeen onkin yleensä vaikeaa osoittaa, että tytäryhtiön osakkeiden käypä arvo on hankintamenoa olennaisesti alempi, sillä hinnan voidaan katsoa selittyvän hankitun yhtiön liikearvolla. Verovelvollisella lieneekin vain selvissä virheinvestointitapauksissa mahdollisuuksia näyttää osakkeiden olennainen arvon aleneminen toteen.¹⁶⁵ EVL 42 §:n mukainen poisto tytäryhtiöosakkeista on yleensä hyväksytty, jos tytäryhtiö on ollut useita vuosia tappiollinen ja/tai sitä on uhannut konkurssi tai selvitystila ja emoyhtiö on joutunut antamaan sille esimerkiksi vakautetun lainan¹⁶⁶.

Ylimääräistä poistoa ei ole sen sijaan voitu tehdä esimerkiksi tilanteissa, joissa verovelvollinen hankittuaan tytäryhtiön on itse tyhjentänyt sen, jolloin osakekannan arvon alentuminen ei ole aitoa, vaan seurausta tavoitteellisesta järjestelystä¹⁶⁷. Tällainen tyhjennys on voitu toteuttaa esimerkiksi huomattavien osingonjakojen tai konserniavustusten muodossa.

Jos arvonalennuspoisto on perusteltu, voi se mahdollistaa fuusiotappion pienentämisen. Fuusiovoiton kasvattaminen arvonalennukseen vedoten on mahdotonta. Fuusiotappiota pienennettäessä on etuna arvonalennuspoiston vähennyskelpoisuus verotuksessa. Osakkeiden hankintamenosta tehdyt poistot voivat kuitenkin olla riskialttiita, sillä varsinkaan juuri ennen fuusiota tehtyjä arvonalennuksia ei välttämättä hyväksytä verotuksessa.

---

¹⁶⁵ Tikka – Nykänen 1997 s. 14:13

¹⁶⁶ Pallonen 1995 s. 359

¹⁶⁷ Tikka – Nykänen 1997 s. 14:13

3.5 Sulautuvalta yhtiöltä siirtyvä kuluvarasto

3.5.1 Vahvistetut tappiot, veroylijäämät ja yhtiöveron hyvitykset

3.5.1.1 Siirtymisen edellytykset

Sulautuvan yhtiön tappio on sen oman pääoman korjauserä, joka syntyy, kun menojen kirjaaminen kuluksi ei ole ollut mahdollista riittämättömien tulojen vuoksi. Koska oman pääoman erä ei mahdollista arvonorotusrahastoa lukuun ottamatta kirjata fuusiotilille, ei tappio siirry fuusiotilin kautta vastaanottavaan yhtiöön. Koska tappio ei ole myöskään sellainen vähennyskelpoinen meno, joka voisi siirtyä jatkuvuusperiaatteen mukaisesti, on sulautuvan yhtiön vahvistettujen tappioiden siirtymistä koskeva TVL 123 § tarpeellinen.¹⁶⁸

TVL 123 §:n mukaan sulautuvan yhtiön vahvistetut tappiot siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle, jos vastaanottava yhtiö tai sen osakkaat taikka yhtiö ja sen osakkaat yhdessä ovat tappiovuoden alusta lukien fuusion loppuunsaattamiseen asti omistaneet yli puolet sulautuneen yhtiön osakkeista. Omistus lasketaan osake-enemmistön eli osakepääoman enemmistön mukaan, eikä osakkeiden tuottaman äänivallan mukaan. Lisäksi on huomattava, että tappiot siirtyvät tulolähdesidonnaisesti.¹⁶⁹

Merkillepantavaa on, että TVL 123 §:ssä ei millään tavalla viitata EVL 52a §:ssä määriteltyyn vero-oikeudelliseen fuusioon. Jos fuusio on toimeenpantu osakeyhtiölain mukaisesti, siirtyvät sulautuvan yhtiön tappiot vastaanottavalle yhtiölle.¹⁷⁰

TVL 123 § on säädetty estämään vastaanottavalle yhtiölle täysin vieraan, ennen omistusta syntyneen, tappion käyttäminen. Säännös liittyy myös TVL 122 §:n omistajan vaihdosta koskevaan säännökseen. Ilman TVL 123 §:n siirtorajoitusta olisi fuusiolla mahdollista kiertää TVL 122 §:n rajoitukset.¹⁷¹ TVL 122 §:n mukaan yhtiö ei voi

¹⁶⁸ Immonen 1996b s. 130

¹⁶⁹ Immonen 1996b s. 129-130

¹⁷⁰ Andersson – Ikkala 1996 s. 511

¹⁷¹ Immonen 1996b s. 129

vähentää tappiota, jos tappion syntymisvuonna tai sen jälkeen yli puolet yhtiön osakkeista on muun saannon kuin perinnön tai testamentin nojalla vaihtanut omistajaa. Lisäksi jos yhtiön osakkeista vähintään 20 prosenttia omistavassa yhtiössä on tapahtunut vastaava omistajanvaihdos, katsotaan omistajayhtiön omistamien osakkeiden vaihtaneen omistajaa.

Jos tappiot ovat siirtyneet TVL 123 §:n perusteella vastaanottavalle yhtiölle, sillä on oikeus käyttää sulautuneen yhtiön tappiot siten kuin sulautunut yhtiö olisi ne voinut käyttää. Fuusiolla ei ole siten vaikutusta tappion vähentämisaikaan, sillä jos tappio siirtyy, voi vastaanottava yhtiö käyttää sen TVL 119 §:n mukaisena jäljellä olevana vähentämisaikana eli 10 verovuoden aikana tappion vahvistamisesta. Fuusio ei pidennä tai lyhennä käytettävissä olevaa vähentämisaikaa.¹⁷²

TVL 123 §:stä johtuu, että fuusion ajoitus on tehtävä huolella. Jos vastaanottava yhtiö on hankkinut sulautuvan yhtiön osakekannan vasta sulautuvan yhtiön fuusiotilikaudella, ei fuusiotilikauden tappio siirry.¹⁷³ Vain sellaiset sulautuvan yhtiön vahvistetut tappiot, jotka ovat syntyneet sen verovuoden jälkeen, kun yli 50 %:n omistusosuus on hankittu, siirtyvät vastaanottavan yhtiön käytettäväksi.

Tappio siirtyy vain vastaanottavalle yhtiölle. Jos se ei käytä tappiota määräajassa hyväkseen, menee tappio hukkaan. Fuusiossa siirtynyttä tappiota ei voida siirtää edelleen, jos vastaanottava yhtiö sulautuu myöhemmin toiseen yhtiöön. Aiemmin suoritetussa, vanhan EVL 52 §:n mukaan verotetussa fuusiossa syntyneen vähennyskelpoisen tappion voi vastaanottava yhtiö siirtää omassa fuusiossaan edelleen.¹⁷⁴ Uudessa fuusiossa sulautuvan yhtiön oman toiminnan perusteella vahvistetut tappiot siirtyvät normaalisti TVL 123 §:n edellytysten mukaisesti.

TVL 123 § koskee nimenomaan vain sulautuvan yhtiön siirtyviä tappioita. Fuusio voi tuhota myös vastaanottavan yhtiön oman tappion. Tämä mahdollisuus liittyy fuusiovastikkeena annettaviin vastaanottavan yhtiön osakkeisiin. Omistus ei saa tässä-

---

¹⁷² Immonen 1996b s. 130

¹⁷³ Immonen 1996b s. 130

¹⁷⁴ Immonen 1996b s. 130-131

kään tilanteessa muuttua TVL 122 §:n vastaisesti.¹⁷⁵ Vastaanottavan yhtiön vahvistetut tappiot eivät kuitenkaan voi tuhoutua tytäryhtiöfuusiossa, sillä vastaanottavan yhtiön omistuspohja ei fuusion myötä muutu¹⁷⁶.

Vastaanottava ja sulautuva yhtiö ovat eri verovelvollisia. Jotta sulautuvan yhtiön tappio voisi siirtyä vastaanottavan yhtiön käytettäväksi, tulee se vahvistaa sulautuvassa yhtiössä. Tappiota ei vahvisteta, jos sulautuva yhtiö ei anna kehotuksetta veroilmoitusta ennen säännönmukaisen verotuksen päättymistä.¹⁷⁷

TVL 122 §:ssä mainittu poikkeuslupamenettely, jonka mukaan lääninverovirasto voi erityisistä syistä myöntää oikeuden tappioiden vähentämiseen omistajanvaihdoksesta huolimatta, ei koske sulautumistilanteita. Tappiot voidaan käyttää vain, jos TVL 123 §:n edellytykset täyttyvät. Jos vastaanottavan yhtiön omistus muuttuu fuusion jälkeen TVL 122 §:n vastaisesti, ei vastaanottavalle yhtiöllä ole oikeutta käyttää myöskään sille fuusion kautta siirtyneitä tappioita. TVL 122 §:n poikkeuslupamenettelyä voidaan kuitenkin soveltaa näihin jo siirtyneisiin tappioihin.¹⁷⁸

Jos sulautuva yhtiö on aikaisempina vuosina maksanut voittojen perusteella veroja ilman että vastaavia voittoja olisi jaettu osakkaille, on sulautuvaan yhtiöön muodostunut veroylijäämiä, jotka vastaanottava yhtiö voi käyttää hyväkseen. Sulautuvan yhtiön veroylijäämät siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle YHL 10.2 §:n edellytysten täytyessä. Nämä vaatimukset ovat yhtenevät edellä esitettyjen vahvistetun tappion siirtymistä koskevien vaatimusten kanssa. Myös sulautuvan yhtiön omistuspohjan suoraa ja välillistä muutosta koskevat sulkuperusteet ovat YHL 8.3 §:n mukaan yhdenmukaiset tappiutilanteen kanssa.¹⁷⁹ Huomionarvoista on, että YHL 10.2 § ei myöskään aseta veroylijäämien siirtymisen edellytykseksi EVL 52a §:n mukaista sulautumista¹⁸⁰.

¹⁷⁵ Immonen 1996b s. 131

¹⁷⁶ Tikka – Nykänen 1997 s. 23:17

¹⁷⁷ Immonen 1996b s. 131-132

¹⁷⁸ Verohallitus 1996 kpl 1.3

¹⁷⁹ Immonen 1996b s. 132

¹⁸⁰ Järvenoja 1997 s. 53

Fuusio ei veroylijäämienkään osalta pidennä käyttöaikaa, vaan vastaanottava yhtiö voi käyttää ne YHL 8.2 §:n mukaisena aikana eli kymmenen seuraavan verovuoden aikana. Fuusiossa siirtyvät veroylijäämät voidaan käyttää vastaanottavassa yhtiössä mahdollisessa täydennysverotilanteessa jo samana vuonna.¹⁸¹ Kuten tappioidenkin osalta, ei verohallitukselta voida pyytää poikkeuslupaa veroylijäämien huomioonottamiseen, mikäli ne eivät siirry fuusiossa liian suuren omistuksen vaihdoksen vuoksi.¹⁸²

Myös sulautuvan yhtiön tappiollisuuden vuoksi käyttämättä jääneet yhtiöveron hyvitykset siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle YHL 5a.3 §:n edellytyksin. Nämäkin vaatimukset ovat yhtenevät siirtyvää tappiota koskevien vaatimusten kanssa. Myös suoraa ja epäsuoraa omistuspuhjan muutosta koskevat sulkuperusteet ovat YHL 5a.1 §:n mukaan yhtenevät.¹⁸³

Kuten edellä todettiin, ei vahvistettujen tappioiden, veroylijäämien ja hyvitysten osalta ei säännösten sanamuodossa edellytetä EVL 52a §:n mukaisen fuusion toteuttamista vaan veroedut siirtyvät, jos fuusio on toteutettu osakeyhtiölain säännösten mukaisesti.¹⁸⁴ Tytäryhtiöfuusiohan on aina vero-oikeudellinen fuusio. Ainut tilanne, jossa sitä ei kohdella vero-oikeudellisen fuusion mukaisesti on EVL 52g §:n soveltaminen. Koska EVL 52g §:n veronkiertosäännös koskee vain yritysjärjestelysäännöksiä, ei sen perusteella periaatteessa voida evätä veroetujen siirtymistä. Siirtymisen epääminen onkin tehtävä yleistä veronkiertosäännöstä VML 28 §:ää soveltaen. Tämä aiheuttaa jälleen ongelman, josta EVL 52g §:llä pyrittiin eroon eli voidaanko VML 28 §:n perusteella evätä fuusion verokohtelu, jos fuusio on kuitenkin toteutettu osakeyhtiölain mukaisena. Aiheesta ei ole vielä olemassa oikeuskäytäntöä, mutta on hyvin todennäköistä, että EVL 52g §:n soveltamistilanteissa voidaan VML 28 §:ää soveltaa muiden kuin EVL 52b §:n perusteella tulevien fuusion verolievennyksen epäämiseksi.

---

¹⁸¹ Immonen 1996b s. 132

¹⁸² Järvenoja 1997 s. 56

¹⁸³ Immonen 1996b s. 132

¹⁸⁴ Kajas 1997 s. 130

3.5.1.2 Suunnittelunäkökulma

Aikaisemman lainsäädännön mukaan siirtyvillä tappioilla oli vaikutusta verotuksessa syntyvään fuusiotulokseen, mutta nykyisen lainsäädännön mukaan ei siirtyvien veroetujen osalta ole olemassa vaihtoehtoisajattelua. Siirtyvät vahvistetut tappiot, veroylijäämät ja hyvitykset ovat pelkästään etuja, niillä ei ole haitallisia vaikutuksia vastaanottavalle yhtiölle. Esimerkiksi tytäryhtiön siirtyvät vahvistetut tappiot voivat poistaa niitä haittoja, joita seuraa siitä, että fuusiotappio ei ole verotuksessa vähennyskelpoinen. Tappiollisen tytäryhtiön fuusioinnilla voidaan tytäryhtiön tappiollisesta toiminnasta osakkeiden hankinnan jälkeen seurannut fuusiotappio vähentää kiertotietä tytäryhtiön vahvistettujen tappioiden muodossa. Siirtyvillä veroylijäämillä on taas mahdollista estää täydennysveron maksuvelvollisuus tilanteissa, jossa fuusiossa syntynyt verovapaata fuusiovoittoa jaetaan osinkona. Verovelvollisen käyttäytymisen voikin olettaa olevan pääsääntöisesti sellainen, että sulautuvan yhtiön vahvistettujen tappioiden, veroylijäämien ja käyttämättömien hyvitysten siirtymisen edellytykset pyritään turvaamaan.

Tytäryhtiöfuusiossa veroetujen siirtymisen turvaaminen liittyy ennen fuusiota toteuttaviin omistuksenjärjestelyihin ja erilaisten ketjutoimenpiteiden toteuttamiseen. Tytäryhtiöfuusion yhtiöoikeudellisten menettelytapojen yksinkertaisuudesta johtuen voi emoyhtiöllä olla tavoitteena saada fuusioitava tytäryhtiö suoraan omistukseensa esimerkiksi välillisen konsernin kautta olleen omistuksen sijaan ja näin muuttaa tavallinen fuusio tytäryhtiöfuusioksi. Tällöin on kuitenkin huomattava, että konsernin sisälläkin tapahtuva omistuksen muuttuminen on katsottu TVL 122 §:n vastaiseksi omistajanvaihdokseksi, johon kuitenkin voidaan saada poikkeuslupa¹⁸⁵. Koska poikkeuslupa ei koske fuusiotilanteita, eivät tappiot siirry fuusiossa emoyhtiölle, jos TVL 123 §:n vastainen omistuksenvaihdos on tapahtunut. Jos siis vastaanottava yhtiö on omistanut ennen omistuksenjärjestelyjä alle 50 % sulautuvasta yhtiöstä, on sulautuvan yhtiön poikkeuslupan saatuaankin käytettävä ennen omistuksenjärjestelyjä syntyneet veroetunsa ennen fuusion toteuttamista, jotta niiden käyttömahdollisuutta ei menetetä.

---

¹⁸⁵ Immonen 1992a s. 372

Peräkkäin toteutettavissa fuusioissa voi sulautumisjärjestyksellä olla merkitystä vahvistettujen tappioiden, veroylijäämien ja hyvitysten siirtymisessä. KHO:n ratkaisussa 1994 B 515 A Oy ei omistanut yli puolta C Oy:n osakekannasta. Vaikka C Oy:n osakkeet siirtyivät yleisseuraantona A Oy:lle B Oy:n sulautuessa siihen, ei A Oy ollut omistanut C Oy:n osakkeita veroylijäämien syntymisvuoden alusta lukien, eikä A Oy:llä ollut siten oikeutta käyttää C Oy:n veroylijäämiä C Oy:n sulautuessa siihen. Tämä siis siitä huolimatta, että B Oy oli omistanut 51 % C Oy:stä jo ennen veroylijäämien syntymistä. Sitä vastoin ratkaisussa 1994 T 4709 sulautuminen toteutettiin toisessa järjestyksessä. C Oy ja D Oy, joista B Oy omisti osake-enemmistön sulautettiin ensin emoyhtiönsä, minkä jälkeen B Oy sulautui omaan emoyhtiönsä A Oy:öön. Näin toteutettuna C Oy:n ja D Oy:n vahvistetut tappiot siirtyivät A Oy:lle.¹⁸⁶ Vaikka ensimmäinen tapaus koskee veroylijäämiä ja toinen vahvistettua tappiota, voidaan niiden molempien katsoa pätevän vahvistettujen tappioiden, veroylijäämien ja käyttämättömien hyvitysten siirtymiseen siirtymisedellytysten samankaltaisuudesta johtuen. Kuten edellä olevista oikeustapauksista havaitaan, voi ketjutoimenpiteiden suoritusjärjestyksen puutteellinen suunnittelu aiheuttaa veroetujen menettämisen.

Vaikka suunnittelutarpeet veroetujen osalta keskittyvät siirtymisedellytysten täyttämiseen, voi tytäryhtiön vahvistettujen tappioiden ja muiden veroetujen vanhentumisuhka kuitenkin toimia lisämotiivina fuusion toteuttamiselle. Jos esimerkiksi tytäryhtiön tappiot vanhentuvat, vähenevät konsernin tuloksenjärjestelykeinot vanhentuvien tappioiden verran. Kuten edellä todettiin, ei sulautuminen kuitenkaan pidennä tappioiden ja muiden veroetujen käyttöaikaa. Mahdollinen tytäryhtiön tappioiden ja muiden veroetujen vanhentumisuhka säilyykin vahvistettujen tappioiden siirtyessä vastaanottavalle yhtiölle. Sulautuminen pelkästään veroetujen säilyttämiseksi ei ole mielekäästä, mikäli vastaanottava yhtiö ei pysty käyttämään veroetuja jäljellä olevana käyttöaikana.

Veroetujen vanhentumisuhka voi tuskin koskaan kuitenkaan olla fuusion ainut motiivi, sillä fusio ei ole ainut keino varmistaa vanhentumisuhan alaisten veroetujen käyttö. Esimerkiksi vanhentumisuhan alaiset tappiot on mahdollista käyttää hyväksi antamalla tytäryhtiölle konserniavustus, jonka tuoman tulosparannuksen avulla tytär-

---

¹⁸⁶ Järvenoja 1997 s. 53

yhtiö voi käyttää vahvistetut tappiot hyväkseen. Konserniavustuksen etuna on se, että konserniavustus on emoyhtiölle heti vähennyskelpoinen ilman aikaa vievää sulautumismenettelyä. Konserniavustuksen käyttökelpoisuutta rajoittaa kuitenkin se, että konserniavustus vaikuttaa ainoastaan elinkeinotulolähteessä¹⁸⁷. Sillä ei voida vaikuttaa antajan tai saajan TVL-tulolähteeseen. Toinen huomioitava seikka liittyy edellä mainittuihin poikkeusluvan perusteella käytössä oleviin tappioihin. TVL 122.3 §:n mukaan tällaisten tappioiden vähennysoikeus koskee vain sitä tappioyrittäjän tuloa, joka ylittää sen saaman konserniavustuksen määrän¹⁸⁸.

Fuusio voi veroetujen vanhentumisen välttämisen lisäksi palvella muullakin tavoin niiden uudelleenjakamisessa konsernirakenteessa. Esimerkiksi veroylijäämät voivat olla konsernin voitonjakostrategiaa silmälläpitäen väärässä yksikössä. Myös veroylijäämien osalta voi olla tarkoituksenmukaista jakaa sulautuvassa yhtiössä voittoa ennen fuusiota ja käyttää sen veroylijäämiä tässä yhteydessä. Näin kannattaa toimia erityisesti silloin, jos omistussuhteiden muutos estäisi poikkeusluvalla perusteella käytössä olevien ylijäämien siirtymisen.¹⁸⁹ Veroylijäämien käyttöä suunniteltaessa on kuitenkin huomattava, että osingonjako kasvattaa vähennyskelpotonta fuusiotappiota jaetun voiton määrällä, koska osingonjako pienentää sulautuvan yhtiön varoja.

Suunnittelussa on otettava edellä mainittujen omistuksenmuutosrajoitteiden lisäksi huomioon yleiset veronkiertosäännökset. Esimerkiksi tappion vähennysoikeus on voitu veronkiertotarkoitukseen vedoten evätä, jos sulautuvan yhtiön koko omaisuus on myyty ja yhtiö on sen jälkeen fuusioitu emoyhtiöönsä vain sille vahvistettujen tappioiden vähentämiseksi¹⁹⁰. Vahvistettujen tappioiden ja muiden veroetujen manipulointi esimerkiksi suurilla voitonjaoilla tai muilla keinoin juuri ennen fuusiota voikin peruuttaa koko veroetujen siirtymisen.

---

¹⁸⁷ Järvinen 1997 s. 26

¹⁸⁸ Andersson – Ikkala 1996 s. 507

¹⁸⁹ Immonen 1992a s. 425

¹⁹⁰ Tikka – Nykänen 1997 s. 23:17

3.5.2 Poistopohja

Sulautuvan yhtiön käyttöomaisuuden hankintamenot siirtyvät jatkuvuuden periaatteen mukaisesti sellaisinaan vastaanottavalle yhtiölle. Näin fuusiossa ei vastaanottavalle yhtiölle voi arvojen jatkuvuuden takia syntyä suurempaa poistopohjaa kuin sulautuvan ja vastaanottavan yhtiön yhteenlaskettu poistopohja ennen fuusiota. Sulautuvan yhtiön poistopohja voi kuitenkin siirtyä yhtiölle, joka voi käyttää sen tehokkaammin hyväkseen.

Fuusion yhteydessä voidaan poistopohjaa pyrkiä muuttamaan ennen fuusiota toteutettavilla toimenpiteillä kuten vastikkeellisilla luovutuksilla. Luovutuksilla on kuitenkin normaalit luovutuksen tai ali-/ylihintaisina jopa peitellyn osingonjaon tai lahjan veroseuraamukset.

Sulautuvan yhtiön fuusiotilikauden verotuspoistojen suunnittelu voi olla myös hyödyllistä. Jos sulautuva yhtiö ei tee enimmäispoistoja, on enimmäispoiston ja tehdyn poiston erotus käytettävissä sulautuvan yhtiön poistoina. Kuten edellä esitettiin ei vastaanottava yhtiö voi EVL 52b.2 §:n mukaan tehdä siirtyvästä omaisuudesta sulautuvan yhtiön enimmäispoistoja ylittävää poistoa. Poistojen käyttämistä suunniteltaessa on huomattava, että sulautuvan yhtiön viimeiselläkin tilikaudella tehtyjen poistojen suuruus vaikuttaa sulautuvan yhtiön viimeisen tilikauden tulokseen. Syntyvä fuusiotulos on tilinpäätöksen tuloksen muutoksen verran parempi tai huonompi, kuin ilman poistoissa tehtyä muutosta.

3.5.3 Vapaaehtoiset varaukset

Kuten edellä esitettiin jatkuvuuden periaate soveltuu myös varauksiin. Osakeyhtiöiden osalta varaukset on verouudistuksen yhteydessä rajoitettu ainoastaan siirtymä- ja investointivarauksiin ja niitäkään ei ole voitu enää muodostaa. Taseessa voi olla siis vain aikaisemmin muodostettuja varauksia, jotka on purettava viimeistään verovuoden 1997 aikana. Käyttämättömät varaukset voidaan fuusiossa siirtää vastaanottavalle yhtiölle, joka voi purkaa ne omia tappioitaan vastaan tai sulautuva yhtiö voi vaihtoehtoisesti purkaa varaukset jo omassa verotuksessaan ennen fuusiota.

Kun voitollinen yhtiö sulautetaan tappiolliseen yhtiöön, verotetaan voitollisen yhtiön tilikauden tulos erillisenä rekisteröimispäivään saakka. Varauksien purku ei ole tässä yhteydessä mielekäästä, jos varaukset voidaan käyttää vastaanottavan yhtiön tappioita vastaan.¹⁹¹ Varauksien osalta suunnittelutarve poistuu kuluvan vuoden aikana ja suunnittelu yksinkertaistuukin tulevaisuuden näkökohtien puuttuessa siihen, kumman yhtiön kannattaa käyttää sulautuvan yhtiön varaukset verovuonna 1997. Myös varausten käyttöä suunniteltaessa on huomattava edellä poistojen yhteydessä mainittu yhteys syntyvään fuusiotulokseen.

3.6 Muita veronäkökohtia

3.6.1 Varainsiirtoverotus

Oikeus- ja verotuskäytännössä on ennen uuden varainsiirtoverolain säätämistä vakiintuneesti katsottu, että fuusio ei ole sellainen saanto, joka aiheuttaisi siinä siirtyvien kiinteistöjen tai arvopaperien osalta leimaverovelvollisuuden. Vallinnut oikeus-tila on legalisoitu kiinteistöjen osalta VSVL 4.5 §:ssä ja arvopapereiden osalta VSVL 15.3-4 §:ssä. Ne säätävät nimenomaisesti, että fuusion yhteydessä tapahtuvan varainsiirtoverolaissa tarkoitetun varallisuuden siirtyminen, jos järjestely toteutetaan asianomaista yhteisöä koskevan lainsäädännön mukaisesti, ei ole varainsiirtoverolain mukainen saanto.¹⁹²

Verotusratkaisu on varainsiirtoverotuksessa sidottu siviilioikeudelliseen lainsäädäntöön. Sulautuminen voi siten olla varainsiirtoverolain mukaan verovapaa, vaikka se ei ole EVL 52a §:n mukainen sulautuminen, kunhan se täyttää osakeyhtiölain sulautumiselle asettamat vaatimukset.¹⁹³

---

¹⁹¹ Pallonen 1992 s. 141

¹⁹² Puronen 1997 s. 66

¹⁹³ Tuominen 1997 s. 221

Sitoutuminen siviilioikeudellisiin käsitteisiin merkitsee myös sitä, että VML 28 §:n nojalla tai muuten tehdyillä esimerkiksi yhtiön purkamista tai sivuuttamista koskevilla ratkaisuilla ei ole vaikutusta varainsiirtoverotukseen, vaan ainoastaan tuloverotukseen ja varallisuusverotukseen.¹⁹⁴ Tästä voisi johtaa myös ajatuksen siitä, että myöskään EVL 52g §:n perusteella tehty ratkaisu verottaa fuusiota yhtiön purkamisena ei vaikuta varainsiirtoverotukseen, vaan fuusiota käsiteltäisiin siinä edelleen fuusiona, mikäli se on yhtiöoikeudellisesti oikein toteutettu.

Verosuunnittelun kannalta aukeaakin mielenkiintoinen vaihtoehto, jossa fuusio toteutetaan vain yhtiöoikeudellisena eikä lainkaan vero-oikeudellisena fuusiona. Tällöin fuusion verokohtelu tuloverotuksessa toteutuu purkamisen mukaisesti, mutta siirtyvien kiinteistöjen ja arvopapereiden osalta ei tarvitse suorittaa varainsiirtoveroa.

Tytäryhtiöfuusiossa eriytyminen vero-oikeudellisesta fuusiosta edellyttää kuitenkin EVL 52g §:n eli yritysjärjestelyjen veronkiertosäännöksen soveltamista. Ilmeisesti kyseisen kaltaiseen tilanteeseen voitaisiin puuttua VSVL 37 §:n perusteella. Se on varainsiirtoverolain veron kiertämistä koskeva pykälä ja kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti:

Veron kiertäminen. Jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen sisältö tai muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, tai jos on ryhdytty muuhun toimenpiteeseen siinä tarkoituksessa, että verosta vapauduttaisiin, on verotuksessa maksuunpanoineen meneteltävä asian varsinaisen luonteen tai tarkoituksen mukaan.

Muissa fuusioissa, joissa jaetaan fuusiovastiketta, voidaan fuusion verottaminen yhtiön purkamisena toteuttaa käteisvastikerajan ylittämällä tai antamalla vastikkeena muuta omaisuutta kuin vastaanottavan yhtiön uusia osakkeita. Näissä tapauksissahan kyseessä ei ole suoranainen veron kiertäminen elinkeinoverolain kannalta; menettely vain ei täytä vero-oikeudellisen fuusion kriteereitä. Edellä mainitun VSVL 37 §:n soveltamiseen lienee korkeampi kynnys näissä tapauksissa.

Merkitystä arvioinnissa annettaneen sille, mistä syystä fuusiossa on menetelty vero-oikeudelliselle sulautumiselle asetettujen ehtojen vastaisesti. Jos esimerkiksi näin on

---

¹⁹⁴ Puronen 1997 s. 57

tehty sen vuoksi, että yhtiölle on ollut tärkeää käyttää vastikkeeksi omia osakkeitaan tai jokin osakkeenomistajaryhmä on edellyttänyt rajat ylittävää rahavastiketta, ei kysymyksessä ole veron kiertäminen. Verovelvollisen normaalin ja sallitun verosuunnittelun piiriin tulisi katsoa sisältyvän mahdollisuus toteuttaa muunlainen osakeyhtiölain mahdollistama fuusio kuin ahtaisiin vero-oikeudellisen fuusion rajoihin mahtuva menettely.¹⁹⁵

3.6.2 Sulautuvan yhtiön osakkeista tehty arvonalennuspoisto

Tämän vuosikymmenen alkupuolella koetun laman aikana laadituissa tilinpäätöksissä tehtiin käyttöomaisuudesta, erityisesti tytäryhtiöosakkeiden hankintamenoista, runsaasti EVL 42.1 §:n mukaisia poistoja, kun omaisuuden käyvät arvot olivat hankintamenoa pienempiä. Jos ko. tytäryhtiöt ovat sittemmin parantaneet taloudellista tilaansa ja osakkeille on kehittynyt uudelleen arvoa, edellyttää EVL 5a § tällaisten palautuvien arvonalennusten lukemista veronalaisiin tuloihin¹⁹⁶.

EVL 5a §:n mukaan käyttöomaisuusosakkeista EVL 42.1 §:n perusteella tehdyt kulukirjaukset ovat veronalaisia, jos omaisuuden käypä arvo on verovuoden lopussa sen poistamatta olevaa hankintamenoa olennaisesti suurempi. Kulukirjauksen palautus tehdään enintään omaisuuden alkuperäiseen hankintamenoon saakka.

Verosuunnittelun kannalta käyttöomaisuutta olevista tytäryhtiöosakkeista tehdyn poiston tuloutuminen voidaan mahdollisesti estää konsernin uudelleenjärjestelyllä eli esimerkiksi toimeenpanemalla ajoissa fuusio poiston tehneen ja sen yhtiön, jonka osakkeista on kyse, välillä.¹⁹⁷ Tällaisessa toimessa kuitenkin riskinä EVL 52g §:n soveltaminen eli jatkuvuuden epääminen, jos toteutettavalle fuusiolle ei ole olemassa muita liiketaloudellisia perusteita, sillä pelkän veroedun tavoittelu ei ole hyväksyttävä liiketaloudellinen peruste.

---

¹⁹⁵ Immonen 1997b s. 63-64

¹⁹⁶ Järvinen 1997 s. 26

¹⁹⁷ Pallonen 1995 s. 360

Fuusio ei kuitenkaan välttämättä ole ainoa keino poiston tuloutumisen estämiseksi. Se voi olla mahdollista myymällä osakkeet konsernin sisällä toiselle yhtiölle. Näin poiston tehneen yhtiön taseessa ei ole enää omaisuutta, jonka arvoon poisto voitaisiin palauttaa. Myös tällaisessa toimessa on riskinä sen tulkitseminen veronkierroksi VML 28 §:ää soveltaen.

Sulautuvan yhtiön käyttö-, vaihto-, ja rahoitusomaisuudesta tekemien arvonalennusten palautumista ei voida fuusiolla estää. Tämä johtuu fuusion jatkuvuusperiaatteesta, jonka mukaan vastaanottava yhtiö perii sulautuvan yhtiön verotusaseman.

3.7 Purkaminen tytäryhtiöfuusion vaihtoehtona

Yhtiön purkaminen voi olla konsernirakenteen purkamisessa vaihtoehto yhtiön sulautumiselle. Sekä fuusion että purkamisen kautta emoyhtiö saa tytäryhtiön varat ja velat suoraan omistukseensa entisen välillisen omistuksen sijaan. Kumpikin on yhtiön oikeudellinen lakkaamisen tapa, joita koskevat osakeyhtiölain säännökset ovat erilaisia. Sulautumista ja purkautumista kohdellaan myös verotuksessa eri tavalla, mistä seuraa tarve verosuunnitteluun.¹⁹⁸ Purkamisen verokohtelu on aina ennakoitava tytäryhtiöfuusion verosuunnittelun yhteydessä myös siitä syystä, että fusio voidaan liikeloudellisten perusteiden puutteen vuoksi verottaa purkamisena.

Tytäryhtiön purkamiseen ei sovelleta jatkuvuusperiaatetta kuten sulautumiseen. Sulautumista ei pidetä verotuksessa luovutuksena. Sulautuvan yhtiön varat ja velat siirtyvätkin vastaanottavalle yhtiölle kirjanpitoarvoistaan. Purkamisessa kaikki siirtyvä omaisuus arvostetaan purkautuvan yhtiön verotuksessa käypään arvoon. Jako-osan saajan eli emoyhtiön verotuksessa noudatetaan arvosymmetriaa, jonka mukaan jako-osana saadun omaisuuden hankintamenoksi luetaan myös käypä arvo.¹⁹⁹

Purkamisella voi olla siten vaikutusta siirtyvään poistopohjaan. Purkamiseen jälkeen emoyhtiön omaisuuden poistopohja voi, tytäryhtiöltä siirtyvän omaisuuden uudelleen-

¹⁹⁸ Immonen 1996b s. 152

¹⁹⁹ Immonen 1996b s. 153

arvostamisesta johtuen, muodostua suuremmaksi tai pienemmäksi kuin erillisten yhtiöiden yhteenlaskettu poistopohja. Siirtyvän omaisuuden arvomuutoksilla on kuitenkin vaikutuksensa myös syntyvään purkuvoittoon tai -tappioon.

Fuusiossa syntyvä tappio ei ole vastaanottavan yhtiön verotuksessa veronalaista tuloa eikä tappio vähennyskelpoista menoa. Purkamisessa jako-osan saaneen osakkeenomistajan verotuksessa purkuvoitto verotetaan omaisuuden luovutuksessa syntyneenä myyntivoittona EVL 5 §:n mukaisesti. Purkutappio on puolestaan elinkeinoverolain alaisessa verotuksessa liikeluovutuksesta vähennyskelpoinen meno. Purkutappion vähentäminen saatetaan kuitenkin evätä, jos tappio on muodostettu varojen keinotekoisella irrottamisella purettavasta yhtiöstä.²⁰⁰

Purkutappio tulee jaksottaa ja poistaa pitkävaikutteisena menoa EVL 24 §:n mukaisesti, jos jako-osaan liittyy tulonodotuksia osakkeenomistajan jatkaessa purettavan yhtiön toimintaa. Tulonodotuksia on selkeästi katsottu olevan niissä tapauksissa, joissa purettavalla yhtiöllä on ollut esimerkiksi liikennelupia tai kustannusoikeuksia. Yleensä purkutappio voidaan kuitenkin poistaa kokonaan jo purkautumisvuoden verotuksessa.²⁰¹

Sulautuminen ja purkaminen eroavat toisistaan myös tytäryhtiön veroetujen siirtymisen osalta. Sulautuvan yhtiön varaukset siirtyvät aina vastaanottavalle yhtiölle. Myös sulautuvan yhtiön vahvistetut tappiot, veroylijäämät sekä käyttämättömät hyvitykset siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle edellä käsiteltyin omistusedellytyksin. Purkautumisessa ei jako-osan saajalle voida siirtää purettavan yhtiön varauksia, tappioita, veroylijäämiä eikä veronhyvityksiä siinä tapauksessa, että jako-osan saaja jatkaa purettavan yhtiön toimintaa.²⁰² Yhteenveto fuusion ja purkamisen verokohtelun eroista on taulukossa 1²⁰³.

²⁰⁰ Immonen 1996b s. 153

²⁰¹ Tikka – Nykänen 1997 s. 33:17

²⁰² Immonen 1996b s. 154

²⁰³ Immonen 1992a s. 458, muutettu vastaamaan nykyistä lainsäädäntöä

	Fuusio	Purkaminen
Jatkuvuus	Veroluotto ei tuloudu.	Veroluotto tuloutuu. Arvostusperusteena käypä arvo
Hankintameno	Arvosymmetria. Hankintamenona kirjanpidon arvo.	Arvosymmetria. Hankintamenona käypä arvo
Omistusajat	Eivät katkea.	Katkeavat. Jako-osan saaminen on vaihtoon rinnastettava luovutus.
Fuusio- / Purkutulos	Fuusiovoitto ja -tappio verotukseen vaikuttamattomia	Purkuvoitto käyvin arvoin laskettuna veronalaista myyntivoittoa. Purkutappio käyvin arvoin laskettuna vähennyskelpoinen meno.
Tappioiden, veroylijäämien ja yhtiöveron hyvitysten siirtyminen	Siirtyvät omistusedellytysten täyttyessä	Eivät siirry
Varainsiirtoverotus	Ei varainsiirtoveroa siirtyvistä arvopapereista ja kiinteistöistä	Varainsiirtovero siirtyvistä arvopapereista ja kiinteistöistä. Jako-osan saaminen on uusi saanto.

Taulukko 1: Fuusion ja purkamisen verokohtelun erot

Kuten edellä todettiin ovat tytäryhtiön fuusioiminen ja purkaminen vaihtoehtoisia toimenpiteitä, joilla tytäryhtiön omaisuus siirretään emoyhtiölle ja tytäryhtiö lakkaa olemasta. Verokohtelussa on kuitenkin varsin merkittäviä eroavaisuuksia. Näin tytäryhtiön varat, velat ja toiminta voidaan siirtää emoyhtiölle hyvin erilaisin veroseuraamuksin. Purkaminen voi olla edullinen tilanteessa, jossa syntyvällä purkutappiolla on suurempi merkitys kuin fuusiolla saavutettavilla jatkuvuusperiaatteen mukanaan tuomilla hyödyillä. Tytäryhtiön purkamisella voidaan purkutappion avulla saavuttaa emoyhtiön kuluvaraston kasvu, mikä oli ennen lainmuutosta varsin merkittävä tytäryhtiöfuusiolla saavutettava hyöty. Purkuvoiton veronalaisuus taas kallistaa edullisuuden voitollisissa tilanteissa fuusion puolelle, sillä voitto saadaan näin verovapaasti ja lisäksi ovat jatkuvuuden mukanaan tuomat edut. Purkaminen voi olla myös purkuvoi-

ton tapauksessa edullinen, jos puretun yhtiön omaisuuden uudelleenarvostamisesta aiheutuva kuluvaraston kasvu riittää peittämään syntyvän verotettavan tulon²⁰⁴.

Purkamisessa ja fuusiossa syntyvien tulosten vertailua vaikeuttaa se, että tulos laskeaan purkamisessa ja fuusiossa eri perustein. Samassa tilanteessa voi omaisuuden käypään arvoon arvostamisen takia tytäryhtiön purkamisessa syntyä verotettavaa voittoa, mutta fuusiossa vähennyskeltotonta tappiota. Purkamisessa tulos on lisäksi riippuvainen siitä, mitkä arvot veronsaaja hyväksyy käyviksi arvoiksi. Tämä tuokin purkamisen suunnitteluun epävarmuutta. Koska omaisuutta ei varsinaisesti realisoida, ovat arvot enemmän tai vähemmän fiktiivisiä, kuviteltuja luovutushintoja ulkopuoliselle. Mahdollisimman suuren vähennyskelpoisen tappion tai pienen veronalaisen voiton tavoittelu johtaa yleensä mahdollisimman alhaisten arvojen tarjoamiseen. Nämä arvot eivät kuitenkaan sido verottajaa, vaan arvojen todentamiseen kannattaa varautua puolueettomilla lausunnoilla, joilla voidaan siirtää näytötaakkaa verottajalle.

3.8 Konsernirakenteen säilytys tytäryhtiöfuusion vaihtoehtona

Yritysjärjestelyiden verotuksen neutraalisuustavoitteen mukaista on, ettei verotuksen tulisi vaikuttaa yrityksen tai yritysryhmän organisaatiomuodon valintaan. Yleensä yrityskaupan jälkeen kuitenkin aktualisoituu vertailutilanne siitä, kannattaako ostettu yhtiö sulauttaa ostajaan vai pitää yhtiöt konsernina. Keskeinen vertailu liittyy kuluvaraston ja toiminnan tappioiden kohteluun. Muita valinnassa huomioon otettavia seikkoja ovat esimerkiksi siirtohinnoittelu ja sen kontrolli, yleensä varallisuuden siirrot yritysraakenteessa sekä vapaan oman pääoman määräytyminen ja voitonjaon kohdentaminen.²⁰⁵

Konsernina toimivien yhtiöiden verotuksen keskeinen periaate on erillisuus: kukin konserniyhtiö on erillinen verosubjekti. Tästä seuraa vaatimus siitä, että kunkin yhtiön kuluvarasto on erillinen ja että raja seuraa yhtiörajaa. Mahdollisuus konserniavustukseen on merkittävästi madaltanut tätä rajaa sallimalla avoimen tuloksentasauksen kon-

²⁰⁴ Immonen 1990 s. 784

²⁰⁵ Immonen 1992a s. 428-430

serniyhtiöiden välillä ja siten kuluvaraston liikkumisen yhtiörajan yli. Vaikka konserniavustuksen käyttäminen tarjoaa varteenotettavan vaihtoehdon fuusion avulla saavutettavalle kuluvaraston yhdistämiselle, voi erillisyys silti johtaa vertailuasetelmassa siihen, että yhtiöt fuusioidaan.²⁰⁶

Fuusion avulla voidaan myös oikoa konsernin voitonjakoketjua. YHL suosiikin yksinkertaisempaa omistusrakennetta kuin vanha osinkovähennysjärjestelmä. Konsernin voitonjaon optimointi vaatii tavallisesti sitä, että vertailuverot ja veroylijäämät ohjataan yhtiörakenteessa oikealle yhtiölle, yleisimmin sille yhtiölle, jolla on osingonjakotarve. Omistuskokonaisuudessa tämä on viime vaiheessa emoyhtiö, jonka osinkoja pitäisi saada konsernin ulkopuolelle mahdollisimman edullisesti.²⁰⁷ Osingonjaon optimointi on kuitenkin tapauskohtaista. Myös konsernimuoto voi tarjota joissakin tapauksissa sellaisia keinoja osingonjaon optimointiin, joita yhdessä yhtiössä ei voida saavuttaa.

Fuusiota ja konsernirakenteen säilyttämistä ei voida vertailla täysin samoilla kriteereillä, koska ne eivät tuota samaa taloudellista lopputilaa kuten purkaminen ja fuusio. Konsernirakenteessa omaisuus ja toiminta tapahtuu eri yhtiöissä, kun taas purkaminen ja fuusio siirtävät varat, velat ja toiminnan yhteen yhtiöön. Vertailu kohdentuuakin kahden eri toimintamallin (yksi yhtiö / useita yhtiöitä) etuihin ja haittoihin. Näin vertailussa korostuvat liiketaloudelliset näkökannat, joissa verovaikutukset ovat kuitenkin edelleen yksi suunnittelun osatekijä.

Aiemmin fuusiot olivat konsernirakenteissa varsin yleisiä. Tytäryhtiöfuusioon voitiin jopa turvautua pelkästään vähennyskelpoisen fuusiotappion pienentymisvaaran takia²⁰⁸. Vaikka fuusiolla saattaa olla mahdollista kasvattaa emoyhtiön nettovarallisuutta tai siirtää sille tytäryhtiön vahvistettuja tappiota taikka veroylijäämiä voidaan nämä edut useimmiten saavuttaa myös konserniavustusten tai voitonjakojen avulla. Tämä ja fuusiotuloksen muuttuminen verotukseen vaikuttamattomaksi aiheuttanevat sen, että verohyötyjen tavoittelun sijaan korostetumpaan arvoon konsernirakenteen ja

²⁰⁶ Immonen 1992a s. 429-430

²⁰⁷ Immonen 1992a s. 430

²⁰⁸ Immonen 1992a s. 430

tytärtyhtiöfuusion vertailussa nousee suhtautuminen sellaisiin liiketaloudellisiin tekijöihin kuin velkavastuun kohdentuminen, tulostavuuasetelma, kilpailuedellytykset, joustavuus-, tehokkuus- ja motivaatiokysymykset. Näin korostuu uuden lainsäädännön tavoitteeksi asetettu neutraalisuus ja liiketaloudellisten seikkojen painoarvo nousee veronäkökulmaa tärkeämmäksi.

3.9 Riskit verosuunnittelussa

Veroetujen tavoittelussa yritys voi pitäytyä niihin vaihtoehtoihin, jotka ovat varmasti ennakoitavissa ja joiden tuomat veroedut ovat lainsäätäjän hyväksymiä. Verosuunnitteluun voi kuitenkin liittyä erilaisia soveltamisriskejä, jotka saattavat aiheutua oikeustilan yleisestä epäselvyydestä tai siitä, että enemmän tai vähemmän tietoisesti koetellaan verosäännösten soveltamisalan reuna-alueita. Reuna-alueilla verosuunnittelussa törmätään käytännössä rajoihin, joita asettavat veronkiertämistä koskeva yleislauseke (VML 28 §) ja peiteltyä osingonjakoa koskeva säännös (VML 29 §).²⁰⁹

Erityisen ongelmallinen verosuunnittelutilanne on silloin, kun toimenpiteeseen liittyvät verovaikutukset ovat epävarmoja lainsäädännön tai oikeuskäytännön tulkinnanvaraisuuden vuoksi. Tätä epävarmuutta voidaan poistaa hakemalla ennakkotietoa lääninverovirastosta tai ennakkoratkaisua keskusverolautakunnalta, mutta tähän ei aina ajanpuutteen tai muiden syiden takia pystytä.²¹⁰

Ennakkotiedon tai ennakkoratkaisun hakeminen onkin ainoa verolainsäädäntöömme sisältyvä keino ennakoita varmistua suunnitellun toimenpiteen verokohtelusta. Veroviranomaiset voivat antaa myös muunlaista ohjausta ja neuvontaa. Tällainen epävirallinen neuvonta ja ohjaus ei kuitenkaan sido hallintoa eikä estä veronsaajaa saamasta muutosta verotukseen.²¹¹

²⁰⁹ Tikka – Nykänen 1997 s. 34:3

²¹⁰ Tikka – Nykänen 1997 s. 34:3

²¹¹ HE 46/1996 s. 4

Fuusion verosuunnittelun kannalta voi katsoa ongelmalliseksi sen, että nykyiset elinkeinoverolain säännökset ovat varsin uusia ja niistä on toistaiseksi olemassa erittäin vähän oikeuskäytäntöä. Tämä lisää ennakkoinnin vaikeutta ja samalla suunnittelun vaativuutta. Tytäryhtiöfuusion verokohtelun osalta riskit oikeuskäytännön osalta liittyvät keskeisesti yritysjärjestelyjen veronkiertopykälän eli EVL 52g §:n soveltamiseen. Hyväksyttävistä liiketaloudellisista syistä on ainoastaan viitteitä hallituksen esityksessä ja siihen liittyvässä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä.

Verotuksen ennakkotietojärjestelmän uudistuksen jälkeen lääninverovirasto voi antaa ennakkotiedon myös esimerkiksi peiteltyä osingonjakoa ja veron kiertämistä koskeviin kysymyksiin²¹². Ilmeisesti lääninverovirasto voisi antaa ennakkotiedon myös EVL 52g §:n soveltamisesta ja näin ollen joko hyväksyä tai hylätä verovelvollisen esittämät liiketaloudelliset perusteet fuusiolle.

Oikeuskäytäntö tulee myös ottamaan tulevaisuudessa kantaa varainsiirtoverokohtelusta ja veroetujen siirtymisestä EVL 52a §:n vastaisissa fuusioissa. Muiden kuin tytäryhtiöfuusioiden osalta voivat ratkaistavaksi tulla mm. fuusiovastikkeen laatuun liittyvät kysymykset kuten se, voidaanko fuusiovastikkeena annettavia vaihtovelkakirjalainoja ja optiolainoja pitää käteisvastikkeena.

Pitkän aikavälin verosuunnitteluun liittyy myös lainsäädäntöriskejä. Lainsäädäntökäytäntömme mukaan ankarampaa verokohtelua merkitsevää lakia ei yleensä saateta-
kaan voimaan takautuvasti, mutta lainmuutos voi olennaisesti muuttaa sellaisen toimen veroedellytyksiä, jonka vaikutukset ulottuvat pitkälle tulevaisuuteen.²¹³

Fuusion osalta lainsäädännön muutosriskiä vähentää se, että nykyiset yritysjärjestelynormit perustuvat EU:n direktiiviin, jonka muuttaminen on jäykempää kuin kansallisen lainsäädännön. On kuitenkin huomattava, että ainoastaan EVL 52-52g §:t perustuvat direktiiviin, esimerkiksi tappioiden, veroylijäämien ja käyttämättömien hyvitusten siirtymistä sekä varainsiirtoverotusta koskevat normit ovat lähtökohdiltaan kan-

²¹² HE 46/1996 s. 14

²¹³ Tikka – Nykänen 1997 s. 34:4

sallista lainsäädäntöä ja siten esimerkiksi niiden kytkeminen vero-oikeudelliseen fuusioon voisi tulevaisuudessa aiheuttaa muutoksia tytäryhtiöfuusion verosuunnitteluun.

Erityisiä riskejä tytäryhtiöfuusiossa liittyy myös toimenpiteisiin, joilla pyritään muuttamaan toteutettavaa fuusiota verotuksellisesti edullisempaan muotoon. Näitä riskejä olen käsitellyt edellä asianomaisissa kohdissa. Riskialttiina toimenpiteitä verosuunnittelutavoitteiden onnistumisen kannalta voivat olla esimerkiksi tytäryhtiön osakkeista tehdyt poistot ja sulautuvan ja vastaanottavan yhtiön välillä suoritettut luovutukset, voitonjaot ja konserniavustukset.

Riskejä pitkällekin tulevaisuudessa voi myös aiheuttaa se, että verotuksen kannalta olennaista todistusaineistoa ei ole alunperin ollut olemassa tai se on hävitetty. Verotuksen kannalta olennainen todistusaineisto onkin kerättävä ajoissa ja säilytettävä.²¹⁴ Tytäryhtiöfuusion verokohteluun voidaankin puuttua jälkiverotusajan puitteissa useankin vuoden kuluttua fuusion toteuttamisesta.

Nykyisessä sääntelyssä korostuu fuusion liiketaloudellisten perusteiden olemassaolo. Käytännön tasolla tällaisten syiden perustelu nimenomaan fuusiovaiheessa voi olla vaikeaa, koska tämäntyyppiset taloudelliset vaikutukset saattavat näkyä vasta pitkän ajan kuluttua. Jos verotuksessa aletaan vaatia täsmällistä näyttöä erilaisista synergia- ja mittakaavaeduista, voidaan ajautua kohtuuttomuuksiin. Jonkinasteista todennäköisyyttä tai ainakin selviä tämänsuuntaisia tavoitteita tultaneen kuitenkin vaatimaan erityisesti erilaisissa vaiheittaisissa ja edestakaisissa toimenpidesarjoissa.

---

²¹⁴ Tikka – Nykänen 1997 s. 34:4

4. E Oy:n tytäryhtiöfuusiot

4.1 Taustaa

Tarkasteltavat fuusiot ovat osa A-konsernissa vuoden 1996 aikana toteutettuja yritysjärjestelyitä. Lähteinä on käytetty A Oy:n hallintojohtajan haastatteluja, A Oy:n, E Oy:n, V Oy:n ja T Oy:n vuosien 1995 ja 1996 tilinpäätöksiä sekä A Oy:n sisäisiä muistioita fuusioiden suunnittelusta ja toteuttamisesta.²¹⁵

A-konsernin toiminta muodostui vuoden 1996 alussa kahdesta alakonsernista: E ja F. Vuoden 1996 aikana kumpikin alakonserni purettiin keskittämällä toiminnot näiden emoyhtiöihin. Toimintojen keskittämiseen käytettiin tytäryhtiöiden sulautumisia emoyhtiönsä ja liiketoimintakauppoja. Seuraavaksi esitettävät fuusiot ovat osa E-konsernin rakenteen purkamista. Emoyhtiöön E Oy sulautettiin sen täysin omistamat tytäryhtiöt V Oy ja T Oy.

4.2 Fuusioiden liiketaloudelliset tavoitteet

E Oy:n toimialana on elektroniikan sopimusvalmistus. Ennen fuusiota elektroniikan valmistuksesta vastasi V Oy ja mekaniikan valmistuksesta T Oy. Yhtiössä kuitenkin nähtiin, että elektroniikan ja mekaniikan valmistuksen yhdistäminen yhdeksi kokonaisuudeksi parantaa E Oy:n mahdollisuuksia vastata tulevaisuudessa paremmin elektroniikkateollisuuden sopimusvalmistusmarkkinoiden vaatimuksiin. Markkinoiden oli todettu kehittyvän sellaisiksi, että asiakkaat odottavat valmistajilta yhä suurempia kokonaisuuksia osien ja osakokonaisuuksien sijaan. Näin mekaniikan ja elektroniikan valmistuksen yhdistäminen yhteen yhtiöön koettiin tarpeelliseksi.

---

²¹⁵ Yhtiöiden nimet on yrityksen edustajan pyynnöstä salattu. Esitettävät luvut ovat kuitenkin todellisia.

Konsernirakenteen purkamisen eduksi katsottiin myös yrityksen organisaatio keveneminen, esimerkiksi hallitusten ja johtoryhmien määrä pieneni, ja toiminta muuttuisi joustavammaksi. Konsernin taloudellisen tilan uskottiin myös parantuvan entisestään, koska alakonsernin keskittäminen yhteen yhtiöön mahdollistaisi toiminnan keskittämisen kautta yrityksen strategian tehokkaamman toteuttamisen.

4.3 Fuusioiden verosuunnittelun tavoitteet

Fuusioiden taustalla oli monia yritysstrategisia näkökohtia, joista on edellä esitetty vain muutamia. Fuusioiden keskeisenä tavoitteena ei ollut siten pelkkien mahdollisten verohyötyjen vaan edellä mainittujen liiketaloudellisen tavoitteiden saavuttaminen. Verosuunnittelu keskittyikin enemmän fuusiolla saatavien verohyötyjen käyttömahdollisuuksien turvaamiseen. Vaikka verosuunnittelulliset tavoitteet eivät olleet keskeisellä sijalla fuusiosta päätettäessä, pyrittiin fuusioiden suunnittelussa alusta pitäen pohtimaan ja ennakoimaan toimenpiteiden verovaikutuksia.

Fuusioiden verosuunnittelu keskittyi ainoastaan tulossuunnitteluun; fuusiotuloksen ennakkointiin ja suunnitteluun sekä tytäryhtiöiden kuluvaraston siirtämiseen emoyhtiölle. Fuusioiden nettovarallisuusvaikutusten suunnitteluun ei nähty tarvetta, koska E Oy:llä ei, A Oy:n omistaessa koko osakekannan, ollut luonnollisia henkilöitä osakaina. Fuusion ulkoisen verosuunnittelun kannalta nähtiin fuusio purkamista paremmaksi vaihtoehdoksi erityisesti jatkuvuusperiaatteen takia.

4.4 Fuusioiden yhtiöoikeudellinen toteuttaminen

Fuusiotyyppin valinta oli V Oy:n kohdalla helppoa, koska E Oy omisti sen koko osakekannan. T Oy:n osakkeista E Oy omisti kesällä 1995 93%, joten tytäryhtiöfuusio ei ollut mahdollinen. Tytäryhtiöfuusio nähtiin kuitenkin fuusiomallina parhaaksi, koska yhtiöoikeudelliset menettelytapavaatimukset olivat siinä muita fuusioita kevyemmät. Muuttaakseen myös T Oy:n fuusion tytäryhtiöfuusioksi hankki E Oy alkusyksystä 1995 omistukseensa loput 7% osakekannasta.

Tytäryhtiöfuusioiden toimeenpano aloitettiin syyskuussa 1995 ja tuomioistuimen fuusiolupa rekisteröitiin kaupparekisteriin 29.3.1996. Tytäryhtiöt laativat tälle päivälle tilinpäätöksensä. E Oy laati tilinpäätöksensä normaalisti tilikautensa lopussa eli 31.12.1996.

4.5 Fuusiotuloksen suunnittelu

Kesäkuussa 1995 suoritetun arvioinnin mukaan kirjanpidollinen fuusioerotus muodostui sillä hetkellä T-fuusiossa 1,9 mmk:n fuusiotappioksi ja vuoden alun tilanteen mukaan V-fuusiossa 0,6 mmk:n fuusiovoitoksi. Arvioinnin yhteydessä todettiin myös, että näihin tuloksiin vaikuttaisivat kuluven tilikauden ja fuusiotilikauden tulokset. Fuusiotuloksiin ei katsottu voitavan vaikuttaa osakkeiden hankintamenoa muuttamalla.

Fuusiotuloksen suunnittelussa asetettiin kummankin fuusion yhteistavoitteeksi nollatulos. Tämä koettiin yksinkertaisuutensa vuoksi parhaaksi ratkaisuksi. Näin E Oy:lle ei jäänyt taseeseen verotukseen vaikuttamattomia eriä, jotka vaikuttaisivat yhtiön vaapaaseen omaan pääomaan ja tulevien tilikausien tulossuunnitteluun.

Fuusiotulosten järjestely aloitettiin jo vuoden 1995 tilinpäätöksissä. Tavoitteen saavuttamiseksi oli fuusiotappion ja fuusiovoiton muodostuttava yhtä suuriksi. Tämä edellytti joko T-fuusion tappion pienentämistä ja/tai V-fuusion voiton kasvattamista.

Fuusiovoiton kasvattaminen olisi edellyttänyt V Oy:n viimeisten tilikausien voittovarojen osittaista säilyttämistä yhtiössä. Konsernin edun mukaiseksi kuitenkin katsottiin, että tilikausien voitot siirrettäisiin mahdollisuuksien mukaan A Oy:lle. Lisäksi T Oy:n hyvä tuloskehitys vuoden 1995 aikana helpotti fuusiotappion pienentämistä ja T Oy:n viimeisten tilikausien voitot voitiin kattaa aiempien verovuosien vahvistetuilla tappioilla verokustannusten minimoimiseksi. Näin fuusiotulosten suunnittelun pääasialliseksi tavoitteeksi jäi T-fuusion fuusiotappion pienentäminen ja V-fuusion fuusiovoiton säilyttäminen entisellään.

T Oy:n tilikauden 1995 tulos olikin 2,0 mmk ja fuusiotulokseksi olisi vuoden 1995 lopussa, vähemmistöosuuden hankinnan jälkeen, muodostunut 1,5 mmk:n fuusiotappio. Fuusiovoitto jäi entiselleen vuoden 1995 lopussa, koska V Oy teki nollatuloksen. Tämä toteutettiin antamalla syntynyt tulos A Oy:lle konserniavustuksena. Konsernin suunnittelutavoitteiden mukainen konserniavustus saavutettiin tulouttamalla taseessa ollut 2,2 mmk:n siirtymävaraus ja kasvattamalla poistoeroa.

Fuusiotilikaudella ei konserniavustusten antaminen ollut mahdollista, koska emoyhtiön ja tytäryhtiöiden tilikausien päättymisajankohdat erosivat. Lopullinen fuusiotulosten säätely toteutettiin tytäryhtiöiden vuoden 1996 tilinpäätöksissä verotuspoistojen aikaansaamalla poistoeron muutoksella. V Oy:n vuoden 1996 tulos järjestettiin nollatulokseksi kasvattamalla poistoeroa. T Oy:n hyvä tuloskehitys jatkui ja tavoiteltu fuusiotappio saavutettiin sovittamalla tilikauden voitto sopivaksi poistoeron lisäyksellä. Tytäryhtiöiden taseet ja niiden perusteella tehtävät fuusiotilit muodostuivat seuraaviksi:

T Oy:n tase 26.3 1996:

	Vastaavaa	Vastattavaa	
Käyttöomaisuus	11925964	1713395	Oma pääoma
Vaihto-omaisuus	4967609	4800176	Kertynyt poistoero
Rahoitusomaisuus	3893744	14273746	Vieras pääoma
Yhteensä	20787317	20787317	

Fuusiotili T Oy:n osalta:

Kertynyt poistoero	4800176	11925964	Käyttöomaisuus
Vieras pääoma	14273746	4967609	Vaihto-omaisuus
Osakkeiden hankintameno	2336801	3893744	Rahoitusomaisuus
	21410723	20787317	
	623406	Fuusiotappio	

V Oy:n tase 26.3 1996:

	Vastaavaa	Vastattavaa	
Käyttöomaisuus	18718147	1164344	Oma pääoma
Vaihto-omaisuus	11003421	3499147	Kertynyt poistoero
Rahoitusomaisuus	14036699	39094776	Vieras pääoma
Yhteensä	43758267	43758267	

Fuusiotili V Oy:n osalta:

Varaukset	3499147	1871847	Käyttöomaisuus
Vieras pääoma	39094776	11003421	Vaihto-omaisuus
Osakkeiden hankintameno	540938	14036699	Rahoitusomaisuus
	43134861	43758267	
	Fuusiovoitto	623406	

Teknisenä toteutuksena kummankin fuusion kirjaukset tehtiin samalle fuusiotilille, jolloin saatiin syntymään tavoiteltu nollatulotulos. Kirjausten tulosvaikutus on sama kuin tilanteessa, jossa fuusiovoitto olisi kirjattu kertatuloutuksena ja fuusiotappio kertakuluna.

Erona on kuitenkin se, että fuusiotulokset kirjataan tuloslaskelman ohi; tuloslaskelmaan ei tule lainkaan näkyviin syntynyttä fuusiotappiota ja -voittoa. Verotettavan tulon kannalta tällä ei ole merkitystä, koska molemmat erät ovat verotukseen vaikuttamattomia. Menettelyn voi kuitenkin katsoa olevan ristiriidassa hyvän kirjanpitotavan kanssa, koska kirjanpitolausunto edellytti lausunnossaan 1986/866 fuusioerotuksen kirjaamista tulokseen vaikuttavalla tavalla, joka tarkoittaa fuusioiden esittämistä myös tuloslaskelmassa. Lisäksi fuusioerotuksen kirjaamisessa on näin meneteltäessä hyvän kirjanpitotavan vastaisesti kuitattu periaatteessa eri liiketapahtumiin kuuluvat velka ja vara. E Oy:n kirjauskäytäntö on kuitenkin sovittu yhdessä tilintarkastajan kanssa ja on tilintarkastajan hyväksymä.

4.6 Muut suunnittelunäkökohdat

Kuten edellä todettiin fuusioiden pääasiallisena perusteena olivat liiketaloudelliset perusteet, eikä tytäryhtiöiltä siirtyneillä veroeduilla, vahvistetuilla tappioilla ja veroylijäämillä, ollut merkitystä fuusion motiivina. Veroetujen siirtyminen oli kuitenkin yksi syy valittaessa fuusio tytäryhtiöiden purkamisen sijaan. Veroetujen osalta fuusiossa pyrittiin vain turvaamaan niiden siirtyminen, mikä ei tuottanut ongelmia, koska E Oy oli omistanut tytäryhtiöidensä osakekannasta riittävät 50 % jo veroetujen syntyvuoden alusta lähtien.

Tytäryhtiöiden poistojen suunnittelu viimeisellä tilikaudella toteutettiin täysin fuusiotuloksen suunnittelun näkökulmasta. Poistoja ei suunniteltu E Oy:n vuoden 1996 enimmäispoistojen näkökulmasta. E Oy:n verosuunnittelu on yleisestikin varsin rajoittunutta. Se on riippuvainen A Oy:n verosuunnittelusta, koska E Oy:n verosuunnittelu toteutetaan täysin A Oy:n verosuunnittelutavoitteiden puitteissa. Varausten käytön suunnitteluun tytäryhtiöiden fuusiotilikauden tilinpäätöksessä ei ollut tarvetta, koska kaikki varaukset oli tuloutettu jo vuoden 1995 tilinpäätöksissä.

Liiketaloudellisten perusteiden dokumentointi nähtiin E Oy:ssä uudistuneiden säännösten valossa erittäin tärkeäksi. Dokumentointi on toteutettu yrityksen sisäisten muistioiden ja tilintarkastajan laatiman erillisen muistion avulla.

5. Yhteenveto

Tytäryhtiöfuusiota koskevat verosäännökset ja yhtiöoikeudelliset säännökset ovat muuttuneet viime vuosina. Sekä elinkeinoverolain fuusiosäännösten uudistuksen (1996) että osakeyhtiölain uudistuksen (1997) taustalla on Suomen Euroopan unioniin liittymisen aiheuttama direktiivien implementointi. Elinkeinoverolain uudistusten on yleisesti esitetty vaikuttaneen merkittävästi tytäryhtiöfuusion verokohteluun ja verosuunnittelumahdollisuuksiin. Tutkimuksen tavoitteena on analysoida liiketoimintaa harjoittavien osakeyhtiöiden tytäryhtiöfuusion verosuunnittelumahdollisuuksia vastaanottavan yhtiön näkökulmasta. Tavoitteen saavuttamiseksi tutkimuksessa on annettu kokonaiskuva myös tytäryhtiöfuusiota koskevista osakeyhtiölain säännöksistä, tytäryhtiöfuusion kirjanpitokäsittelystä ja fuusion verokohtelusta.

Tutkimuksessa on selvitetty tytäryhtiöfuusiota koskevia osakeyhtiölain säännöksiä ennen 1.9.1997 ja osakeyhtiölain uudistuksen niihin tuomia muutoksia. Tutkimuksessa on esitetty eri fuusiotyypit, tytäryhtiöfuusion fuusiomenettely ja voimaantulohetki. Näistä erityisesti fuusion voimaantulohetkellä voi olla merkitystä verosuunnittelumahdollisuuksien arvioinnissa. Osakeyhtiölain uudistusten jälkeenkin ovat tytäryhtiöfuusion menettelytapavaatimukset edelleen muita fuusiotyyppejä yksinkertaisemmat. Näin ollen tytäryhtiöfuusio tulee edelleen säilymään suosituimpana fuusio-
muotona.

Tytäryhtiöfuusion kirjanpitokäsittelystä ei ole olemassa lain tasoista sääntelyä. Fuusioiden käsittely perustuukin hyvään kirjanpitotapaan ja yleisiin kirjanpitoperiaatteisiin. Keskeisinä kysymyksinä tytäryhtiöfuusion kirjanpitokäsittelyn osalta ovat kysymykset sulautuvan yhtiön tilinpäätöksen ajoittamisesta sekä kirjausten perusteella vastaanottavan yhtiön taseeseen syntyvän fuusioerotuksen käsittelystä.

Elinkeinoverolain yritysjärjestelystä uudistuksen yhteydessä säilytettiin jatkuvuuden ja erillisverotuksen periaatteet. Jatkuvuuden periaatteen mukaan vastaanottava yhtiö perii sulautuvan yhtiön verotusaseman. Erillisverotuksen periaatteen mukaan

sulautuvaa ja vastaanottavaa yhtiötä käsitellään erillisinä verovelvollisina fuusion voimaantulohetkeen saakka.

Keskeisin uudistuksen tuoma muutos oli fuusiotuloksen muuttuminen täysin verotukseen vaikuttamattomaksi. Toinen keskeinen muutos oli EVL 52a §:ään sisällytetty vero-oikeudellisen fuusion tunnusmerkistö, jonka täyttäminen on fuusion verokohtelun edellytyksenä. Näin kaikkia osakeyhtiölain mukaisesti toteutettuja fuusioita ei veroteta samalla tavalla. Koska vero-oikeudellinen fuusio eroaa yhtiöoikeudellisesta fuusiosta vain fuusiovastikkeen laaturajoitusten osalta, on osakeyhtiölain mukaan toteutettu tytäryhtiöfuusio aina vero-oikeudellinen fuusio.

Elinkeinoverolakiin lisättiin myös yritysjärjestelyiden oma veronkiertosäännös EVL 52g §, jonka perusteella fuusiota käsitellään verotuksessa yhtiön purkautumisena, ellei fuusiolle ole esitettävissä liiketaloudellisia perusteita. EY:n tuomioistuin on jo antanut päätöksen, jonka mukaan verohyötyjen tavoittelu ei ole yksinään riittävä liiketaloudellinen syy yritysjärjestelyn toteuttamiselle. Koska tytäryhtiöfuusio täyttää vero-oikeudellisen fuusion tunnusmerkistön, on EVL 52g §:n soveltaminen ainut tilanne, jossa fuusion verokohtelu voidaan siltä evätä.

Tytäryhtiöfuusion verosuunnittelun osalta on tutkimuksessa selvitetty tytäryhtiöfuusion vaikutuksia sekä vastaanottavan yhtiön tulossuunnitteluun että nettovarallisuuden suunnitteluun. Tutkimuksessa on keskitytty selvittämään fuusioerotukseen ja tytäryhtiöltä siirtyvään kuluvarastoon liittyviä verosuunnittelumahdollisuuksia. Lisäksi esitetään muutamia muita veronäkökohtia, joilla voi olla vaikutusta fuusion verosuunnittelussa.

Tutkimuksessa on tytäryhtiöfuusion verosuunnittelun tarkastelu erotettu sisäiseen ja ulkoiseen näkökulmaan. Sisäinen näkökulma tarkastelee sitä, miten tytäryhtiöfuusio tulisi toteuttaa verotaloudellisesti mahdollisimman hyvin, jos tytäryhtiöfuusio on valittu toimintamalliksi. Ulkoinen näkökulma vertailee tytäryhtiöfuusiota mahdollisiin muihin vaihtoehtoihin: tytäryhtiön purkaminen ja konsernisuhteen säilyttäminen.

Ennen elinkeinoverolain uudistusta oli fuusiotuloksella, erityisesti vähennyskelpoisella fuusiotappiolla, keskeinen merkitys tytäryhtiöfuusion verosuunnittelussa. Fuusiotuloksen muuttuminen verotukseen vaikuttamattomaksi on muuttanut verosuunnittelun näkökulmaa. Verosuunnittelu ei ole fuusiotuloksen osalta kuitenkaan käynyt tarpeettomaksi, koska kirjanpidollinen fuusioerotus vaikuttaa vastaanottavan yhtiön vapaaseen omaan pääomaan ja sillä on näin vaikutuksensa myös tulevien vuosien tavoitetuloksiin.

Sillä mistä omaisuuslajista fuusiotappion katsotaan johtuvan, on ratkaiseva vaikutus siihen, miten fuusiotappio vaikuttaa vastaanottavan yhtiön vapaaseen omaan pääomaan. Tutkimuksessa tarkasteltiin fuusiotappion käsittelyä kolmella vaihtoehtoisella tavalla: kertakulu, usealle vuodelle jaksottaminen, kohdistaminen kulumattomaan käyttöomaisuuteen. Näistä paras vaihtoehto on fuusiotappion kohdistaminen hyvän kirjanpitotavan ja erityisesti varovaisuuden periaatteen puitteissa mahdollisimman pitkään omistettavaan kulumattomaan käyttöomaisuuteen. Näin fuusiotappion negatiivinen vaikutus vapaaseen omaan pääomaan voidaan lykätä omaisuuden seuraavaan luovutukseen saakka.

Verovapaa fuusiovoitto mahdollistaa tytäryhtiöosakkeiden hallussapitovoiton siirtämisen verovapaasti emoyhtiölle. Voitonjakomahdollisuuksien paranemisen osalta on kuitenkin verosuunnittelussa otettava huomioon mahdollinen täydennysverovelvollisuus jaettaessa verovapaata voittoa osinkona.

Fuusioerotuksella voi olla myönteinen vaikutus vastaanottavan yhtiön nettovarallisuuden määrään ja se voikin siten pienentää luonnollisten henkilöiden saamien osinkojen verorasitusta. Oikeuskäytännön mukaan kirjanpidollisella fuusioerotuksella voi aktiivituna olla varallisuusarvoa, mikäli siihen liittyy tulonodotuksia. Näin vastaanottavan yhtiön nettovarallisuus ei pienene, mikäli fuusiotappio voidaan varovaisuuden periaatteen puitteissa aktivoida. Jos sulautuneelta yhtiöltä siirtyneet arvopaperit tai kiinteistöt arvostetaan vastaanottavan yhtiön nettovarallisuutta laskettaessa poistamontonta hankintamenoaan korkeampaan verotusarvoon, voi nettovarallisuus jopa kasvaa. Aktivoidun fuusiotappion nettovarallisuusvaikutus kuitenkin pienenee siitä tehtävien

poistojen myötä. Jos fuusiotappio kohdistetaan kulumattomaan käyttöomaisuuteen, säilyy nettovarallisuusvaikutus omaisuuden luovuttamiseen saakka.

Myös fuusiovoitto lisää vastaanottavan yhtiön nettovarallisuutta. Jos tytäryhtiöosakkeet on arvostettu emoyhtiön nettovarallisuuslaskelmassa poistamattomaan hankintamenoonsa, kasvaa nettovarallisuus koko fuusiovoiton määrällä. Jos osakkeet on arvostettu korkeampaan verotusarvoon, pienenee nettovarallisuusvaikutus verotusarvon ja poistamattoman hankintamenon erotuksen verran.

Yhtiön osakkeen matemaattisen arvon laskentaa koskevat säännökset voivat saada aikaan sen, että sulautuvalta yhtiöltä siirtynyttä nettovarallisuutta ei oteta lainkaan huomioon välittömästi fuusion jälkeen toteutettavassa osingonjaossa. Fuusion nettovarallisuusvaikutusten ennakointi onkin verosuunnittelun yhteydessä keskeistä, mikäli vastaanottavalla yhtiöllä on osakkainaan luonnollisia henkilöitä.

Tytäryhtiöfuusiossa fuusioerotuksen määrään vaikuttaa sulautuvan yhtiön osakkeiden hankintamenon ja oman pääoman suhde osakkeiden hankintahetkellä ja tässä suhteessa hankinnan jälkeen tapahtuneet muutokset. Fuusioerotuksen määrään voidaankin vaikuttaa tytäryhtiön tulossuunnittelulla, voitonjakopolitiikalla ja sen antamalla tai saamalla konserniavustuksilla sekä tytäryhtiön osakkeista tehdyllä arvonalennuspoistolla. Tavoitteiden mukaisen fuusioerotuksen saavuttaminen voi edellyttää toimenpiteitä jo fuusiota edeltävillä tilikausilla.

Sulautuvan yhtiön vahvistetut tappiot, veroylijäämät ja yhtiöveron hyvitykset siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle, mikäli vastaanottava yhtiö on omistanut yli 50 % sulautuvan yhtiön osakepääomasta ennen veroetujen syntymisvuotta. Vahvistettujen tappioiden, veroylijäämien ja käyttämättömien hyvitysten osalta verosuunnittelu keskittyy veroetujen siirtymisen edellytysten turvaamisen ja niiden käytön optimointiin sulautuvan ja vastaanottavan yhtiön välillä. Siirtymisedellytysten turvaaminen tulee korostuneesti esiin ketjutoimenpiteitä tehtäessä, jolloin toteuttamisjärjestyksellä voi olla vaikutusta etujen siirtymiseen.

Sulautuvan yhtiön poistopohjan ja varausten osalta verosuunnittelu rajoittuu pääsääntöisesti niiden käytön optimointiin sulautuvan ja vastaanottavan yhtiön fuusiotilikaudelta tehtävien tilinpäätösten välillä. Kuluvaraston käyttäjäyhtiötä valittaessa on kuitenkin huomattava, että muutokset sulautuvan yhtiön fuusiotilikauden poistoissa ja varausten käytössä vaikuttavat tilikauden tuloksen kautta syntyvään fuusiotulokseen.

Tutkimuksessa selvitettiin myös muita veronäkökohtia, joilla voi olla vaikutusta suunnittelutilanteeseen. Fuusio ei ole varainsiirtoveronalainen saanto ja siten sulautuvan yhtiön kiinteistöt ja arvopaperit siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle ilman varainsiirtoveron maksuvelvollisuutta. Varainsiirtoverokohtelulla onkin merkitystä vertailtaessa fuusiota purkamiseen, sillä jako-osana saaduista arvopapereista ja kiinteistöistä joudutaan suorittamaan varainsiirtovero. Lisäksi selvitettiin tytäryhtiöfuusion mahdollisuuksia estää tytäryhtiöosakkeista tehdyn poiston tuloutuminen.

Tutkimuksessa selvitettiin tytäryhtiön verosuunnitteluun liittyviä riskejä. Keskeisimmät riskit liittyvät ennen fuusiota toteutettaviin fuusion verovaikutusten manipulointiin tähtääviin toimenpiteisiin kuten tavanomaista suurempiin voitonjakoihin tai konserniavustuksiin, osakkeista tehtyihin arvonalennuspoistoihin ja sulautuvien yritysten välillä tehtyihin luovutustoimiin. Lisäksi epävarmuutta aiheuttaa oikeuskäytännön puuttuminen yritysjärjestelyjen veronkiertosäännöksen eli 52g §:n soveltamisesta.

Tutkimuksessa vertailtiin tytäryhtiöfuusiota tytäryhtiön purkamiseen. Ne ovat vaihtoehtoisia menettelyjä joilla tytäryhtiön omaisuus ja toiminta voidaan siirtää emoyhtiölle. Keskeisinä eroina ovat jatkuvuuden puuttuminen purkamisessa sekä purkuvoiton veronalaisuus ja purkutappion vähennyskelpoisuus verotuksessa. Tytäryhtiöfuusion ja purkamisen vertailu on moniulotteinen tehtävä ja onkin suoritettava tapauskohtaisesti. Tilanteessa jossa syntyy suuri purkutappio on purkaminen yleensä edullisempi vaihtoehto ja sen suosio konsernirakenteen purkamisen keinona voikin lisääntyä tytäryhtiöfuusion kustannuksella. Voitollisissa tilanteissa tytäryhtiöfuusio on yleensä purkamista parempi vaihtoehto.

Tutkimuksessa vertailtiin myös tytäryhtiöfuusiota konsernirakenteen säilyttämiseen. Konsernirakenteen haittapuoleksi verosuunnittelun kannalta on katsottu sen aiheut-

tama kuluvaraston jäykkyys. Tätä jäykkyyttä pehmentää kuitenkin mahdollisuus konserniavustukseen. Lisäksi konsernirakenteen säilyttäminen ja tytäryhtiöfuusio eivät johda samaan yritysraenteeseen. Nämä seikat ja fuusiotappion muuttuminen vähennyskeltvottomaksi saavat aikaan sen, että konsernirakenteen ja tytäryhtiöfuusion vertailu tapahtuu suurelta osin liiketaloudellisten vaikutusten perusteella verosyiden jäädessä sivuosaan.

Tutkimuksen empiirisessä osassa selvitettiin E Oy:n toteuttaminen tytäryhtiöfuusioiden verosuunnittelutavoitteita ja keinoja, joilla nämä tavoitteet saavutettiin. E Oy:n tytäryhtiöfuusioiden motiivit olivat erittäin keskeisesti liiketaloudellisia. Yritysrakenteen muutoksilla pyrittiin sopeutumaan muuttuvaan kilpailuympäristöön ja tehostamaan yrityksen toimintaa. Fuusioiden verovaikutukset olivat fuusioiden motiivina sivuosassa, nämä pyrittiin kuitenkin ennakoiimaan ja mahdolliset haitat minimoimaan. Tytäryhtiöfuusioiden verosuunnittelu keskittyi halutun suuruisen fuusiotuloksen, nol-latuloksen, saavuttamiseen. Fuusiotulokseen vaikutettiin tytäryhtiöiden viimeisten tilinpäätösten tulossuunnittelulla, jossa käytettiin poistoeron kasvua, konserniavustusta ja siirtymävarauksen tulouttamista. E Oy kirjasi tytäryhtiöfuusioidensa fuusiotulokset mielenkiintoisella tavalla yhdistäen kaksi fuusiota samalle fuusiotilille, jolloin ne jäivät täysin tuloslaskelman ulkopuolelle. Kokonaisuudessaan fuusiot olivat tyyppiesimerkki uuden lainsäädännön tavoittelemista fuusioista; fuusiossa olivat etusijalla verohyötyjen tavoittelun sijaan liiketaloudelliset seikat ja elinkeinoverolaki tarjosi vain neutraalin verokohtelun yritysjärjestelyn toteuttamiseen.

Elinkeinoverolakiin tehtyjen uudistusten jälkeen tytäryhtiöfuusiolla tavoiteltavat verohyödyt vähenivät oleellisesti. Erityisesti fuusiotuloksen muuttuminen verotukseen vaikuttamattomaksi on vähentänyt verosuunnittelumahdollisuuksia. Verosyyt eivät siten enää ole keskeisessä asemassa tytäryhtiöfuusion toteuttamisen motiivina. Verosyiden tilalla tytäryhtiöfuusioiden motiivina tulevat keskeisesti olemaan liiketaloudelliset perusteet, mikä olikin uudistuksen yhtenä tavoitteena. Tytäryhtiöfuusion verosuunnittelu keskittyykin fuusioerotuksen negatiivisten tulosvaikutusten eliminointiin, sulautuvalta yhtiöltä siirtyvän kuluvaraston tuoman hyödyn optimointiin ja fuusion nettovarallisuusvaikutusten ennakoointiin. Tytäryhtiöfuusion verosuunnitteluun kuuluu olennaisesti myös vertailu tytäryhtiön purkamiseen, joka voi joissakin

tapauksissa olla verotaloudellisesti parempi vaihtoehto konsernirakenteen purkamisessa.

Lähdeluettelo

- Andersson, Edward - Ikkala, Jarmo, Elinkeinoverolainsäädännön kommentaari, Lakimiesliiton kustannus, Jyväskylä, 1996.
- Bergroth, Mikko - Liede, Hannele, "Kirjanpidollinen fuusioerotus ja osakkeen matemaattinen arvo", Verotus 1994:4, s. 399-409.
- Blummé, Nils - Reinikainen Guy, "Yritysjärjestelyjä koskevat yhtiöoikeudelliset säännökset" teoksessa Yritysjärjestelyt, KPMG Wideri - artikkelisarja 4, Helsinki, 1996, s. 8-20.
- Englund, Tomi, "Fuusio kirjanpidossa", Tilintarkastus 1986:6, s. 365-371.
- Immonen, Raimo, Fuusion verokohtelu, Lakimiesliiton kustannus, Jyväskylä, 1992. (Immonen 1992a)
- Immonen, Raimo, "Fuusio verosuunnittelussa", Luottolista-lehti 1992:15, s. 4-6. (Immonen 1992b)
- Immonen, Raimo, "Kannattaako sulauttaa vai purkaa?", Defensor legis 1990:11-12, s. 771-795.
- Immonen, Raimo, "Miten verouudistus vaikuttaa yritysjärjestelyihin?", Verotus, 1993:1, s. 88-99.
- Immonen, Raimo, "Osakeyhtiöiden sulautuminen" teoksessa Uusi osakeyhtiölaki käytännössä, toimittanut Yrjö Lehtonen, Tietosanoma Oy, Juva, 1996, s. 93-116 (Immonen 1996a)
- Immonen, Raimo, "Yritysjärjestelysäännösten soveltamisongelmia", Verotus, 1997:4, s. 369-378. (Immonen 1997a)
- Immonen, Raimo, "Yritysjärjestelyt" teoksessa Vero-opintopäivät 1997, Helsinki, 1997, s. 59-66. (Immonen 1997b)
- Immonen, Raimo, Yritysjärjestelyt - Menettelyt ja verokohtelu, Lakimiesliiton kustannus, Jyväskylä, 1996. (Immonen 1996b)
- Järvenoja, Markku, Osinkoverotus, Lakimiesliiton kustannus, Jyväskylä, 1997.
- Järvinen, Risto, "Vuoden 1997 tilinpäätöksen suunnittelu" teoksessa Vero-opintopäivät 1997, Helsinki, 1997, s. 21-32.
- Jääskeläinen, Tarja, "Yritysjärjestelyjen uudistunut verotus", Tilisanomat 1996:2, s. 18-23.

Kajas, Ilkka, ”Sulautumisen ja jakautumisen uudet verotusperiaatteet” teoksessa Uudistuva osakeyhtiölaki, SVH Coopers & Lybrand Oy, Helsinki, 1997, s. 123-136.

Koskela Markku, Fuusiopäätös - yritysjohton strateginen toimenpide, Helsingin kauppakorkeakoulu, 1993.

Koski, Pauli - Sillanpää, Matti J., Yhtiöoikeus (jatkuvatäydenteinen kansio), WSOY Tietopalvelut, Kesäkuu 1996.

Kotiranta, Kare, ”Yritysjärjestelyjen kirjanpidollinen käsittely” teoksessa Yritysjärjestelyt, KPMG Wideri - artikkelisarja 4, Helsinki, 1996, s. 106-128.

Leppiniemi, Jarmo, Liikekirjanpito (jatkuvatäydenteinen kansio), WSOY Tietopalvelut, 1996. (Leppiniemi 1996a)

Leppiniemi, Jarmo - Leppiniemi, Raili, Oikeat ja riittävät kirjaukset, WSOY, Porvoo, 1995.

Leppiniemi, Jarmo, Tilinpäätös- ja verosuunnittelu, 6. Painos, WSOY, Porvoo, 1996. (Leppiniemi 1996b)

Leppiniemi, Jarmo, ”Yritysverotus” teoksessa Verotus, toimittanut Airi Parviainen, WSOY, Juva, 1996, s. 57-138. (Leppiniemi 1996c)

Malmlund, Håkan, ”Yritysjärjestelyt verotuksessa ja kirjanpidossa”, Tilintarkastus 1996:2, s. 131-136.

Mattila, Pauli K., ”Yritysjärjestelyjä koskevat uudet verosäännökset”, Verotus 1996:1, s. 33-39.

Pallonen, Raimo, ”Rahoitus-, vaihto- ja käyttöomaisuuden arvonalennukset ja niiden palautuminen”, Tilintarkastus, 1995:5, s. 357-360.

Pallonen, Raimo, ”Voitollisten ja tappiollisten yhtiöiden tulosten yhdistäminen verotuksessa”, Verotus, 1992:2, s. 140-144.

Penttilä, Seppo, Yrityksen omistajan tuloverotus, Lakimiesliiton kustannus, Jyväskylä, 1997.

Puronen, Pertti, Uudistettu varainsiirtoverotus, Lakimiesliiton kustannus, Jyväskylä, 1997.

Tikka, Kari S. - Nykänen, Olli, Yritysverotus I-II (jatkuvatäydenteinen kansio), WSOY Tietopalvelut, Toukokuu 1997.

Tuominen, Esko, ”Yritysjärjestelyiden varainsiirtoverotuksesta”, Tilintarkastus, 1997:3, s. 219-221.

Verohallitus, Ohje 14.2.1996 nro 634/348/96: Vahvistettu tappio ja omistajanvaihdos.

Verohallitus, Yritysverotustiedote 10.1.1997, Tiedote 1/1997: Yritysjärjestelyt.

Wiklund Raimo, "Tytäryhtiöfuusio I", Tilisanomat, 1988:4, s. 20-25.

Haastattelut:

A Oy:n hallintojohtaja   3.9.1996 ja 10.11.1997